... O Mindaugas susiruošė ir sumanė sau nesikauti su jais atvirai, bet pasitraukė į pilį, vardu Voruta... Iš Hipatijaus metraščio 1251 m. įrašo

Voruta

Nr. 12 (750) 2012 m. birželio 9 d. Nacionalinis Lietuvos istorijos laikraštis ISSN 1392-0677 Kaina 1 Lt

Šiame numeryje

8 ***Astrida PETRAITYTĖ***

Mažlietuviškos dvasios gūsis

11 ***Mindaugas SIMANAVIČIUS***

Vincas Uždavinys – žmogus, parašęs savo gyvenimo istoriją

13 ***Leonardas ALEKSIEJŪNAS***

Ką primena Suvalkų sutartis?

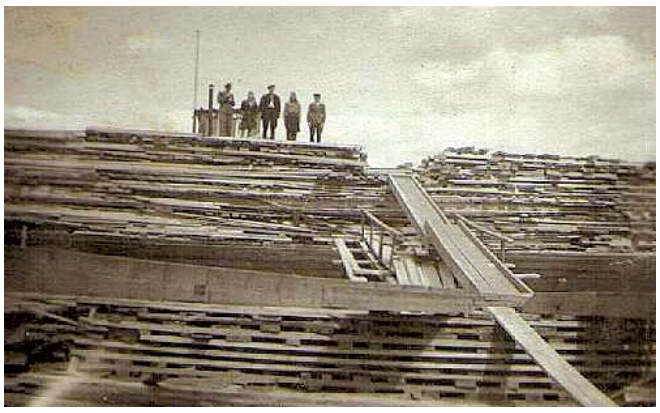
Birželio 14-oji – Gedulo ir vilties diena
Birželio 15-oji – Okupacijos ir genocido diena

Angarskas, Bogučianų r., Krasnojarsko kr. Tremtinių vaikus pakrikštijo iš Lietuvos atvykęs kunigas (1958 m.)

Lietuviai Intos lageryje (Komija) prie 9-os šachtos (1957 m.). Antroje eilėje antras iš dešinės: kunigas Kazimieras Vasiliauskas

Lesosibirskas, Jeniseisko r., Krasnijarsko kr. Laiptai, kuriais tremtiniai nešdavo lentas į laivą

Irkutskas, 1952 m. Lietuviai kerta medžius

Nuotr. iš www.genocid.lt archyvo

Akad. prof. habil. dr. Z. Zinkevičiui – Ukmergės r. Garbės piliečio vardas

A. Kopūstas įteikė Z. Zinkevičiui Ukmergės rajono Garbės piliečio regalijas

Šeštadienį (birželio 2 d.), prieš Miesto šventės atidarymą, Ukmergės rajono savivaldybės tarybos nariai rinkosi į iškilmingą posėdį. Darbotvarkės projekte buvo numatyta apdovanoti Ukmergės rajono Garbės pilietį. Rajono Tarybos nariams vienbalsiai pritarus Ukmergės rajono Garbės piliečio vardo suteikimo komisijos teikimui, Ukmergės rajono Garbės piliečio vardas suteiktas akademikui profesoriui kraštiečiui Zigmui Zinkevičiui. Pasaulinio garso kalbininkas, lituanistikos darbais Ukmergės vardą garsinantis baltistas, dialektologas, Vilniaus universiteto profesorius, politikas Z. Zinkevičius buvo vienintelis pretendentas gauti šį garbingą titulą. Akademiko kandidatūrą pasiūlė Jono Basanavičiaus gimnazija.

Z. Zinkevičiaus gyvenimo ir veiklos faktus iškilmingame rajono savivaldybės tarybos posėdyje pristatė Jono Basanavičiaus gimnazijos direktorius Valentinas Gendvilis. Žymus kalbininkas gimė 1925 m. sausio 4 d. Ukmergės rajone, Juodausių kaime, 1939 m. baigęs šešiametę mokyklą perėjo mokytis į Ukmergės gimnaziją, kurią baigė 1945-aisiais. Miesto gimnazijoje įgytos žinios jam atvėrė kelią į Vilniaus universitetą, kuriame studijavo lituanistikos mokslus ir dirbo. Baigęs mokslus universitete iki 1956 m. Z. Zinkevičius dėstė Vilniaus universitete bei tuometiniame Vilniaus pedagoginiame institute (dabartinis – Lietuvos edukologijos universitetas). 1956–1967 m. kalbininkas buvo Vilniaus universiteto docentas, 1956–1968 m. – Istorijos ir filologijos fakulteto prodekanas, 1962–1964 m. – vyriausiasis mokslo darbuotojas, 1964–1967 – docentas, 1967–1973 m. – Lietuvių kalbos katedros

Nukelta į 11 p.

Pagerbti prel. dr. Pranas Gaida ir prel. dr. Ignas Urbonas

Vyskupas Juozas Matulaitis sveikina rez. prel. jubil. dr. Praną Gaidą iškilaus kunigystės jubiliejaus proga. Juozo Vercinkevičiaus nuotr.

Savaitę prieš Sekmines Aukštadvario (Trakų r.) šv. Domininko rektorato bažnyčioje buvo paminėtas rez. prel. jubil. dr. Prano Gaidos–Gaidamavičiaus, reziduojančio Aukštadvario parapijoje, 75 metų kunigystės jubiliejus. Kartu buvo pagerbtas ir šių metų gegužės 19 dieną JAV miręs prelatas dr. Ignas Urbonas.

Pagerbti žymiausių ir daug Lietuvai nusipelniusių kunigų buvo atvykę ir aukojamose šv. Mišiose meldėsi Kaišiadorių vyskupas teol. dr. doc. Jonas Ivanauskas, Kaišiadorių vyskupas emeritas Juozas Matulaitis, šios vyskupijos kurijos kancleris kun. bažn. t. lic. Gediminas Tamošiūnas, Aukštadvario parapijos klebonas monsinjoras Vytautas Kazys Sudavičius bei daug kunigų, atvykusių iš Elektrėnų, Vievio, Onuškio, Alytaus, Semeliškių, Birštono, Kietaviškių ir kitų parapijų. Iškilmėse dalyvavo ir Vievio šv. Onos bažnyčios garbaus amžiaus jubil. Romualdas Šalčiūnas, vaikystėje Širvintų bažnyčioje priėmęs iš kunigo P. Gaidos Pirmąją Komuniją.

Deimantinio kunigystės jubiliejaus proga prelatą P. Gaidą šv. Mišių pradžioje sveikino vyskupas J. Ivanauskas, pažymėjęs jubiliato nuopelnus Lietuvai, palinkėjo sėkmės ir stiprybės, padėkojo už tarnystę tikintiesiems Kaišiadorių vyskupijoje ir išeivijoje.

Kaišiadorių vyskupijos kunigų vardu jubiliatą pasveikino Elektrėnų parapijos vikaras kun. Laurynas Visockas. Daug gražių ir nuoširdžių žodžių prelatui tarė Aukštadvario seniūnė Jadvyga Dzencevičienė, džiaugdamasi, kad garsus dvasininkas apsigyveno Aukštadvario miestelyje.

Vyskupas J. Matulaitis apžvelgė prel. P. Gaidos gyvenimo kelią, parašytus veikalus, minėjo jubiliato dideles pastangas renkant medžiagą ir išleidžiant knygą

Nukelta į 4 p.

Mažoji Lietuva

Klaipėdos miesto Merui p. Vytautui Grubliauskui
Mažosios Lietuvos reikalų tarybos Klaipėdos krašto skyriui

Dėl paminklo Vydūnui Klaipėdoje

Vaclovas BAGDONAVIČIUS, Vydūno draugijos garbės pirmininkas

Paminklas Vydūnui turėjo jau seniai būti pastatytas, nes šis iškilus kūrėjas ir mąstytojas yra viena iš pačių ryškiausių ne tik Mažajai Lietuvai, bet ir visai mūsų tautai ypač nusipelnusių asmenybių. Jis vertas ne mažesnio pagerbimo kaip M. Mažvydas, K. Donelaitis, M. K. Čiurlionis, Maironis, I. Simonaitytė ar kitas panašaus masto kūrėjas. Klaipėda Vydūno paminklui yra viena iš tinkamiausių vietų, nes šis miestas šiandien ryškiausiai įprasmina istorinę Mažosios Lietuvos atmintį bei stengiasi ją sieti su dabartimi. O XX a. miesto kultūros raidoje įspausti labai ryškūs didžiojo Mažosios Lietuvos sūnaus veikimo pėdsakai.

Dėl paminklo reikalingumo ir dėl to, kad jam derėtų atsirasti Klaipėdoje, abejonių, atrodo, nekyla niekam. Tačiau tasai reikalingumas turi būti suprastas ne kaip gražus pageidavimas, o kaip būtinai įgyvendintina reikmė, kurios nevalia paskandinti kartais ne visai konstruktyvių diskusijų verpetuose. Baimė, jog taip gali atsitikti kyla dėl to, kad vos tik pasigirdus siūlymui Vydūnui paminklą statyti Klaipėdoje, Atgimimo aikštėje, pasipylė prieštaravimai. Prieštaraujama ne dėl paties paminklo reikalingumo, o dėl siūlomos vietos jam statyti. Imantis tokios svarbos reikalo, žinoma, būtina įsiklausyti į įvairias nuomones, pasverti visus argumentus ir tik tada priimti sprendimą. Tik šiuo atveju jokiu būdu neturi atsitikti taip, kad visi svarstymai neatvestų į niekur ir nenumarintų paties sumanymo. Būtina priimti neginčytiną sprendimą, kad paminklas Vydūnui iki nusistatytos datos (tai galėtų būti 2018 m. kovas – Vydūno gimimo 150-metis, iki 2013 m. vasario 20 d., Vydūno mirties 60-mečio laiko lieka per mažai) be jokių išlygų turi būti pastatytas ir kad jokia aplinkybė neturi to sukliudyti. Tad ir vietos parinkimas neturi tapti tokia kliudančia aplinkybe, kuria kas nors gudriai pasinaudojęs galėtų patį reikalą sužlugdyti.

Vydūno draugija, išreikšdama savo nuomonę dėl vietos Vydūno paminklui Klaipėdoje, visiškai pritaria šį reikalą inicijavusio Mažosios Lietuvos reikalų tarybos Klaipėdos krašto skyriaus siūlymui paminklą statyti miesto Atgimimo aikštėje. Atsižvelgiant į Vydūno fenomeno reikšmingumą Mažajai Lietuvai ir Lietuvos valstybei paminklas jam turi iškilti centrinėje, kuo reprezentatyvesnėje, didesnio žmonių susibūrimo miesto vietoje. Atgimimo aikštė tuos kriterijus, atrodo, neblogai atitinka. Neturi atsitikti taip, kad užginčijus šios aikštės tinkamumą, Vydūno paminklas būtų nukištas kur nors į užkampį, atokų, miesto svečių atsitiktinai užklystamą skverelį, mažai kam žinomą gatvelę ar į miesto pakraštį. Būtų lyg ir duoklė (tiksliau, išmalda) Vydūno gerbėjams atiduota, ir jo reikšmingumas esmingai

Klaipėdiškio skulptoriaus Motiejaus Narbuto sukurtas Vydūno medalis. Bronza

Klaipėdos „Aidos“ draugija apie 1930 m. Pirmoje eilėje pirmas iš kairės: draugijos vadovas dail. Adomas Brakas, ketvirtas – Vydūnas, šešta – Marta Raišukytė

sumenkintas. Tokiu paminklu Vydūnas būtų įprasmintas kaip periferinės reikšmės figūra.. Susidaro įspūdis, kad kai kas to ir siekia. Toks įtarimas nekiltų, jei kaip alternatyvą Atgimimo aikštei iniciatorių oponentai pasiūlytų kitą panašaus reprezentatyvumo ir kitais atžvilgiais lygiavertę vietą. Tačiau kažin, ar kita tokia vieta yra, ir nelabai aišku, kuo architektūriniu ir kitokiais požiūriais siūlomoji vieta iš esmės yra negera siūlomam paminklui. Svarbiausias argumentas prieš tokį pasirinkimą yra tas, kad toje aikštėje yra stovėjęs paminklas Leninui. Taip argumentuodami turėtume labai daug architektūriškai gerų ir kitaip vertingų vietų Lietuvoje užkeikti ir šiukštu nieko reikšmingo dabarčiai ten nedaryti, nes blogai veiks ten stovėjusių stabų dvasios. Taip, pavyzdžiui, turėtų piktžolėmis užželti Lukiškių aikštė Vilniuje, nes sovietmečiu joje išdidžiai stovėjo Lenino stabas. Manytume, kad „lenininis“ argumentas yra tiesiog bevertis. Nauji objektai sovietmečio stabų uzurpuotose geriausiose miestų ar miestelių vietose atkurs prieš tai buvusią ar sukurs naują gerąją tų vietų aurą, suteiks joms tų objektų teikiamą sakralią prasmę, jos įgis tikro kultūrinio reikšmingumo matmenį. Nejaugi to nereikia dabartinei Atgimimo aikštei, tikrajam jos vardo prasmingumui įtvirtinti? Jei toji aikštė nieko neverta ir sumenkintų Vydūno reikšmingumą, tad kam ją taip reikėjo pavadinti – juk ji diskredituoja patį Atgimimą! Beje, Vydūnui skirto paminklo ar skulptūrinės kompozicijos atsiradimas šioje aikštėje kaip tik labai gražiai įprasmintų jai suteiktą Atgimimo vardą. Atgimimą datuojame 1988-ųjų birželiu, o tų metų kovo–balandžio mėnesiais per visą Lietuvą nuvilnijo dvasios laisvę skelbianti Vydūno 120-mečio minėjimų banga – tikrasis Atgimimo šauklys, pranašavęs greitą Sąjūdžio užgimimą. Nejaugi nėra ši sąsaja didžiai prasminga, juo labiau kad tikrasis dvasinis atgimimas, į kurį tautą kvietė Vydūnas, dar tebelaukia mūsų. Prisiminkime, kad Klaipėda buvo bene ryškiausias tos Vydūno sukakties minėjimų židinys, kad, ko gero, visi tų minėjimų dalyviai tapo aktyviais Sąjūdžio dalyviais, kai kurie ir vadovais. Taigi, jei kartą pasirinkome aptariamąją aikštę Atgimimo vardui įamžinti ir dėl to pasirinkimo iki šiol nesigailėjome (nors ten ir Lenino stabo stovėta), tad gal pasistenkime tą pasirinkimą padaryti dar prasmingesnį ir pasinaudokime tam tinkama proga, kartu atiduodami ir tikrą pagarbą jos su kaupu nusipelnusiam Vydūnui.

Žinoma, ar vietoj Lenino stabo nepastatysime Vydūno stabo (beje, visiškai nesvarbu kurioje vietoje bestatytume), priklausys nuo to, kodėl ir kaip statysime. Tokiu stabu statomasis paminklas gali tapti, jei toje statyboje vyraus pompastika, bus demonstruojamas fasadinis kultūringumas, varžomasi dėl nuopelnų joje, o dar labiau – jeigu kažkas stengsis pasipelnyti toli gražu ne moraline prasme. Lyg ir savaime turėtų būti aišku, kad pirmiausia turime savo dvasią suderinti su tąja dvasia, kuri yra akumuliuota Vydūno kūrybiniame palikime, jo išmintyje. Būtent tasai suderinimas ir bus tikrasis postamentas skulporiaus sukurtai Vydūno figūrai pastatyti. Kitaip tariant, jei statysime paminklą gerai nežinodami, kam statome, vien tik pasikliaudami kažkieno giedamomis liaupsėmis, tai ir pastatysime aklo garbinimo vertą stabą.

Paminklą turime statyti kaip dėkingumo už tai, ką gavome, ženklą. Ar pastatytu paminklu tasai dėkingumas ir nuoširdi pagarba bus tikrai išreikšta, priklausys ir nuo to, kaip bus įgyvendinta pati idėja. O tą *kaip* palikime tiems, kam bus patikėta šios garbingos misijos imtis. Jeigu jie tą misiją atliks kaip šventą, neturės jokios reikšmės tas faktas, kad Lenino stovylos kadaise čia stovėta. Savo kūriniu jie sugebės tą vietą atšventinti. Kad taip įvyktų, vėlgi priklausys nuo to, kaip skaidriai vyks paminklui sukurti konkursas, kokias galimybes turėsime aptarti ir vertinti pateiktus projektus. Viešą konkursą reikėtų skelbti kuo greičiau, kad pakaktų laiko tiek projektų kūrimui, tiek dėmesingam jų vertinimui.

Ir dar: būtų labai gerai, kad prie paminko statybos galėtų prisidėti kiekvienas norintis. O tam reikėtų įkurti paminklo statymo fondą ir paskelbti jo sąskaitą, į kurią plauktų (tik iš tyros dvasios) mūsų litai ir centai. Ir jie bent iš dalies parodys, kad statomas ne stabas, o tai, ko norima iš širdies. Juk niekas neprivers bent centu prisidėti prie to, kas man nepriimtina, kas ne prie širdies, kas stabu atrodo.

Vydūno draugija išreiškia dėkingumą paminklo statymo idėją inicijavusiam Mažosios Lietuvos reikalų tarybos Klaipėdos krašto skyriui, taip pat nuoširdų tikėjimą tuo, kad Klaipėdos miesto savivaldybė ir p. Meras tą iniciatyvą palaikys ir imsis jos įgyvendinimo.

Išreikšdami savo nuomonę dėl paminklui parinktinos vietos, nemanome, kad negali būti svarstomi alternatyvūs variantai. Tačiau tie svarstymai neturi būti skirti dirbtinam laiko gaišinimui ir baigtis tuo, kad taip ir liktų nieko nenuspręsta, o Vydūno įamžinimui tektų laukti dar geresnių laikų, kaip jau yra atsitikę.

Neleiskime tam ir dar kartą atsitikti.

Vilnius,
2012 m. gegužės 7 d.

Prisiminėm kraštietį žurnalistą Joną Virbicką

Bronislovas MAŽYLIS, tautodailininkas, Paįstrio kraštiečių klubo „Ąžuolas“ valdybos narys, Panevėžys

Panevėžio rajone, Paįstrio seniūnijoje, švenčiant Jurgines (balandžio 22 d.) buvo paminėtos žurnalisto Jono Virbicko 100-osios gimimo ir 65-osios žūties metinės.

J. Virbickas gimė Sendvario vienkiemyje, Panevėžio rajone, ūkininkų šeimoje. Lankė Paįstrio pradžios mokyklą, 1923 m. įstojo į Panevėžio vyrų gimnaziją, kurią 1930 m. baigė. Nuo 1931 m. studijavo Kauno Vytauto Didžiojo universitete, dirbo daugiausiai „Židinio“ žurnalo redakcijoje. Vokiečių okupacijos metais redagavo legaliai leistą Lietuvos aktyvistų fronto laikraštį „Į laisvę“. Jį vokiečiams uždarius nuo 1942 m. iki 1944 m. redagavo pogrindinį to paties pavadinimo lietuvių fronto leistą laikraštį ir kitus leidinius. Lietuvą reokupavus sovietams, J. Virbickas pradėjo mokytojauti Panevėžyje. Už bandymą įsijungti į partizaninio laikraščio leidimą buvo suimtas, nuteistas dešimčiai metų ir dingo kalėjime ar lageryje.

Šiemet per Jurgines jo gimtinėje, Sendvario vienkiemyje, kraštiečių ir žygeivių pastangomis pastatytas stogastulpis, primenantis, kad „Šioje sodyboje gimę ir augo žurnalistas, vienas iš laikraščio „Į laisvę“ (1941–1944) redaktorius, politkalinys Jonas Virbickas (1911–1947)“.

Atidengiant stogastulpį, dalyvavo Paįstrio kraštiečių prezidentas Petras Knizikevičius, Aleksandros Virbickaitės vaikaitis Alfonsas Palumickas, Kultūros centro atstovai, karšto literatai.

Po paminklo atidengimo Paįstrio bažnyčioje vyko šv. Jurgio atlaidų pamaldos. Po to kaimyniniame Paliukų kaime, skulptoriaus Juozo Zikaro gimtinės-muziejaus kiemelyje, rinkosi literatai. Čia buvo prisimintas žurnalistas J. Virbickas, pristatytas kraštiečių literatūrinės kūrybos almanachas. Susirinkę literatai skaitė savo kūrybą. Jų skaitymą paįvairino vietinis etnografinis ansamblis „Kultuvė“, vadovaujamas Onos Rimkuvienės.

Algimanto Stalilionio nuotr.

Renginio dalyviai

Mažosios Lietuvos panemuniais ir pamariais

Smalininkai. III d. Prekyba ir laivyba

Dr. Martynas PURVINAS, Kaunas

Tęsinys. Pradžia Nr. 11

Baigiantis užželti Smalininkų uosto rytinis galas ir laivininkų sodybos pakrantėje. 2002 m. birželio mėn.

Galima įsivaizduoti, kad per kelis šimtmečius į Vakarus buvo išplukdyti milžiniški lietuviškų gėrybių kiekiai, ilgai palaikę LDK gyvavimą, vėliau leidę pasipelnyti carinei Rusijai. Antai, paklausia preke Vakarų rinkose buvę medžio pelenai, iš kurių išsivysčiusiose šalyse buvo gaminamos įvairios medžiagos, naudotos šarmams, stiklui ir kitkam gaminti. Deja, geriausi pelenai būdavo gaunami deginant ąžuolų ar kitų vertingų medžių (uosio, klevo, skirpsto, guobos) rąstus. Iš vieno kietmetrio ąžuolo rąstų telikdavo 4,4 kg medienos pelenų, iš kurių tebūdavo gaunama 0,45 kg potašo, naudoto Vakarų pramonėje. Taip didžiuliai Lietuvos ąžuolynai galop virto pelenais, iškeliavusiais į Vakarus. Beje, ne vienoje Vakarų šalyje ąžuolai ir kiti naudingi medžiai nuo seno labai vertinti – kai kur kiekvienas ąžuolas priklausydavęs pačiam krašto valdovui, kuris tegalėjęs spręsti to medžio likimą. Deja, siekiančioje prasigyventi Didžiojoje Lietuvoje sugebėta eikvoti krašto turtus, neretai juos mainant į atsiveztinius niekučius ar kokio skanesnio vyno statines.

Kai kurie laivai iš Smalininkų plaukdavo ne vien į Tilžę, Labguvą ar Karaliaučių, bet ir dar toliau. Aistmarėmis ir Baltijos jūra, įvairiais kanalais ir upėmis buvo galima pasiekti žinomus Vakarų uostus. Tad Smalininkus galima laikyti ne vien tik vietinės (upių) laivybos, bet ir Baltijos jūros baseino uostu, tarptautinės laivininkystės punktu.

Smalininkuose gyveno nemažai laivų savininkų ir kapitonų, kai kur dar tebestovi jų namai ir buvusios nemažos sodybos. Pavyzdžiui, 1850 m. kaip vietos gyventojas minėtas laivininkas Vilhelmas Bulaitis. Laivininkas Heinrichas Macaitis 1902–1912 m. buvo tristiebio burlaivio „Paul“ (plukdydavusio iki 192 tonų krovinių) savininkas.

1912 m. Smalininkuose veikė net kelios medienos gabenimo bendrovės, tarpininkaudavusios plukdant sielius Nemunu, medieną perkraunant į baržas, perrišant sielius ir pan. Tuomet gyvavo M. Berlovico ir F. Pinco garlaivių bendrovės. Laivybos aptarnavimas maitino nemažą būrį smalininkiečių.

Deja, Pirmojo pasaulinio karo pasekmės beveik sužlugdė didžiąją laivybą Nemunu, pakenkė Smalininkų ir Mažosios Lietuvos gerovei. Dėl anuomet užsitęsusio Lenkijos ir Lietuvos konflikto buvo užblokuotas Nemuno aukštupys, iš kur seniau atplaukdavo daugybė sielių ir krovininių laivų. Liko kroviniai iš Kauno ar Alytaus, kitais Nemuno intakais plukdyti mažesni sieliai ar laiveliai.

Sėkmingesniais laikais Smalininkai buvo reikšmingas Mažosios Lietuvos jūrinės ir vandens kultūros centras, kur klostėsi kraštui būdingos laivybos tradicijos.

Pavyzdžiui, Smalininkuose ir aplinkiniuose kaimuose iš Nemunu atplukdytos ir vietinėse giriose prikirstos medienos nuo seno būdavo statomi įvairaus dydžio mediniai laivai ir valtys. Jie vėliau plaukiodavo skirtinguose vandenyse, atitekdavo įvairiems savininkams, kartais savo gyvenimą baigdavo tolimuose kraštuose.

Pavyzdžiui, 1889 m. (ar vėliau) Smalininkuose buvo pastatytas dvistiebis medinis burlaivis „Martha (2)“. Šis Rusnėje registruotas 25,99 m ilgio ir 5,67 m pločio laivas galėjo plukdyti iki 138 tonų krovinių.

1890 m. Smalininkuose pastatytas medinis kuršlaivis „Marie-Louise“, iki 1919 m. priklausęs smalininkiškiui F. Krauzei (nuo 1919 m. šis laivas registruotas jau Klaipėdoje). Tai buvo 25, 24 m ilgio ir 6,24 m pločio burlaivis, galėjęs plukdyti iki 143 tonų krovinių.

1896 m. Smalininkuose buvo pastatytas medinis kuršlaivis „Caroline (2)“. Jo savininkas ir kapitonas buvo smalėniškis Julius Danaitis. 1908 m. šis laivas registruotas jau Klaipėdoje. Tai buvo 25,24 m ilgio ir 6,24 m pločio burlaivis, galėjęs plukdyti iki 143 tonų krovinių.

Tik šiandien susigriebta, kad anuometinis laivynas buvęs labai ekologiškas ir ekonomiškas – laivus plukdė upės srovė ir vėjai (kartais prisidedant laivavilkiams). Aplinka beveik nebuvo teršiama, o vienas krovininis kuršlaivis atstodavęs bent kelias šiandienines „furas“, savo variklių išmetamomis dujomis ir suodžiais teršiančias orą ir spartinančias klimato kaitą. Deja, nuo 1944 m. niokotos ir galop sunaikintos tradicinės laivybos Nemunu vis dar neskubama prikelti.

Dabar telieka konstatuoti, kad buvęs Smalininkų pasienis yra unikali Lietuvos Respublikos vietovė: tik čia vienoje vietoje apie 500 metų veikė pasienio užkarda prie ilgaamžės valstybinės sienos, čia buvo svarbios muitinės prie reikšmingo sausumos kelio (pašto ir prekybos trasos) ir prie didžiojo vandens kelio iš Didžiosios Lietuvos bei Gudijos į Mažąją Lietuvą ir Vakarų Europą. Visa tai kada nors turės būti pripažinta reikšminga kraštui istorine vertybe.

Smalininkus turime pavadinti unikaliu vandens kultūros bei jūrinės kultūros paveldo objektu. Senovinė prieplauka ties Šventosios upės žiotimis pusę tūkstančio metų funkcionavo kaip daugybės laivų ir sielių privalomo sustojimo vieta valstybių pasienyje. Smalininkų didysis žiemos uostas – vienintelis toks Lietuvos Respublikoje dar išlikęs senasis upių uostas. Laivybos ryšiai siejo Smalininkus su įvairiais jūrų uostais, kitomis Baltijos jūros šalimis (žinoma ir apie iš toliau atplaukdavusius laivus). Čia veikė žinomos valčių ir laivų statyklos. Smalininkuose gyveno nemažai laivininkų (laivų savininkų, jų kapitonų, įgulos narių), įvairiais ryšiais susijusių su daugeliu kitų vietovių ir atokesnėmis šalimis.

Literatūra:

1. Ivinskis Z. Lietuvos prekyba su prūsais. Iki XVI a. pradžios. Kaunas, 1934.

2. Mažeika R. Prekyba ir taika mirties zonoje: prekybinės taikos sutartys tarp kryžiuočių ir lietuvių XIV a. Lietuvių Katalikų Mokslų Akademijos suvažiavimo darbai. T. XIV. Vilnius, 1993.

3. Jaeger W. Der Kurische Reisekahn „Maria“. Bielefeld, 1995.

4. Purvinas M. Keliai, vandens. Mažosios Lietuvos enciklopedija. T. II. Vilnius, 2003, p. 65 – 67.

5. Poviliūnas L., Frankas K., LE. Laivyba. Mažosios Lietuvos enciklopedija. T. II. Vilnius, 2003, p. 459 – 462.

Autoriaus nuotr.

Pabaiga

Pro memoria

Birželio 1 dieną į Dangaus Tėvo namus iškeliavo

Vyskupas Juozas TUNAITIS, Vilniaus arkivyskupijos vyskupas emeritas

Žmonių širdyse lieka atminimas šviesaus Dievo kunigo, savo gyvenimą dosniai atidavusio visiems, kuriuos jam siuntė Viešpats; maldos vyro, stiprybės sėmusio iš Eucharistijos, uolaus Liturginių valandų kalbėjimo, kasdienio rožinio maldos; vargšų tėvo, guodusio, šelpusio, padėjusio daugybei žmonių, kurie nuolatos beldėsi į jo duris ir dosnią širdį paramos bei pagalbos; ištikimo bičiulio, mylėjusio ir puoselėjusio draugystę; Vilniaus arkivyskupo pagalbininko, rūpestingai ėjusio jam patikėtas pareigas.

Ganytojas ėjo 84-uosius amžiaus metus.

Gimęs 1928 m. spalio 25 d. Rokiškio rajone, Salų parapijos Davainiškio kaime, valstiečių Juozo Tunaičio ir Marijos Jurgelionytės šeimoje. Buvo pirmasis vaikas, turėjo keturis brolius ir seserį. Mokėsi Salų pradžios mokykloje, vėliau Rokiškio gimnazijoje, kurią baigė 1949 m. aukso medaliu. 1949–1950 m. studijavo Vilniaus Universiteto Fizikos-matematikos fakultete matematiką ir astronomiją.

1950 m. įstojo į Kauno kunigų seminariją, kurią baigęs 1954 m. rugsėjo 12 d. vysk. Kazimiero Paltaroko buvo įšventintas kunigu. Dirbo šiose parapijose: 1954 10 01–1960 07 31 administratoriumi Palūšėje, 1960 08 02–1961 04 31 klebonu Dūkšte,nuo 1961 05 02 administratoriumi Dubičiuose, nuo 1968 03 22 vikaru-adjutoriumi Vilniaus Šv. Mikalojaus parapijoje, o nuo 1978 06 06 – šios parapijos klebonu.

Nuo 1980 06 25 ėjo Vilniaus arkivyskupijos kurijos notaro, tribunolo teisėjo, o vėliau oficiolo pareigas. 1980 02 01 paskirtas Šventojo Tėvo rūmų kapelionu (monsinjoru). 1989 06 14 tapo Vilniaus arkivyskupijos kurijos kancleriu.

Pal. Popiežius Jonas Paulius II 1991 m. gegužės 8 d. nominavo tituliniu Sasuros vyskupu ir paskyrė Vilniaus arkivyskupo augziliaru. Vyskupu konsekruotas 1991 m. gegužės 19 d. 1992 03 04 Vilniaus arkivyskupas metropolitas Audrys Juozas Bačkis paskyrė vysk. Juozą Tunaitį Vilniaus arkivyskupo generalvikaru. Šias pareigas ėjo iki 2010 03 04.

Nuo 2010 m. kovo 4 dienos buvo vyskupas emeritas, bet ir toliau ėjo tribunolo oficiolo pareigas.

Visą ilgą dvasininko gyvenimą, net ir tapęs vyskupu, jis buvo ypač rūpestingas nuodėmklausys. Kas sekmadienį, nė pusryčių nevalgęs, sėsdavo į klausyklą ir likdavo joje iki vidurdienio ar net ir popietės, kol tikinčiųjų eilė pagaliau ištirpdavo. Ne vienas yra liudijęs, kad būtent vyskupo Tunaičio dėka suvokė tikrąją išpažinties ir asmeninio dvasinio vadovavimo prasmę. Tikinčiųjų mėgiamas nuodėmklausys buvo geriausiu pavyzdžiu konfratrams, ypač jauniems kunigams, kaip svarbu kantriai išklausyti kalčių ir abejonių slegiamą žmogų, kokios vilties teikia paguodos žodis iš dvasininko lūpų.

Tuo galėjo įsitikinti kiekvienas, su pačiais įvairiausiais reikalais į jį kreipęsis Šv. Mikalojaus klebonijoje ankstesniais ar Arkivyskupijos kurijoje pastaraisiais dešimtmečiais. Vyskupas Tunaitis galėjo praleisti pietus ar vakarienę, tačiau nė vienam nėra pasakęs: *ateikite rytoj, priėmimo valandos baigėsi.*

Jo dėmesys pagyvenusiai parapijietei, elgetai ar aukštiems asmenims visiškai nesiskyrė – kiekvieną priimdavo kaip mylimą ir svarbų krikščionių bendruomenės narį. Bendruomenės pabrėžimas, žvilgsnis į žmonių santykius per bendruomenės prizmę, buvo išskirtinis vyskupo Tunaičio bruožas. Jis be galo brangino ir puoselėjo ryšius, kurie skirtingais gyvenimo laikotarpiais jį susiejo su gimtąja parapija, klasės draugais, bendrakursiais kunigų seminarijoje. Jie buvo svarbiausi svečiai visose iškilmingose pamaldose ar paminėjimuose, susijusiuose su vyskupo Tunaičio pareigomis ar sukaktuvėmis.

Ištikimybė savo dvasiniam pašaukimui, Šv. Tėvui, Tėvynei ir bičiuliams jo asmenyje nuostabiai derėjo su begaliniu kuklumu, paprastumu ir darbštumu. Vargiai kas suskaičiuos, kiek pamokslų ir laiškų vyskupas Tunaitis yra parašęs, kas kartą skirdamas tam ir daugybę laiko, ir dėmesio. Kiekvienas darbelis jam buvo svarbus, kiekvienas prašymas susitikti, aplankyti, net ir susilpnėjus sveikatai, nelikdavo be atliepo.

Prašome visų tikinčių pasimelsti, kad mūsų Gerajam Vyskupui Dievas būtų maloningas ir, pasišaukęs, priimtų į savo amžiną artumą, kurios troškimu vyskupas Juozas nuolat gyveno.

Velionis buvo pašarvotas birželio 2 dieną Vilniaus arkikatedros šv. Kazimiero koplyčioje. Laidotuvių šv. Mišios – birželio 4 dieną (pirmadienį) 12 val. Vilniaus arkikatedroje. Atsižvelgiant į paties a.a. vysk. J. Tunaičio pageidavimą, jis buvo palaidotas prie Vilniaus Šv. Kryžiaus Atradimo (Kalvarijų) bažnyčios.

Vilniaus arkivyskupijos kurija

Šaltinis: www.katalikai.lt

Lietuvos istorija

Lietuviškų pavardžių slavinimas XVIII amžiuje Vidurio Lietuvos krašte

Algirdas GRĖBLIŪNAS, Jonava

Tęsinys. Pradžia Nr. 9

<..>Pavardę Žukauskas šiandien turi apie 1175 lietuvių šeimos. Kiek jų yra atsiradusios skolinimo keliu, o kiek suslavinus pavardes Vabalas, Vabalaitis ar kitas panašias, dabar tiksliai nustatyti, aišku, sunku"(ten pat, p. 209-210).

Deja, ji savo knygoje pateikusi tik keleto pavardžių slavinimą liudijančių dokumentų. Taigi dabar šis darbas tėra tik pradėtas ir iki šiolei (XXI a. II dešimtmečio pradžios) taip ir stovi vietoje, Lietuvos visuomenė nieko naujesnio ir neišgirdusi. O pavardžių rašymas Vilniaus krašte jau yra sprendžiamas net Varšuvoje ir Briuselyje. Tokios šio abejingumo pasekmės yra šiandieną. Jo polemika primena XIX a. pabaigą, kada Dievas lietuviškai nebesupratęs, o seniausia pasaulyje lietuviška kalba (žr. nostratinė kalba) Vilniaus krašte yra iki šiolei niekinama.

Bet grįžkime prie lietuviškų pavardžių slavinimo tyrimo. Taigi aptardamas istorinius dokumentus, rodančius lietuviškų pavardžių slavinimą, noriu pradėti nuo plačiajai visuomenei žinomos PALECKIS pavardės (jos turėtojas 1940 m. parvežęs Lietuvon Stalino saulę) atsiradimo Lietuvoje istorinių dokumentų. Manau, ši pavardė nekelia abejonių, kad ji turinti ryškiausių slaviškų požymių. Tik iki šiol nebuvo aišku: ar ji vienu, ar kitu būdu suslavinta lietuviškos kilmės pavardė ir kada, ar ji susiformavusi lietuvių kalbos dirvoje iš nelietuviškos kilmės šaknų ar kamienų, o gal atėjusi į Lietuvą su kitų tautybių asmenimis. Atsakymą į šiuos klausimus man pavyko rasti tik po ilgų ir kruopščių gimimo metrikų knygų įrašų tyrimų, perskaičius jų ne vieną tūkstantį XVIII a. laikotarpio metrikų knygose, esančiose internete. Taigi Paleckis pavardės kilmę pasisekė aptikti Kelmės RKB 1760–1781, 1781–1800 gimimo metrikų knygų įrašuose. Šie įrašai parodo, kas ir kada bei kokiu būdu Kelmės parapijoje lietuvišką PELENIS pavardę suslavinęs ir pavertęs PELECKIS, PALECKIS, PILECKIS, PELUKI ir net PEHECKI pavardėmis. Kaip visa tai vyko, tegul kalba istoriniai šaltiniai, tiesa, surašyti lotyniškai, tačiau asmenvardžius suprasti nesunku. Dabar skaitytojui pateikiu istorinių dokumentų, Kelmės RKB gimimo metrikų 1760–1781 ir 1781–1800 m. knygų krikšto įrašų išrašus:

1. Ego (t. y. Georgius *Jagowd* Com Kielm, 15 lapas) idem eodem die et Ano (t.y. 1762 10 21) Baptisavi infantem nne *Juditham* Patris *Michaelis* Pelenis et matris *mariannae* Giedminowna <..> de Palipie (Kielmy Chrztu z 1760-1781, 15 lap., 18 vaizdas);

2. Anno 1770 de 3 maij Ego michael *macykiewicz* Rector Ecclesiae Kielm baptizawi Filium nne *Jacobum* Leg. Coniug: Patris *michaelis* Pelenis matris *mariannae* Giedminowna de *Biliszkie* (ten pat, 76 lap., 78 vaiz.);

3. Anno 1775 de 2 Februar Ego Franciscus *Bohdanowicz* Com Kielm baptisavi Filium *Gabrielem* Legitimi Conjugij Patris *michaelis* Pelenis matris *mariannae* Giedminowna *de Biliszk*i (ten pat, 117 lap., 119 vaiz.);

4. 1778 de 14. Men Junij Ego Georgius *Starkiewicz* Altar Szydlowie: Baptizavi Jnfan<..> nne *Antonium* Paren <..>*Michaelis* Pelecki <..> *marinae* Giedminowna <..> de *Byliszki* omnes (ten pat,144 lap.,145 v.)

5. 1782: de 3 Me. Januarij Ego Victorinus *Buywid* Vicar: Ecclesiae kielm baptisavi Jnfantem nne *Carolum* natum de. 2 <..>Patris *Michaelis* ***Paleck**i* Matris *Mariannae* de Domo Butrymowna *de Biliszki* (Kielmy Chrztu z 1781-1800, 2 lap., 4 v.);

6. 1783 Die 4 ta 8bris (t.y. X. 4) Ego Joanes *Zelwowicz* Vicar Ecclesiae Kielmen baptisavi Jnfan: <..>Nomine *Franciscum* <..>Patris *Michaelis* Pelecki matr. *Marinnae* Butrymowna de Villa *Byliszk*i (ten pat, 24 lap., 26 v.);

7.1787 Die 13 Dbris (t. y. XII. 13) Ego Jdem Jgn: (t.y. Jgnatii *Skowzgird* Com Kielm, 61 lap.) Baptisavi <..>ex *michaele* Pilecki et *mariana* Butrymowna Conjungib de Villa *Biliszkie* <..> est nomen *Barbara* (ten pat, 61 lap., 63 v.);

8. Anno Dni 1792 die 16 Julij Ego Jgnatig Onuphrig *Lawcewicz* Com Kielm bvi. Jnfn. nne. *Joanem* <..>Patris *michaelis* Pelecki matris *marjanae* Butrymowna de loco *Biliszki* (ten pat, 129 lap., 131 v.);

9. Ano 1795 de 10 7bris (t.y IX. 10) Ego Michelis *Beniszewicz* Com Kielm bavi. Jnfan None *Nicolaum* LLCC. Patris *Michaelis* ***Pehecki*** Matris vero *Marinae* Butrymowna de *Biliszki* (ten pat, 172 lap., 174 vaiz.).

Lotyniškų įrašų aiškumui pateikiu svarbiausius lotyniškus žodžius; Kazimieras Jokantas, Lotynų-Lietuvių kalbų Žodynas, AIDAI, 1995: lot. *ego* [cnf. gr. Εγω] –aš (ten pat, p. 333);

lot. *nomen, inis* [cnf. ονομα „vardas"] a) vardas, pavadinimas (ten pat, p. 657);

lot. *pater, patris* [cnf. πατηϱ „tėvas"] a) tėvas (ten pat, p. 714);

lot. *mater, matris* (cnf. μητηϱ „motina") motina (ten pat, p. 600);

lot. *locus, i* m, pl. *loca*, rečiau *loci* a) vieta (ten pat, p. 577);

lot. *villa, ae* a) namai kaime (ten pat, p. 1078);

lot. *baptisterium, ii* [Βαπτιοτηϱιον] maudyklė (ten pat, p. 121), o tekste tai reiškia krikštas, nes pirmieji krikščionys krikšto metu buvo panardinami – maudomi vandenyje. Net ir dabar taip krikštijami stačiatikių (pravoslavų) vaikai. Krikšto lotyniškuose tekstuose gausu įvairių žodžių trumpinimų, deja, jau tada dvasininkai pamėgę lotyniškų žodžių trumpinius.

Šie istorinių dokumentų išrašai rodo, kad tai Kelmės parapijos Biliškių (Biliszki) kaimo gyventojo Michaelio PELENIS ir Marijonos Gedminaitės (Giedminowna) bei jo antrosios žmonos Marijonos Butrimaitės (Butrymowna) šeimos vaikų krikšto įrašai.Tai vienos Michaelis PELENIS šeimos nariai. Antai, Georgius Jagowd 1762 10 21, Michael Macykiewicz 1770 05 03 ir Franciscus Bohdanowicz 1775 02 02 šios šeimos vaikų Juditos, Jokubo ir Gabrieliaus krikšto įrašuose jų tėvais užrašę Michaelis Pelenis ir Marianna Giedminowna iš Biliškių kaimo. Bet kiti šios parapijos tarnai krikštijant jau kitus šios šeimos jų tėvo vaikus ir jų pačių PELENIS pavardę suslavinę.

Tęsinys kitame numeryje

Pagerbti prel. dr. Pranas Gaida ir prel. dr. Ignas Urbonas

Atkelta iš 1 p.

„Nemarus mirtingasis" apie Dievo tarno Teofiliaus Matulionio gyvenimą. Prel. P. Gaidos pastangomis ši knyga išleista vokiečių, portugalų ir ispanų kalbomis. Be jos jubiliatas yra išleidęs dar keturias knygas: „Išblokštasis žmogus: benamio likimo perspektyvos" (1951 m.), „Milžinas, didvyris, šventasis: Žmogiškosios pilnaties vizija" (1954 m.), „Didysis nerimas" (1961 m.), „Krikščionis tarp kolektyvizmo ir individualizmo" (1974 m.).

Prelatas P. Gaida gimė 1914 m. sausio 26 d. Bajorų kaime, Kiauklių parapijoje, Kaišiadorių vyskupijoje (Širvintų r.). Mokėsi Širvintų progimnazijoje ir Kėdainių gimnazijoje, vėliau – Kauno kunigų seminarijoje, studijuodamas Vytauto Didžiojo universitete Teologijos fakultete. Baigęs mokslus 1937 metais buvo įšventintas kunigu. Vikariaudamas Onuškio ir Širvintų parapijose aktyviai darbavosi angelaičių, ateitininkų ir pavasarininkų veikloje. Tuo metu parašė ir garsųjį straipsnį „Krikščionybės tragedija", kuris kaip vedamasis buvo publikuotas viename iš populiariausių tarpukario Nepriklausomybės laikotarpio žurnalų „Naujoji Romuva".

Prasidėjus sovietinei okupacijai kun. P. Gaida pasitraukė į Vokietiją. Studijavo Miunsterio, vėliau Freiburgo universitetuose ir, įgijęs teologijos daktaro laipsnį, darbavosi Freiburgo lietuvių tremtinių kapelionu. Vėliau filosofiją studijavo Belgijoje, Liuveno universitete. Eidamas vikaro pareigas teikė dvasinius patarnavimus ten gyvenantiems lietuviams. Kartu su kunigu J. Danausku redagavo Belgijos lietuvių laikraštį „Gimtoji šalis".

Nuo 1950 metų prel. P. Gaida gyveno Kanadoje, Mont-Laurier kunigų seminarijoje dėstė filosofiją. 1954 metais persikėlė į Torontą, darbavosi sielovadoje, bendradarbiavo Kanados lietuvių savaitraštyje „Tėviškės žiburiai", o 1961 metais mirus redaktoriui Adolfui Šapokai, tapo šio savaitraščio redaktoriumi.

Prel. dr. P. Gaida 2002 metais apdovanotas Lietuvos didžiojo kunigaikščio Gedimino ordino Riterio kryžiumi, o 2009 metais – ordinu „Už nuopelnus Lietuvai" Komandoro didžiuoju kryžiumi.

Kaišiadorių vyskupo J. Matulaičio pakviestas prelatas P. Gaida 2010 metais sugrįžo į Lietuvą, į Kaišiadorių vyskupiją, kuriai yra daug nusipelnęs. Dabar gyvena buvusiame Aukštadvario šv. Domininko vienuolyne.

Prelatas dr. Ignas Urbonas

Šv. Mišiomis buvo pagerbtas ir velionio prelato dr. Igno Urbono atminimas. Vyskupas J. Matulaitis paminėjo jo nuveiktus darbus, biografijos faktus, ilgametę sielovadinę veiklą ir pasiaukojimą puoselėjant lietuvybę pasaulyje.

Šv. Mišiose Domininko bažnyčioje dalyvavęs prel. dr. I. Urbono vyriausiojo brolio Juozo Urbanavičiaus sūnus Leonas Urbanavičius padovanojo renginio dalyviams keletą I. Urbono knygų „Ilga mano kelionė", kurioje autorius vaizdingai ir smulkiai aprašo savo vaikystę, mokslo ir kunigystės metus, gyvenimą užsienyje. Tai nepaprastai vertinga knyga, nes aprašomi Lietuvos istoriniai įvykiai, valstybės veikėjai, garsūs kunigai, poetai: Vincas Mykolaitis-Putinas, Maironis ir kt. Sukrečia karo pradžios aprašymas, kai šios knygos autoriui stovint su poetu V. M. Putinu Aukštadvario miestelyje prasidėjo apšaudymas, krito keturi vokiečių kareiviai ir keturiolika civilių gyventojų. Mirtis I. Urboną ir šalia jo stovėjusį poetą aplenkė. Prelatas I. Urbonas aprašo, kai sužinojęs, kad į Aukštadvarį atvyko SS dalinys ir ruošiasi kažkur išvežti žydus, naktį juos įspėjo, bet niekas nebėgo slėptis, matyt, netikėjo, kad vokiečiai juos šaudys.

Skaitydamas šią knygą didžiuojiesi dvasininkijos patriotiškumu, drąsa, pasiaukojamu tarnavimu tautai ir Tėvynei, siekiu suvienyti karo ir okupacijos išblaškytus tautiečius. Šios dvasininkų pastangos tuo metu nebuvo bevaisės, todėl Lietuva išsivadavo iš okupacinio jungo. Tačiau atsiradus naujiems sunkumams ir gyventojams nutolus nuo bažnyčios bei Dievo atslinko nelaimės, o baisiausia ir tragiškiausia, kad žmonės nuskurdo dvasiškai, iškeitė dvasines vertybes į materialines.

Tad žemai nulenkime galvas mūsų tautos šviesuoliams ir niekada nepamirškime jų mokymo, didvyriško pasiaukojimo.

Kęstutis PETKŪNAS
Nuotr. iš Igno Urbono knygos „Ilga mano kelionė"
Šaltinis: „Trakų žemė", Nr. 22 (709), p. 1–2

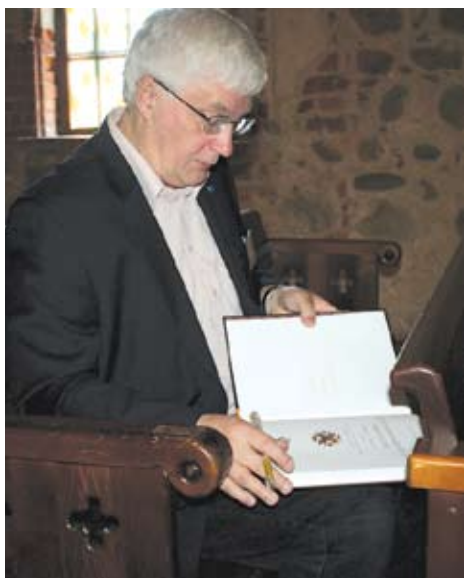
Kunigas Ignas Urbonas su kardinolu Vincentu Sladkevičiumi Romoje

***Vorutos* fondas išleido dr. Martyno Purvino knygą *Mažosios Lietuvos etnografiniai kaimai*, Trakai: *Voruta*, 2011, 352 p., spalvota, iliustruota.**
Knygą galite įsigyti Lietuvos knygynuose, Vilniaus centriniame knygyne, Martyno Jankaus muziejuje Bitėnuose, Mažosios Lietuvos muziejuje Klaipėdoje, Šilutės muziejuje ir *Vorutos* redakcijoje.
buhalterija@voruta.lt

Lietuvos bažnyčios istorija

Lietuvos bažnyčios regalijos – ir parodoje, ir knygoje

Vilius Kavaliauskas dalijo autografus

Gegužės 25 d., penktadienį, Trakų Salos pilyje buvo atidaryta paroda „Lietuvos bažnyčios regalijos XIX–XX a.“ (ji bus eksponuojama iki rugsėjo 30 d.) ir pristatyta Viliaus Kavaliausko knyga „Lietuvos bažnyčios regalijos. Ženklai ir žmonės XIX–XX a.“ Susirinkusieji išvydo unikalius Žemaičių, Vilniaus, Seinų, Panevėžio, Kaišiadorių, Vilkaviškio vyskupijų ženklus iš Trakų istorijos, Lietuvos dailės, Lietuvos nacionalinio muziejų fondų, iš asmeninio kolekcininko Viliaus Kavaliausko rinkinio, taip pat pamatė istorines XIX ir XX a. fotonuotraukas su šias regalijas, kryžius, nešiojusiais iškiliais Lietuvos bažnyčios veikėjais.

„Lietuvos katalikų ir stačiatikių bažnyčios istorija – tai sudėtinė istorijos dalis, – sako Virgilijus Poviliūnas, Trakų istorijos muziejaus direktorius. – Jos gyvenime atsispindi ir reikšmingi bei lemtingi krašto istorijos įvykiai.“

Ligi šio laiko niekas per daug nesidomėjo Lietuvos vyskupijų kapitulų kryžiais ir neskyrė jiems jokių tyrinėjimų – kokį vaidmenį jie turėjo religiniame gyvenime. Nors tos regalijos daugeliui įsiminė iš pageltusių senovinių nuotraukų. Naujoji Lietuva jas plačiau pamatė prieš dešimtmetį surengtoje bendroje Lietuvos dailės muziejaus ir bažnyčios parodoje „Krikščionybė Lietuvos mene“. Tada Kauno arkivyskupijos kurija nustebino visuomenę, pateikusi daugiau nei dešimtį nepaprastai didelės istorinės vertės kryžių.

„Lietuvos bažnyčios tarnybiniai kryžiai jau savaime yra unikalios regalijos. Bet tyrinėti jas nepaprastai sunku, – pasakoja kolekcininkas Vilius Kavaliauskas. – Iki Antrojo pasaulinio karo gyvavo taisyklė, kad po prelato ar kanauninko mirties kryžių reikėjo grąžinti kurijai. Todėl šie gražūs juvelyriniai dirbiniai beveik nepateko į muziejus, nebuvo jų ir kolekcininkų rinkoje. Karas ir bažnyčios persekiojimas tarybiniais metais pakeitė situaciją. Be to, ir Vatikano antrasis susirinkimas daugeliui vyskupijų

Apžiūrėti parodą kvietė Trakų istorijos muziejaus direktorius Virgilijus Poviliūnas (dešinėje) ir kolekcininkas Vilius Kavaliauskas

rekomendavo jau nebenaudoti šių regalijų. Lietuvoje kapitulos kryžiai ligi šiol naudojami tik dviejose vyskupijose – Panevėžio ir Vilkaviškio, tačiau palaipsniui ši tradicija traukiasi iš gyvenimo.“

Lietuvos bažnyčios regalijos buvo gaminamos iš aukso, sidabro ar bronzos Sankt Peterburgo, Maskvos, Varšuvos ir Miuncheno juvelyrų dirbtuvėse. Kryžių tiražai buvo riboti – į kapitulą buvo skiriama nuo 6 iki 12 dvasininkų. Šiuos kryžius nešiojo garsios asmenybės – rašytojai, muzikai, mokslininkai. Jų nuopelnai pavertė distinktorijas svarbiais Lietuvos istorijos ir kultūros paminklais. Geriausias senųjų Lietuvos vyskupijų kryžių rinkinys yra Krokuvos nacionaliniame muziejuje (Muzeum Narodowe).

Apžiūrėję eksponatus, renginio dalyviai rinkosi į Didžiąją menę, kurioje V. Kavaliauskas pristatė savo knygą „Lietuvos bažnyčios regalijos. Ženklai ir žmonės XIX–XX a.“ Norintys galėjo ją įsigyti ir gauti autoriaus autografą.

TŽ ir Trakų istorijos muziejaus informacija
Auksės Kekytės nuotr.

Šaltinis: „Trakų žemė“, Nr. 22 (709), p. 3

Iš Vilniaus miesto istorijos

Ar buvo Vilniuje vyskupas Jurgis Matulaitis?

Atviras laiškas Laimonui Briedžiui

Tęsinys. Pradžia Nr. 11

Įdomu, kad po gražaus, dėmesingo pristatymo (2011 m. vasario mėn. knygų-mugėje) paklaustas, ar žino tokį Jurgį Matulaitį, autorius atsakė labai žvaliai - „Žinau“. Žinau?.. Panašaus „žinojimo“ pavyzdžių, deja, netrūksta. Tokiu atveju ar neprimename Emauso mokinių? Einame šalia Viešpaties, tačiau jo nematome, nes mūsų akys aptrauktos lyg migla. Popiežius Benediktas XVI po pirmosios oficialios kelionės į Vokietiją pasakė: „Bažnyčia nuvertinama“: Jurgis Matulaits – jos žmogus, Lietuvos istorijos ženklas – ar ne todėl nuvertinamas?

Nesusilaukė dėmesio ir kita asmenybė – žymus vokiečių sociologas, karo kapelionas F. Mukermanas (Muckermann, 1883-1946), tuomet šv. Kazimiero bažnyčios rektorius, jos istorijoje palikęs, atrodo, jokių vėjų neužpustomą pėdsaką. Deja, knygoje jį, matyt, pakankamai turi priminti aplankas su šios šventovės nuotrauka. Tai ir viskas.

O F. Mukermanas – tikras ordino (SJ) karys, savo ryžtinga veikla (jam tuomet 36 m.) apėmė ne vien tikybinę sritį: sakė tokius pamokslus, jog buvo pramintas Petru Skarga, įkūrė Krikščionių [įsidėmėtina – ne vien katalikų] darbininkų sąjungą, į kurią „tiek žmonių [įvairių tautybių, tikybų] patraukė“, atidarė valgyklą, maisto sandėlį, dar... teatrą, dar ėmėsi leisti laikraštėlį. Savo veikla pelnė visuotinį žmonių pasitikėjimą, palaikymą ir raudonųjų nuosprendį: suimti (tai pavyko 1919 m. vasario 12 d. po trijų dienų bažnyčios apgulties, po grumtynių viduje, kur įsiveržę raudonarmiečiai šaudė į lubas, mušė, tąsė ji ginančius) ir teisti. Teisti už „Geltonųjų „darbininkų“ organizacijų“ kūrimą, darbininkų klasės skaldymą, už tai, kad jis „Vokietijos imperialistų agentas“. Minske (kur nuvežtas iš Vilniaus) keli Revoliucinio karinio tribunolo nariai balsavo „už sušaudymą tuoj pat [...]“. Išgelbėtas buvo ne be ganytojo pastangų – tribunolo narius paveikė jo skatinimu surinkti Vilniaus darbininkų parašai, reikalaujantys kalinį paleisti; pabijota sujudimų (apie tai laiške vyskupui pranešė jo pasiųstasis į Minską marijonas, baltarusis A. Cikota, vėliau supūdytas Stalino lageriuose). Apie tai glaustai, išraiškingai „Užrašuose“: „Ir aš dariau, ką tik galėjau [...] jokios politikos joje [darbininkų sąjungoje jis] nevarinėjo, bet viską darė su mano žinia ir mano įgaliotas“. (Iš rašto kun. J. Tumo nunešto V. Kapsukui). Aiškiau būti nebegali: jis nekaltas, suimkite, teiskite mane – „Bonus pastor animam ponit pro ovibus“ (Gerasis ganytojas už savo avis atiduoda gyvybę).

Vilnietiškoji šv. Kazimiero bažnyčios rektoriaus istorija baigėsi laimingai: Smolenske (kur atsidūrė pervežtas iš Minsko) Tarptautinio raudonojo kryžiaus buvo iškeistas į Vokietijos komunistų partijos organizatorių Radeką ir po 9 mėnesių kalinimo sugrįžo į gimtąją šalį. Čia, leisdamas katalikišką-literatūrinį žurnalą „ Der Gral“, užsitraukė kito režimo – nacionalsocializmo – mirtiną pavojų (naciai jį vadino visuomenės priešu Nr. 1). Turėjo bėgti (1933). Pernai, 2011-aisiais, sukako 65 m. nuo jo mirties Šveicarijoje.

Miesto istorija (sava ir svetima) pateikta be F. Mukermano, be to du kartus mirtininko, kilusio prieš antikrikščionišką raudonąjį ir rudąjį režimą. Argi tai nėra vėl asmenybės, Lietuvos istorijos nuvertinimas? Ypač, kad autorius pats yra pamąstęs: tarp tų „svetimų“ pasitaikė tokių, kurie dėl apkūnaus stoto netoli tenuėjo už Aušros vartų. Tačiau vieta miesto istorijoje (ir Europos žemėlapyje) jiems užtikrinta (kaip netenkama galvos iš meilės...).

Labai neabejingas miestui („nigdy od ciebie miasto [...]”– niekuomet nuo tavęs...) Č. Milošas apie anuometinį žydiškąjį Vilnių parašė: „Tai buvo milžiniškos koncentruotos energijos miestas“. O, su kokia galia ji išsiveržia minėtoje M. Kulbako poemoje „Miestas“ (vėliau pavadintoje „Vilnius“)! Knygos autorius, jos himno (savo gimtajam miestui...) neišgirdo, neperskaitė. Todėl atsiverskime, pajauskime jos slėpiningą grožį, įvaizdžių vilnietiškas reikšmes, žodžio įtaigą (vertė Alfonsas Bukontas; beje, 1997-aisiais, minint poeto žūties 60-metį, apipavidalinta dailininko Broniaus Leonavičiaus ji buvo išleista septyniomis kalbomis: be jidiš ir lietuvių, dar anglų, prancūzų, vokiečių, lenkų, rusų).

„Su talesu vaikšto kažkas tavo mūrais. [...] // Įsiklauso: seni pereinami kiemai ir šventyklos // Akli lyg apdulkėjus, užkimus širdis. // Tu esi psalmynas iš geležies ir iš molio; // Kiekviena siena – melodija, kiekvienas akmuo – malda. [...] // Tu esi Lietuvon įstatytas tamsus talismanas, [...] // Kiekviena siena – pergamentas, // Kiekvienas akmuo – šventas raštas, // Išdėlioti mįslingai ir praskleisti nakčia, // Kai ant senos sinagogos sustiręs vandens nešėjas // Stovi ir barzdą užvertęs skaičiuoja žvaigždes.“ Toliau poetas miestą vėl lygina su Lietuvon įstatytu tamsiu talismanu, bet sieja jį jau su grynai vilnietiškomis, nepraeinančios reikšmės vertybėmis Jerušolaim d'Lita istorijoje.

„Tu esi Lietuvon įstatytas tamsus talismanas, [...] // Tolimoj properšoj – balti, spindintys gaonai, [...] // Plieninio bundisto raudoni karšti marškinėliai, [...] // Ir jidiš kalba –ąžuolo lapų vainikas //Ant šventiškai kasdienių vartų miestan. [...] //Tai aš kaip keleivis prie šulinio pakelėje // Sėdžiu ir jos šiurkščių garsų klausausi. // O gal tai kraujas taip garsiai kunkuliuoja manyje? // Aš miestas esu! Tūkstančiai durų į pasaulį [...] // Aš – pajuodus liepsna, godžiai laižanti sienas // Ir svetur žėruojanti aštrioje litvako akyje. // Aš – pilkuma! Aš – pajuodus liepsna! Aš – miestas!“ Kaip stipru, kaip vilnietiška!

Himnas liko nesugiedotas, nepapuošė knygos ir paminklinės lentos (kur gyveno poetas) nuotrauka – liepsna nelyžtelėjo rašančiojo rankos, širdies...

Po Jurgio Matulaičio (tuomet jau arkivyskupo) mirties 1927 m. sausio 27 d. „Di jidiše štime“, kaip minėta, parašė nenykstančios reikšmės nekrologą. Yra jame ir įpareigojimas (norėtųsi tikėti, nenykstantis): „Jo vardas privalo [!] būti paminėtas taip pat žydų spaudoje“. Taip skelbta anuomet, prieš 85-erius metus.

J. Matulaičio mirties 70-mečio proga – 1997-aisiais – „Lietuvos Jeruzalė“ jidiš, lietuvių, rusų, anglų kalbomis paskelbė šių eilučių autorės straipsnį, pavadintą vyskupo žodžiais „Man buvo gaila žydų“, apie kurį anuometinis redaktorius Michailas Mirskis pasakė: „Kokią medžiagą Jūs turit. Kodėl anksčiau jos neatnešėt?“ (patarė straipsnį išplėsti, atiduoti rengiamam metraščiui; tai buvo padaryta, tačiau dienos šviesos straipsnis neišvydo. Kodėl – nepaaiškinta. Matyt, kas vienam „tokia medžiaga“, kitiems – maloniai priėmusioms moterims – bevertė?).

Šiandien tarp miestui (ar litvakams) skirtų įvairaus pobūdžio leidinių, kurių autoriai (ar recenzentai) žydai, arkivyskupo vardo veltui ieškotum. Kartais atrodo, jog žudikams (minėtiems 1919 m. balandžio mėn. siautėjusiems V. Belinos-Pražmovskio legionieriams) skiriama kur kas daugiau dėmesio nei gelbėtojams, pagalbos ieškotojams. Kur dingo taurus „Di jidiše štime“ įpareigojimas – Jidišlando balsas, senoji Talmudo išmintis: „Išgelbėjai gyvybę, išgelbėjai pasaulį“?

Pabaigoje reikia autoriui ... padėkoti, dėl kai ko suabejoti, palinkėti. Padėkoti už tų „kitų“, „svetimų“ (į kuriuos taip jaunatviškai įsimylėta) įvedimą į Vilniaus istoriją, ypač mokėjimą pasakoti, žodyną (nenususį, valdišką, vis labiau įsigalintį). Suabejoti antraštės „savas“ tinkamumu, jei tų savų žemių balso nei garselio, jei iš žavios, jaukios vardų polifonijos (taip pabrėžtos tekste) dedikacijoje ištraukiamas vienas. Palinkėti: „Irkitės į gilumą“, irkitės abiem (!) irklais. Pasėdėkite „ten“, paskubėkite, kol optimizavimo apaštalai dar nesunaikino LDK dvasios.

Kuo geriausios kloties.

Dr. Genovaitė GUSTAITĖ, Vilnius

2012-01-27
Redakcijai prašant straipsnį atsiuntė autorė.
Šis straipsnis buvo spausdintas lietuvių savaitraštyje „Tėviškės žiburiai“ Nr.11–13 (Kanada).
Pabaiga

Pro memoria

A†A prel. dr. Ignas Urbonas

(1910 12 05 – 2012 05 19)

Ignas Urbonas gimė 1910 m. gruodžio 5 d. Andriaus ir Marcelės Urbanavičių šeimoje, Valėniškių kaime, Nemunaičio valsčiuje (Alytaus r.). Buvo antras iš septynių vaikų. Mokėsi Vabalių bei Merkinės mokyklose, Kauno „Pavasario“ progimnazijoje, 1930 m. baigė Alytaus gimnaziją, nuo jaunystės buvo ateitininkas. Po Kauno kunigų seminarijos ir VDU, arkivyskupo J. Skvirecko įšventintas kunigu. Dirbo Želvoje, Varėnoje, Kaišiadoryse, Aukštadvaryje. Kai frontas nubloškė į Vokietiją, 1945–1949 m. ten kapelionavo lietuviams studentams, pats įgydamas filosofijos ir Bažnyčios istorijos daktaratus. Atvykęs į East Saint Louis pas kun., vėliau vysk. Antaną Deksnį, tarnavo įvairiose parapijose, kol 1954 m. buvo pakviestas į Gary miestą (Indiana). Šv. Kazimiero lietuvių parapijos klebonu tapo 1966 m., mokytojavo lituanistinėje mokykloje, buvo moksleivių ateitininkų sąjungos dvasios vadas, stovyklų kapelionas, plačiai dalyvavo spaudoje ir renginiuose. 1961 m. surengė Lietuvių katalikų mokslo akademijos suvažiavimą, nuolat priklausė Amerikos lietuvių kunigų vienybei, vadovavo Čikagos skyriui. Prelatu pakeltas 1990 m. Po ilgų užsienyje praleistų metų Lietuvą pirmą kartą aplankė 1992 m. Lietuvoje 1995 m. atšventė 60 m. kunigystės jubiliejų, o užpernai kartu su lemontiškiais ir kitais bičiuliais – 100 metų amžiaus ir 75 m. kunigiškos tarnystės. 1998 m. uždarius Šv. Kazimiero parapiją, persikėlė į pal. J. Matulaičio misiją Pasaulio lietuvių centre, Lemonte, talkino šv. Mišiose. 2006 m. išleido knygą „Ilga mano kelionė“.

Turėdamas nepaprastai gerą atmintį, mielai pasakodavo, knygoje aprašė asmenis ir įvykius, kurių retas kuris būtų sutikęs ar matęs. Pažinojo kun. A. Miluką, V. Mykolaitį-Putiną, spėjo pamatyti Dievo tarnaitę Motiną Mariją Kaupaitę. Mielai keliaudavo, JAV aplankė 1939 m., dalyvavo Eucharistiniuose kongresuose Bogotoje, JAV, Bombėjuje, aplankė įvairių šalių lietuvius kunigus bei bendruomenes, Romoje susitiko su Lietuvos dvasininkais per Vatikano II suvažiavimą. Visą gyvenimą vertino bičiulystę, ypač su vysk. A. Deksniu, kun. Jonu Plankiu, prel. Petru Celiešiumi, kun. Titu Narbutu. Iš Lemonto ištikimai draugavo su Indianos lietuviais, buvusiais parapijiečiais, talkino pal. J. Matulaičio misijoje.

Lietuvoje gyvena prelato seserys Ona Prieskienienė su dukra, Bronislava Venslavičienė su šeima, brolienė Vlada su sūnumis Auksiu ir Virgilijumi, brolėnas Leonas.

Prelatas Ignas Urbonas mirė Lemonte (JAV) 2012 m. gegužės 19 d. Palaidotas šalia savo brolio Šv. Kazimiero lietuvių kapinėse Čikagoje.

Kun. Antanas SAULAITIS SJ

Į Amžinybę išlydėtas lietuvių išeivių kunigas prel. dr. Ignas Urbonas

Prel. Igno Urbono 75 m. kunigystės jubiliejaus šventės dalyviai

Per savo 75 m. kunigystės jubiliejaus šventę kalba prel. Ignas Urbonas

Prel. Igno Urbono knygos „Ilga mano kelionė“ viršelis (išleista Lietuvoje 2006 m.)

Prelato Igno Urbono šermenys vyko Lemonto (Čikaga, JAV) pal. J. Matulaičio misijos bažnyčioje gegužės 22 d., antradienį. Karstas prie altoriaus, veidu į žmones, šalia padėta taurė, stula, mišiolas, prelato kūnas dengtas šv. Mišių apranga, arnotu, rankoje kryžius. Nuo pat 16 val. iki 21.30 val. rinkosi žmonės, pasirašydami į lankytojų knygą. Pirmieji į šermenis atvyko vysk. Andrew Wypych ir Lemonto apylinkės dekanas kun. Ed Upton. „Vyturio“ choras pagiedojo giesmę ir dvi dainas, vadovas Darius Polikaitis prisiminė, kaip prelatas mėgo vaikus ir visus tuos metus švęsdavo sekmadienio 9 val. šv. Mišias. Išeidami į savo metinę šventę, „Vyturio“ choristai žegnojosi prie prelato karsto. Lietuvos Vyčiai su dvasios vadu kun. Augustinu Kulbiu prie karsto atliko tradicines nario laidojimo apeigas, šermenų maldas tęsė kapelionas kun. Antanas Saulaitis, atsisveikinimui vadovavo Juozas Polikaitis. Sesuo Janina Golubickytė papasakojo apie prelatą, jo tarnystę per tuos 44 metus Gary (Indiana, JAV) mieste. Ateitininkų vardu kalbėjo J. Polikaitis, misijos padėką išreiškė Daiva Kisielienė, pasisakyta Indianos lietuvių vardu, žodį tarė ir Lemonto miesto lietuvių bendruomenė. Pabaigoje į a. a. savo dėdę kreipėsi iš Lietuvos laidotuvėms atskridęs Virgilijus Urbanavičius.

Laidotuvių šv. Mišioms trečiadienį vadovavo Gary vyskupas Dale Melczik, tad Mišios buvo aukojamos abiem kalbom. Choras pripildė bažnyčią giesmėmis, D. Polikaitis pagiedojo prelato prašytą „Ave Maria“, pamokslą skaitė ilgametis misijos kapelionas kun. A. Paliokas, atskridęs iš Kauno. Iš viso koncelebravo septyni kunigai, tarp jų Lietuvos vyskupų konferencijos delegatas užsienio lietuvių sielovadai prel. Edmundas Putrimas. Iš čikagiškių buvo kun. Jaunius Kelpšas, Antanas Gražulis SJ, Augustinas Kulbis, dar du kunigai iš Indianos. Prie karsto buvo šešių vyrų garbės grabnešiai, balta drobe karstą apdengė kazimierietės ir vargdienės seserys, aukas nešė prelato gydytoja dr. Birutė Pumputienė, bendradarbė ir globėja ses. Janina Golubickytė, brolėnas Virgilijus Urbanavičius. Bažnyčia buvo pilna: keturi patarnautojai, sekmadieniniai tvarkdariai raudonais švarkais. Visiems šv. Mišiose dalyvauti ir drauge su choru giedoti padėjo lankstukai, o prie įėjimo buvo prelatui atminti šventi Rūpintojėlio paveikslėliai. Tą pačią valandą Nemunaityje, kurio bažnyčioje prelatas prieš 77 metus šventė savo pirmąsias šv. Mišias, pamaldose dalyvavo abi prelato seserys, kiti giminės, bičiuliai ir parapijiečiai.

Šv. Kazimiero kapinėse maldai, giesmei „Marija Marija“ susibūrė apie 150 tikinčiųjų, prel. Putrimas vedė maldas, žmonės savaime užgiedojo Lietuvos himną. PLC Riškienės salėje vaišėmis dalijosi arti 125, prisimindami prelato gyvenimą, asmenį, darbus.

Prelatas pageidavo, kad jo archyvas būtų nusiųstas į Maironio muziejų Kaune. Dar liko pastatyti paminklą ant prelato ir anksčiau mirusio jo brolio kapo.

Kun. Antanas SAULAITIS SJ
Dainos Čyvienės nuotr.

PR

Atnaujinusi tinklą „Tele2“ pagerins kokybę ir sumažins kainas

Dar geresnė paslaugų kokybė ir pigesnis ryšys – tai savo klientams pasiūlys telekomunikacijų bendrovė „Tele2“. Bendrovė ėmėsi modernizuoti mobiliojo ryšio tinklą ir jo įrangą visiškai atnaujins iki ateinančių metų pabaigos. Pradėtas modernizavimas leis „Tele2“ ir ateityje geros kokybės paslaugas teikti mažomis kainomis.

Naudą pajus vartotojai

„Modernaus „Tele2“ tinklo aprėptis bus didesnė, signalo kokybė geresnė, o eksploatavimas pigesnis. Suprantama, dėl to laimės klientai, kurie aukštesnės kokybės paslaugas gaus mažomis kainomis“, – sako Petras Masiulis, „Tele2“ generalinis direktorius.

Atnaujinus tinklo įrangą, jo aprėptis padidės mažiausiai dešimtadaliu. Naujieji tinklo įrenginiai bus kompaktiškesni, jų reikės mažiau, o moderniausios bazinės stotys naudos ketvirtadaliu mažiau elektros energijos. Tai leis sumažinti tinklo eksploatavimo kaštus ir poveikį aplinkai.

„Tele2“ 2G ir 3G ryšio tinklai dabar yra antri Lietuvoje pagal aprėptį. Bendrovės GSM (2G) ryšio tinklas dengia beveik visą Lietuvą, o 3G tinklas – arti dviejų trečdalių šalies teritorijos.

„Tele2“ savo paslaugų kokybę nuolat gerina laikydamasi pažado paslaugas klientams teikti mažomis kainomis. Tyrimų bendrovės „RAIT“ kovą atlikto tyrimo duomenimis, Lietuvos gyventojų vertinimu, operatorių paslaugų kokybė nesiskiria. 61 proc. gyventojų nurodo, kad „Tele2“ paslaugų kaina yra mažiausia. 2010–2011 m. perėję į „Tele2“ vartotojai nurodė, kad jų išlaidos mobiliajam ryšiui sumažėjo vidutiniškai 37 proc.

Atnaujins visą įrangą

Modernizuojant „Tele2“ tinklą ketinama visiškai pakeisti 2G (GSM) ryšio tinklo bazines stotis, o 3G stotys ir įranga bus atnaujintos. Atnaujindama tinklą „Tele2“ taip pat pasirengs ateityje teikti 4G (LTE) mobiliojo ryšio paslaugas. Pagal pažangiausių technologijų poreikius sukurtas tinklas bus lankstus, taupus, atitiks šiandieninius ir būsimos plėtros poreikius.

„Tele2“ mobiliojo ryšio ir duomenų perdavimo tinklai vienu metu atnaujinami Lietuvoje, Latvijoje ir Estijoje. Tai leidžia tinklo modernizaciją vykdyti dar palankesnėmis sąlygomis. Tinklo ir programinę įrangą visose trijose šalyse tiekia bei diegia viena šios srities lyderių pasaulyje – bendrovė „Nokia Siemens Networks“.

„Tele2“ pernai buvo didžiausia mokesčių mokėtoja informacinių technologijų ir telekomunikacijų sektoriuje. „RAIT“ apklausos duomenimis, „Tele2“ yra populiariausia ir labiausiai rekomenduojama ryšio operatorė Lietuvoje – pusė apklaustųjų teigia besinaudojantys „Tele2“ paslaugomis.

Lietuvos pramonės istorija

Prisiminimai apie Bronislovą Lubį

Stasys MILIUKAS, AB „Klaipėdos jūrų krovinių kompanija“ inžinierius, Jonava-Klaipėda

Tęsinys. Pradžia Nr. 9

Daugelį metų kas keletą mėnesių kartu važiuodavome į Druskininkus ir pailsėti, ir pasigydyti Iš pradžių gyvendavome „Lietuvos“ sanatorijoje, vėliau – „Grand Spa Lietuva“. Būdamas įžvalgus, Jis matė Druskininkų perspektyvą ir norėjo išplėsti koncerno „Achemos grupė“ galimybes sveikatinimo srityje. Todėl dėjo daug pastangų, jog koncernas įsigytų šią sanatoriją. Planus sėkmingai įgyvendino – dabar „Grand Spa Lietuva“ yra viena geriausių ir gražiausių gydymo bei poilsio įstaigų visoje Lietuvoje. Beje, jos veiklos gerinimu ir tobulinimu Prezidentas rūpinosi net ir atostogaudamas joje. Druskininkai Jam buvo tarsi antrieji namai, kur Jis ir gydėsi, ir poilsiavo, o kartu ir dirbo. Dalelė širdies buvo skirta ir šiam nepaprasto peizažo Lietuvos kampeliui. Būtent čia atostogaujantį spalio 23-sios pavakarę ir pakirto mirtis.

Beveik pusę amžiaus pažindamas šį žmogų, galiu patikinti Jis buvo ypač taurios širdies ir gerai suprato nepriteklius. Jis žinojo, kad yra pagalbos reikalingų šeimų, kuriose gyvena vaikų, talentingų kūrėjų, kultūros objektų, kuriems reikia tiesti pagalbos ranką. Tad visada stengdavosi ieškoti lėšų ir padėti visiems, darantiems gerus dalykus. Ši labdara – ne kas kita, kaip Jo charakterio bruožas.

Jam labai rūpėjo koncerno įmonėse dirbančių žmonių socialiniai reikalai. Pasirašyta kolektyvinė sutartis su profesinėmis sąlygomis neturi analogo, ypač socialinių garantijų srityje. Sakykime, tokios gydymo įstaigos, kokia yra „Achemos poliklinika“, neturi nė vienas kitas pramonės objektas. Tai rodo Prezidento dėmesį bendrovės dirbantiesiems.

A. a. Prezidentas rūpinosi viskuo – įgyvendino įvairius planus, kūrė ir planavo perspektyvą, važinėjo į komandiruotes ir visada skubėjo. Regis, visada ir visur suspėdavo. Užtat deramai pasirūpinti savo sveikata vis pritrūkdavo laiko. Tik pažadėdavo, bet svarbių tyrimų datą vis nukeldavo ateičiai. Dabar tos ateities nebėra. Didžio žmogaus mirtis – didžiulė netektis ne tik artimiesiems, draugams, kolegoms. Tai netektis visai šaliai.“

Skleidė aplink save šilumą

Jonavos ligoninės gydytoja **Vida Steponavičienė**, kilusi iš Plungės, B. Lubį pažinojo nuo mokyklos laikų – abu mokėsi vienoje klasėje. Ji pasakė: „Tada mūsų keliai išsiskyrė. Bet ne itin toli. Mat ir aš, ir Jis išvažiavome studijuoti į Kauną. Jis pasirinko vyrišką profesiją Kauno politechnikos institute, aš svajojau apie mediciną. Gyvenome vėlgi netoli vienas kito – toje pačioje gatvelėje. O įsigiję aukštojo mokslo baigimo diplomus, abu žemaičiai gavome paskyrimą į Jonavą. B. Lubys mokykloje buvo daugiau negu paprastas, sakyčiau, niekuo neišsiskyrė iš visų klasės draugų. Kaip ir visi mokiniai, mėgdavo ir papokštauti, daug sportuodavo. Prie vadovėlių klasės draugai sėdėdavo ilgiau negu Jis. Bronius buvo labai gabus. Svarbiausiu Jo charakterio bruožu įvardyčiau draugiškumą, kuris Jame išliko iki paskutinės gyvenimo dienos.

B. Lubio ryšys su mokykla niekada nenutrūko, mat Jo iniciatyva kas penkeri metai buvo organizuojami klasės susitikimai. Ypač įstrigo mūsų dviejų klasių mokinių susitikimas po 50-ties mokslo baigimo metų. Visą organizacinę veiklą Jis pasiėmė sau. Jo prašymu siuntinėjome prisiminimus apie mokyklą, draugus, rinkome nuotraukas ir įvairiais būdais perduodavome B. Lubiui. O kai atvykome į susitikimą, tiesiog buvome priblokšti šio žmogaus dėmesio. Įsivaizduokite, kiekvienam šios laidos mokiniui ir mokytojams padovanojo po nuostabią knygą-albumą su visų parašytais atsiminimais, su gausybe nuotraukų. Ir tai dar ne viskas – įteikė po knygą apie save. Nepaprašė mūsų prisidėti – tiesiog viską padarė savo iniciatyva, mes buvome tik svečiai: pasikalbėjome, pabendravome ir į namus sugrįžome su keliomis mūsų sielai labai brangiomis knygomis, kuriose išspausdintos ir mūsų nuotraukos.“

Paskutinį kartą su klasės draugu B. Lubiu V. Steponavičienė susitiko šių metų rugpjūčio mėnesį Plungėje, kraštiečių šventėje, restauruotuose Oginskio rūmuose.

„Toje iškilmingoje aplinkoje Jis buvo labai smagiai nusiteikęs ir jau mąstė apie kitą klasiokų susitikimą po 55-erių metų atestatų gavimo. Susitikimo vietą B. Lubys pasiūlė Druskininkų sanatoriją „Grand Spa Lietuva“. Ateinančių metų vasarą būtume susirinkę į Jo mylimą miestą paminėti mūsų laidos šventės.“

Anot jos, išgirdus žinią apie netikėtą Jo mirtį, sunku buvo tuo patikėti. Moteris prisipažįsta, kad ir dabar atrodo, jog tai netiesa.

„Regis, atėjus vasarai, susitiksime, vėl juokausime ir spausime vieni kitiems rankas. Sunku suvokti Jo Išėjimą. Per paskutinį pokalbį nė mintis į galvą neatėjo, kad matomės paskutinį kartą.“

V. Steponavičienė, prisimindama a. a. B. Lubį, Jį vertina kaip labai dosnų žmogų, mylėjusį savo gimtąją Plungę ir mokyklą, kurioje baigė vienuolika klasių.

„Kai atvažiuodavome į klasės susitikimus, matydavome, kaip keičiasi ir turtėja mūsų buvusi mokykla: įrengtos kompiuterių klasės, nupirkti muzikos instrumentai, įdiegta daugybė naujovių – ir visa tai buvo Bronislovo dovanos Jo mokyklai, savam kraštui. Išgražėjusi ir pati Plungė, ir tie Oginskio rūmai pajutę Jo paramą. Ką galėjo, tą rėmė. Jonavos krašto pokyčiams Jo materialinė pagalba taip pat turėjo labai didelę reikšmę. Tai buvo nuostabus žmogus, kurį man teko pažinti nuo moksleiviškų dienų. Mes abudu „plaukiojome“ kituose vandenyse – Jis sukosi versle, aš dirbau gydytoja. Negalėčiau sakyti, kad dažnai bičiuliavomės. Tam ir laiko trūko. Žinojau ir mačiau – Jis visada buvo aukščiau už kitus, bet nevaikščiojo iškėlęs galvą, nesididžiavo, bet tiesdavo ranką ir užkalbindavo kiekvieną, kurį pažinojo. Tiesiog skleidė gerą, pasitikėjimo savimi įkvepiančią aurą. Deja, ateityje apie buvusį klasės draugą Bronislovą kalbėsime tik būtuoju laiku.“

Korespondentė **Ramunė Motiejūnaitė-Pekinnen**: „Prisiminti Prezidentu vadintą Bronislovą Lubį ir jį apibūdinti paprašyti „Achemos” darbuotojai sunkiai renko žodžius. Apie buvusį darbdavį kalbėti jiems nelengva. Tačiau visi sako, jog tai buvo Žmogus iš didžiosios raidės, kad ir kokių aukštumų pasiekęs, jis niekada nenustojo matyti žmogaus, padėti likimo nuskriaustiesiems ir tuo pačiu išlikti dalykišku ir griežtu.“

Viena pretenzija Išėjusiajam

Matyt, geriausiai Prezidentą pažįsta buvęs ilgametis profesinės sąjungos pirmininkas **Algimantas Gaižauskas**, karjerą tuometiniame „Azote“ pradėjęs nuo 1961 m., kai Jonavoje pradėta statyti azotinių trąšų gamykla. Nuo pat įsteigimo fabrike inžinieriumi dirbęs ir B. Lubys, vėliau tapęs jo generaliniu direktoriumi, Lietuvai atgavus nepriklausomybę, nepaisant gana atšiauraus tuometinio konteksto, ryžosi perimti-privatizuoti gamyklą, prisiimti už ją atsakomybę.

Pats A. Gaižauskas tą momentą labai gerai atsimena. Jis „Azoto“ profesinės sąjungos pirmininku tapo tuo metu, kai B. Lubys ten dirbo vyriausiuoju inžinieriumi. „Prasidėjo gili ekonominė krizė, nes dėl blokados nebuvo tiekiamos gamtinės dujos iš Rytų – fabrikas sustojo. Tada mes, kaip profesinė sąjunga, kreipėmės į B. Lubį, kuris jau buvo generaliniu direktoriumi, kad šis taptų fabriko savininku. O tuomet norinčiųjų užvaldyti bendrovę buvo ir iš užsienio, ir iš Lietuvos.“ Prisimindamas Prezidentą jau kaip darbdavį, jis sako, kad nesvarbu, kokio formato būdavo susitikimai su darbuotojų atstovais, juose visada vyraudavo savitarpio pasitikėjimas, supratimas. Prezidentas visada buvo jautrus kitiems, kitų nelaimėms, girdėjo ir jautė kitą žmogų. Užtai jam ir sekėsi verslas. Jis juk nepuolė prisipirkti prabangių daiktų, nesiekė pralobti kuo greičiau ir bet kokia kaina.

Ilgametis profsąjungos pirmininkas A. Gaižauskas prasitaria vis dėlto turįs B. Lubiui vieną pretenziją: „Jis nepaklausė manęs, kai kviečiau jį ateiti į klubą „Maratonas“, kai sakiau, kad jei dviračiu važiuoji, važiuok kiekvieną dieną. Būtų paklausęs, būtų dar tikrai 10-15 metų vystęs Lietuvos pramonę...“

Dar viena savybė, kurios A. Gaižauskas net pavydėjo B. Lubiui, yra gera atmintis: „Jis niekada nieko nepamiršdavo. Jei ką pažadėjo, net ir po penkerių metų vis tiek padarydavo.“

AB „Klaipėdos jūrų krovinių kompanija“. Pirmame plane iš kairės: a.a. Bronislovas Lubys, AB„Klaipėdos jūrų krovinių kompanija“ generalinis direktorius Audrius Pauža, Lietuvos Respublikos Prezidentė Dalia Grybauskaitė, Klaipėdos meras Vytautas Grubliauskas. 2011 m. liepos 21 d.

Niekada nesipyko

Lietuvos chemijos pramonės darbuotojų profesinių sąjungų federacijos pirmininkas **Feliksas Buckus-Butkevičius** irgi gali pasigirti bene penkias dešimtis trukusia pažintimi su B. Lubiu. „Aš universitete, jis politechnikos institute – abu stovėjome chemijos sistemos ištakose. O vėliau bendradarbiavome kaip socialiniai partneriai ir niekada nebuvome susipykę. Tas bendradarbiavimas daugelyje sričių, nepaisant nieko, visada buvęs konstruktyvus, Prezidentas niekada neatsisakydavo dalyvauti federacijos tarybos posėdžiuose, darydavo juose išsamius pranešimus, išklausydavo profsąjungininkus.“

F. Buckus-Butkevičius pabrėžia vieną B. Lubio iniciatyvą, kuri iliustruoja jo požiūrį į žmogų. Tai darbo veteranų klubai. Tradicija pagerbti į užtarnautą poilsį išėjusius darbuotojus išplito ir po kitas chemijos bei koncerno „Achemos grupė“ įmones.

Informacija pasidalydavo

AB „Achema“ darbininkų sąjungos pirmininkas **Algirdas Gailevičius** B. Lubį prisimena taip pat tik teigiamai ir nedaug žodžiaudamas vardija tokias jo savybes: dalykiškas, laikėsi duoto žodžio ir nežadėjo to, ko negali padaryti. Be to, jis buvo labai geras savo srities žinovas, įvertindavo tarptautinę situaciją rinkoje, numatydavo perspektyvas, neslėpdavo ir svarbios informacijos ir nuo darbuotojų atstovų.

Neseniai A. Gaižausko postą profsąjungoje perėmusio **Valdemaro Karoso** prisiminimai apie B. Lubį patys geriausi: jis ir šiltas, ir griežtas, bet teisingas ir tolerantiškas. „Pavyzdžiui, kai vykdavo tradiciniai Prezidento susitikimai su profsąjungos aktyvu, juose būdavo išsprendžiami visi klausimai. Būdavo ir taip, kad jis pasakydavo „ne“, bet taip aiškiai, tolerantiškai, diplomatiškai, kad visi tuoj pat suprasdavo, nekildavo problemų“, – pasakoja pirmininkas. Jis, kaip ir kiti, pabrėžia, kaip šventai B. Lubys laikydavosi žodžio: „Jei žodžiu pažadėdavo, tai nereikėdavo nieko nei rašyti, nei priminti. Iš tikrųjų, galima būdavo net neprotokoluoti susitikimų su juo.“

Visi Jam buvo geri

„Achemos“ profesinių sąjungų administracijos vadovė **Birutė Daškevičienė** labai apgailestauja, kad taip trumpai, tik trejus metus, pažinojo Prezidentą. „Per mažai teko bendrauti, per mažai pasisemti patirties, pasimokyti iš tokios asmenybės. Bet ir per tą trumpą laiką negalima nepamatyti, koks buvo jo požiūris į eilinį žmogų: visi žmonės jam buvo geri, jis mokėjo juos vertinti. Pokalbiuose visada jusdavai, kad čia prioritetas yra žmogiškumas“, – prisimena B. Daškevičienė.

Pasak jos, tik dabar ryškiau pamatai tikruosius B. Lubio pagalbos ir Jonavos bendruomenei mastus. „Į jį kreipdavosi daug žmonių ir sulaukdavo pagalbos, Iki šiol vis ateina likimo nuskriaustų žmonių ir apgailestauja, kad jo nebėra. Jeigu ateityje niekas nesupras Jonavos specifikos, kad ne pelno siekiančios organizacijos negali išgyventi be paramos, bus sunku. Nes Jonavoje tik „Achema“ gali paremti, anksčiau tą darydavo tik išskirtinai B. Lubys“, – sako Birutė Daškevičienė ir linki niekada nepamiršti, kad svarbiausia yra žmogus.

Vadino Tėvu

2002 m. koncerno „Achemos grupė“ ribose įsteigta saugos įmonė „Budrus sakalas“, kurioje netrukus susikūrė ir profesinė sąjunga. Jos pirmininkas **Romas Uznevičius** B. Lubį prisimena dar nuo mokyklos laikų, mat abu mokėsi Plungėje, tik mūsų pašnekovas – viena ar dviem klasėmis žemiau. Pasak profsąjungininko, saugos įmonėje kuriant profsąjungą kalbėtasi ir su Prezidentu, jis šią iniciatyvą labai palaikęs.

„Jis buvo profsąjungininkų šalininkas, to negalima buvo nepastebėti. Aš jam stengiausi neįgristi, kreipdavausi tik svarbiais reikalais. Noriu, sakau jam vieną kartą, paduoti savo darbdavį t. y. „Budraus sakalo“ generalinį direktorių, į teismą... – Prašau, – sako, – tik proto ribose.“ Aš su juo daug ką derinau, bet tai nereiškia, kad jam buvau pavaldus, tiesiog su juo labai lengva buvo spręsti visas problemas“, – pasakoja R. Uznevičius ir prisimena, kad darbuotojų B. Lubys net buvo vadinamas Tėvu.

Jis – nepakeičiamas žmogus

UAB „Iremas“ profesinės sąjungos pirmininkas **Algirdas Mikėnas** sako, kad jei būtų poetas, apie B. Lubį sudėtų eiles. „Visi žmonės jį mylėjo, visi žinojo, kad tokio, kaip jis, daugiau nebus. Jis – žmogus nepakeičiamas“, – kalba A. Mikėnas. Anot jo, jis rūpinosi žmonėmis, su juo galima buvo pašnekėti: „Su tris kartus žemesniais už jį vadovais kartais neįmanoma susikalbėti, o jis vienas iš tokių, kuris mokėjo pasisveikinti, prieiti prie žmogaus ir pabendrauti.“

Ir tai nėra tik išorinė kaukė, Prezidentas savo žmogiškumą įrodė ir darbais: viską pasako darbo sąlygos, atlyginimai, požiūris į darbuotojus. A. Mikėnas neslepia, kad visi darbuotojai, kad ir sukrėsti netekties, vis tiek „savanaudiškai“ galvoja, kaip bus toliau.

„Visi suprato, kad taip gerai, kaip prie jo nebebus. Vis dėlto išlaikyti tokį fabriką lietuvišką, neįsileisti į savo verslą nei vieno euro, nei vieno rublio, nei kitos valiutos... Tai – vienintelė tokia įmonė Baltijos šalyse, kuri niekam nebuvo parduota.“

Rengiant straipsnį naudotasi šiais šaltiniais:

1. 2011 m. lapkričio mėn. laikraštis „Achemiečių naujienos“.

2. Domicelės Kitrienės leidiniai „Pėdos Skarulių smėly“, „Permainų metai“.

3. Fotoalbumas „Klasco ateities erdvė“.

2011 12 30–2012 01 20

Pabaiga

Mažlietuviškos dvasios gūsis

Astrida PETRAITYTĖ, Vilnius

Folkloro spektaklį „Jau saulelė“ pristato jo režisierė prof. dr. Dalia Kiseliūnaitė

Prieš nemažai metų (kas dabar pasakys, prieš kiek? – tik, pamenu, ir šviesaus atminimo dailininkė Eva Labutytė čia buvo) turėjau progą Vilniuje pamatyti klaipėdiečių, vadovaujamų nenuilstančios mažlietuviško paveldo tyrėjos ir propaguotojos prof. dr. Dalios Kiseliūnaitės, spektaklį-koncertą pagal Kristijono Donelaičio „Metus“... Jau maniau senokai šį vaidinimą „nuėjus nuo scenos“, tapus istorine detale, užfiksuota gal tik nuotraukose... O štai koks malonus netikėtumas! Šiemetinėje festivalio „Skamba skamba kankliai“ programoje išvydau ir tokį anonsą: gegužės 27-ąją Vilniaus ev. liuteronų bažnyčios kieme ar pačioje bažnyčioje (pagal oro sąlygas) – folkloro spektaklis „Jau saulelė“ (pirmoji dalis „Pavasario linksmybės“) atliekamas Klaipėdos etnokultūros centro folkloro ansamblių „Alka“ ir „Vorusnėlė“, kunigo vaidmenį jame atlieka kun. Jonas Liorančas, Slunkiaus – Jonas Tilvikas; režisierė prof. dr. D. Kiseliūnaitė, kapelos vadovas – Jonas Petrauskas...

Taigi sekmadienis daugeliui mūsų išties buvo šventiškas, kupinas įspūdžių – rašau iš Vilniaus liuteronų bažnyčios „varpinės“... Rytines pamaldas – o juk Sekminės! – laikė kun. Ričardas Dokšas ir... kun. Jonas Liorančas… Taigi pastarajam kunigu tądien teko pabūti dukart ir dvejopai: atstovaujant save, XXI amžiaus Nidos, Juodkrantės bei Rusnės parapijėlių kleboną, sostinės bažnyčioje pavaduojantį vyskupą, ir – XVIII amžiaus mažlietuvių ganytoją, galbūt patį tolminkiemiškį Kristijoną Donelaitį, negailintį „neviežlybiems“ būrams aštraus pabarimo.

Gal ir gerai, kad lietus ir pavakariop vis dar dulksnojo, nors smarkusis popietinis jo šuoras jau buvo praėjęs – nežinia, kaip ne itin erdviame bažnyčios kieme būtų išsitekę du gausūs būriai: mažlietuvių artistų ir vilniečių žiūrovų.

Nors renginys netruko ilgai (kiek daugiau nei pusvalandį), bet emocinis, estetinis ir informacinis jo klodai ir krūviai, gražiai susilydę į vienumą, regis, paveikė kiekvieną žiūrovą. Senieji ano krašto simpatikai patyrė malonumą, o menkai apie jį girdėjusiems, tikėkimės, bent kiek prasiplėtė istoriniai horizontai…

Puikiai perpynus mūsų klasiko Kristijono Donelaičio poemos ištarmes (jomis bylojo ir Kunigas, ir Slunkius, ir bevardžiai mažlietuviai), Mažosios Lietuvos dainas, sakytinį folklorą (paukščių balsų bei kitokių garsų pamėgdžiojimą ir pan.), pasitelkus išmoningą režisūrinį sprendimą (Kunigo vaidmenį atliekant „tikram“ kunigui; vaikų „Vorusnėlei“ ir suaugusiųjų „Alkai“ praplečiant vienam kito „diapazoną“) ir tradicinius etnografinius rūbus, spektaklis išties tapo kultūrinių-istorinių prasmių prisodrintu renginiu.

Pristatydama spektaklį, režisierė (ir, kaip galima manyti, iniciatorė) prof. dr. D. Kiseliūnaitė pažadėjo, kad sulauksime dar trijų spektaklių dalių (visos K. Donelaičio poemos inscenizacijos). Matyt, sumanymus inspiruoja ir būsimas Kristijono Donelaičio 300-asis gimtadienis – visus metų laikus aprėpiantis spektaklis 2014-ųjų jubiliejų išties prasmingai praturtintų!

Autorės nuotr.

Muziejus laikraštyje Nr. 20 (229)

Eksponatai, skirti Muziejų metams

Pašto ženklas, proginė moneta, ženkliukas, skirti Muziejų metams pažymėti. 2012 m. O. Ševeliovo nuotr.

Lietuvos Respublikos Seimas, atsižvelgdamas į tai, kad 2012 m. minimas pirmojo viešo 1812 m. įkurto Lietuvos muziejaus – Dionizo Poškos Baublių 200 metų jubiliejus, paskelbė 2012 metus Muziejų metais. Muziejų metų programos tikslas – stiprinti muziejų ir visuomenės bendradarbiavimą, atkreipti dėmesį į muziejų atliekamą svarbią misiją saugoti kultūros ir istorijos vertybes bei šviesti visuomenę. Pagrindinis Muziejų metų programos projektas „Muziejų kelias“ startavo 2012 m. gegužės 12 d. Bijotuose Dionizo Poškos Baublių 200 metų jubiliejaus minėjime. Lietuvos paštas šią dieną išleido į apyvartą pašto ženklą, kuriame pavaizduotas pirmasis senienų muziejus – Baubliai. Blokas „2012 metai – muziejų metai“ su 7 Lt nominalo pašto ženklu išleistas 25 tūkst. tiražu. Pašto bloką sukūrė dailininkas Vilius Bručas. Kartu su bloku išleistas ir pirmosios dienos vokas bei suvenyrinis lapas. Šeštadienį pašto korespondencija apmokama naujuoju pašto ženklu, Bijotų pašte buvo antspauduojama pirmosios dienos antspaudu.

Lietuvos muziejų asociacijos pirmininko Raimundo Balzos ir Trakų istorijos muziejaus direktoriaus Virgilijaus Poviliūno iniciatyva buvo nutarta pagaminti specialų ženkliuką Muziejų metams pažymėti. Tokį ženkliuką, skirtą muziejininkams ir jų rėmėjams, pagamino UAB „Alpera“. Ženkliukas yra stačiakampio formos, 22x15 mm dydžio, pagamintas iš balto metalo, puoštas spalvotu emaliu. Kadangi Muziejų metų logotipe yra pavaizduotas D. Poškos Baublys, tai šis pagrindinis Muziejų metų simbolis panaudotas ir ženkliuko vaizdui. Po juo užrašas: MUZIEJŲ METAI 2012.

Muziejus garsins Lietuvos banko išleista 50 litų monetą, skirta Dionizo Poškos Baublių 200 metų sukakčiai. Monetos averse – valstybės herbas Vytis, užrašas LIETUVA, 2012 metai, LITŲ, iškaldinta ištrauka iš D.Poškos „Mužikas Žemaičių ir Lietuvos“. Monetos reverse pavaizduotas stilizuotas D. Poškos Baublys, lanku užrašyta DIONIZO POŠKOS BAUBLIAI, 200, iškaldinta ištrauka iš D. Poškos „Mužikas Žemaičių ir Lietuvos“. Monetos briaunoje yra užrašas: VAISTINĖ PROTO YRA PO TUO STOGU. Moneta yra sidabrinė, 28,28 g svorio, skersmuo – 38,61 mm. Monetos dailininkai Rūta Ničajienė ir Giedrius Paulauskis, tiražas 4000 vnt.

Prieš 35 metus Maskvoje įvyko 11-oji Tarptautinės muziejų tarybos (ICOM) konferencija, kurioje buvo nuspręsta minėti Tarptautinę muziejų dieną. Nuo 1978 m. ši šventė minima gegužės 18 d. 150 šalių. Tą dieną muziejuose vyksta įvairūs renginiai. Tarptautinei muziejų dienai yra skirtas ir projektas „Muziejų naktis“, kuriame dalyvauja įvairūs Europos muziejai. Pirmoji „Muziejų naktis“, kurios iniciatorė buvo Prancūzijos kultūros ministerija, surengta 2005 m. gegužės 14 d., siekiant į muziejus pritraukti daugiau jaunimo. Trakų istorijos muziejus jau septintą kartą kviečia lankytojus į renginį „Naktis Trakų salos pilyje“. Sutemus atėję į Trakų salos pilį lankytojai, tampa netradicinio muziejaus gyvenimo dalyviais. Pilies kieme veikia viduramžių smuklė, kaunasi riteriai, svečiai įtraukiami į žaidimus, organizuojamos ekskursijos su istoriniais personažais po naktinę pilį.

Trakų istorijos muziejaus numizmatikos rinkinyje yra saugomas sidabrinis pakabinamas medalis, pagamintas 2010 m., pažymint Žalgirio mūšio 600 metų sukaktį ir skirtas 5-ajai Muziejų nakčiai Trakų salos pilyje. Medalio skersmuo 30 mm, averse pavaizduota Trakų salos pilis ir muziejaus ženklas. Šis medalis jau tapo numizmatine retenybe, kadangi buvo pagaminta 100 vnt. ir padalinta renginio dalyviams bei rengėjams.

Rinkinių apskaitos ir saugojimo skyriaus vedėja Irena Senulienė

Eksponatus pamatysite „Sakralinio meno“ ekspozicijoje, Kęstučio g. 4, Trakuose, Pusiasalio pilies teritorijoje buvusio Dominikonų vienuolyno koplyčioje. Darbo laikas: 10-18, trečiadienis-sekmadienis.

Muziejus laikraštyje Nr. 21 (230)

Lietuvos didysis kunigaikštis Algirdas

2012 m. sukanka 635 metai nuo Lietuvos didžiojo kunigaikščio Algirdo (1345–1377 m.) mirties. Jam valdant Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė smarkiai išplėtė savo valstybines sienas ir sustiprino įtaką Rytų Europoje. Tačiau per savo valdymo laikotarpį Algirdas, deja, nesugebėjo išspręsti Lietuvos krikšto klausimo – svarbiausio LDK politinės izoliacijos ir Vokiečių ordino agresijos preteksto.

Algirdas – vienas iš septynių Lietuvos didžiojo kunigaikščio Gedimino (1275-1341 m.) sūnų. Manoma, kad jis gimė apie 1296 m. Valdė Krėvą, o vedęs vienturtę Vitebsko kunigaikščio Jaroslavo Vasiljevičiaus (1297-1320 m.) dukterį Mariją 1320 m. tapo ir Vitebsko kunigaikščiu. Su Marija Algirdas susilaukė penkių sūnų bei dviejų dukterų. Antrą kartą Algirdas vedė 1350 m., jau tapęs Lietuvos didžiuoju kunigaikščiu. Jo žmona tapo Tverės didžiojo kunigaikščio Aleksandro Michailovičiaus (1301-1339 m.) duktė Julijona (~1325-1392). Su ja Algirdas susilaukė septynių sūnų – Jogailos, Skirgailos, Kaributo, Karigailos, Lengvenio, Vyganto ir Švitrigailos, bei penkių dukterų - Joanos, Marijos, Elenos, Jadvygos ir Aleksandros.

Algirdas visuomet glaudžiai bendradarbiavo ir palaikė gerus santykius su savo broliu Trakų kunigaikščiu Kęstučiu (~1300-1382 m.). Judviejų sąjunga ypač išryškėjo po Gedimino mirties 1341 m., kuomet Lietuvos valdovu tapo jų brolis Jaunutis (1341–1345). Tačiau Jaunutis nesugebėjo įsitvirtinti didžiojo kunigaikščio soste bei brolių hierarchijoje, o tai lėmė LDK valdžios silpnėjimą. 1345 m. įvyko Algirdo ir Kęstučio suplanuotas perversmas ir Jaunutis iš sosto buvo pašalintas. Kai Algirdas atvyko į Vilnių, Kęstutis jį, kaip vyresnįjį brolį, pripažino Didžiuoju kunigaikščiu. Pats Kęstutis tapo LDK submonarchu. Taigi, nuo 1345 m. Lietuvoje įsivyravo Algirdo ir Kęstučio diarchija.

Litografija. Lietuvos didysis kunigaikštis Algirdas. XX a. pr. V. Neliubino nuotr.

Algirdui ir Kęstučiui gana sėkmingai sekėsi atremti Vokiečių ordino puolimus bei patiems rengti atsakomuosius karo žygius, bet būta ir skaudžių nesėkmių, pavyzdžiui 1348 m. pralaimėtas Strėvos mūšis, kuriame žuvo jų broliai Manvydas ir Narimantas, 1362 m. sugriauta Kauno pilis. Tačiau, pats Algirdas labiau orientavosi į LDK Rytų politiką – ir ginklu, ir diplomatinėmis priemonėmis (vaikų vedybomis) jis prie LDK prijungė daug svarbių rusėnų žemių: Smolenską, Černigovą, Seversko Naugardą, Kijevą, Perejeslavlį, Podolę. Vieną didžiausių savo karinių pergalių Algirdas iškovojo Mėlynųjų Vandenų mūšyje prieš 650 metų. Šiame mūšyje Algirdo vadovaujama kariuomenė sumušė Aukso Ordos pajėgas. Būtent po šios pergalės prie LDK galutinai buvo prijungtas Kijevas ir didžiulė Podolės žemė.

Kita svarbi Algirdo Rytų politikos kryptis buvo karai su galinga Maskvos Didžiąja kunigaikštyste. Algirdas surengė tris karinius žygius į Maskvą: 1368 m., 1370 m. ir 1372 m. Nors Algirdo valdymo metais prie LDK buvo prijungtos didelės teritorijos bei atremti priešų puolimai, taip ir liko neišspręsta Lietuvos krikšto problema. Algirdui krikštytis 1358 m. siūlė pats Šventosios Romos imperijos imperatorius Karolis IV (1316-1378 m.). Algirdas iš pradžių sutiko krikštytis, bet vėliau atsisakė. Jis laikėsi senojo lietuvių tikėjimo iki pat savo mirties 1377 m. Algirdo palaikai pagal pagoniškus papročius buvo sudeginti kartu su žirgais, ginklais ir kitais mėgstamais gyvūnais bei daiktais.

Trakų istorijos muziejaus fonduose saugoma nemažai eksponatų, įamžinančių Lietuvos didžiojo kunigaikščio Algirdo vardą. Vienas tokių eksponatų – litografija, kuri įrėminta 70 x 85,5 cm dydžio drožinėtuose, puoštuose gėlių žiedais rėmuose. Algirdas pavaizduotas romėniškuoju stiliumi. Nors šis atvaizdas neturi nieko bendro su realiu kunigaikščio atvaizdu, tačiau tokie portretai turi didelę įtaką daugelio žmonių praeities suvokimui.

Muziejininkas Tomas Petrauskas

Eksponatus pamatysite „Sakralinio meno“ ekspozicijoje, Kęstučio g. 4, Trakuose, Pusiasalio pilies teritorijoje buvusio Dominikonų vienuolyno koplyčioje. Darbo laikas: 10-18, trečiadienis-sekmadienis.

Lietuvos kartografijos istorija

Minint dr. Petro Gaučo 70-ties metų sukaktį

Regina BUGOREVIČIENĖ, Vilniaus universiteto Kartografijos centro vyresnioji specialistė, Vilnius

Šių metų balandžio mėnuo būtų buvęs mums mielo ir brangaus žmogaus – mokslininko, istoriko, geografo, demografo, pagal profesiją kartografo – dr. Petro Gaučo 70-mečio paminėjimo mėnuo. Toks jubiliejus, kada galima būtų pasidžiaugti nuveiktais darbais ir žmogaus branda...

P. Gaučas išėjo prieš 11 metų, bet praradimo jausmas, juoda širdgėla pažinojusiems, o ir ne tik pažinojusiems išliko iki šių dienų.

2002 m. balandžio 4 d. minint Petro Gaučo 60-metį – jau be Petro Gaučo – Vilniaus universiteto Gamtos mokslų fakultete Jo garbei buvo surengta mokslinė konferencija „Rytų Lietuvos geografija, kalbos, švietimas“. Konferenciją organizavo ir vedė Vilniaus universiteto Kartografijos centras ir „Vilnijos“ draugija. Susirinko daug mokslo, darbo draugų, bendraminčių, garbingų akademinės visuomenės mokslininkų, giminaičių...

Konferenciją pradėjo dr. K. Garšva perskaitydamas informatyvų pranešimą „Rytų Lietuvos kultūra ir Europos Sąjunga“ (Lietuvių kalbos institutas). Bendradarbiai ir Petro pažįstami pristatė pranešimus įvairiomis svarbiomis temomis: prof. Z. Zinkevičius „Rytinio lietuvių kalbos ploto raida“ (Vilniaus Universitetas); dr. A. Vidugiris „Gudijos lietuvių tarmės ir jų istorija“ (Lietuvių kalbos institutas); L. Grumadienė „Sociolingvistiniai rytų Lietuvos tyrinėjimai“ (Lietuvių kalbos institutas); dr. V. Daugirdas, dr. R Baubinas, dr. D. Burneika „Socialinio ekonominio monitoringo išbandymas Ignalinos AE regione“ (Geografijos institutas); J. Vasiliauskas „Vilniaus apskrities švietimo įstaigų tinklas“ (Vilniaus apskrities viršininko administracija); N. Balčiūnienė „Dr. Petro Gaučo veiklos (švietimas) „Vilnijos“ draugijoje apžvalga“ („Vilnijos“ draugija); dr. M. Dumbliauskienė „Dr. Petro Gaučo mokslinis indėlis Lietuvos kompleksiniame kartografavime“ (Vilniaus Universitetas); R. Bugorevičienė „Kartografija – asmenybės, mokslininko, mokytojo, piliečio pozicijų raiškai“ (Vilniaus universitetas) ir kiti. Moksliniai pranešimai bylojo, kad Petro Gaučo pradėti darbai tęsiami, rūpėti klausimai ir temos nagrinėjamos, vykdomos įvairios priemonės švietimo padėčiai Vilniaus krašte gerinti, ypač kaimų pradinėse mokyklėlėse. Ilgai dar vyko diskusijos, prisiminimai ir pasisakymai apie Petro vaikystę, jaunystę, meilę bendrakursei Nijolei, tapusiai žmona. Nijolė pasakojo, koks buvo jautrus Petras Tėviškės žmonių ir savo tėvų sunkaus darbo kaimiečių gyvenimui. Buvo paskaitytos ištraukos iš Petro, dar studento, laiškų, kur nuoširdžiai, jausmingai pasakoja apie apsilankymus pas tėvus studijų Vilniuje metais...

Dalyvavusieji kalbėjom apie Petrą kaip apie mokslininką, apie pedagogą, apie dukros Rasos tėvą, vedusį dukrą geografijos–kartografijos mokslų keliu, apie vaikaitės Emilijos nuostabų senelį, dievinusį vaikaitę, kaip ir kitus vaikus, mokinukus. Daug kalbėjom kaip apie Mokytoją, Švietėją, Žmogų – didžiąja prasme, kartu studijavę, dirbę – kaip apie bendradarbį ir vadovą. Mes, bendradarbiai, galime pasididžiuoti – Petras niekada mūsų neišdavė, kaip neišdavė savo pirmos ir vienintelės darbo vietos Vilniaus universitete, neišdavė kartografo profesijos, nors Petras dar mokykloje svajojęs būti istoriku. Įstojęs studijuoti geografiją ir tapęs kartografu (nors stojant į pirmą kursą, kartografijos studijų programose dar nebuvo), sakydavo „jei taip likimas lėmė būti kartografu – reiškia, reikia pamėgti, pamilti tą profesiją“. Ir pamėgo, ir pamilo ir tobulino, ir garbino – ši profesija leido Petrui kaip gamtininkui, istorikui, mokslininkui, o paprasčiausiai kaip aktyviam visuomenės piliečiui, išreikšti savo pasaulėžiūrą, nuostatas, rūpimus Lietuvai, jaunimui, mokiniams švietimo klausimus ir sprendimus, kartografiškai parodyti visuomenei statistinius duomenis apie įvairias gyvenimo sferas.

P. Gaučas 1972–1991 m., 1993–1994 m. (iš viso 21 metus) vadovavo, buvo Vilniaus universiteto Kartografijos laboratorijos vedėju. Nemėgo administravimo ir vedėjo pareigų, sakydavo „ir kas išgalvojo tą vedėjavimą, o ir ką gi padarysi, jeigu reikia“. Didžiausiu džiaugsmu, laime šviesdavo, kai galėdavo išsakyti savo konkrečių tyrimų, apklausų, raštiškų suvestinių statistinius duomenis išraiškingai kartografiškai – žemėlapiais, diagramomis – aiškiu, visiems suprantamu vaizdu: sakydavo: „daug lapų: skaičiai, aprašymai, o va – viskas vienam vaizde, vienoj plokštumoj, su galimybe palyginti, analizuoti“. Per maža pasakyti žodžiu „labai“ kaip Petrui rūpėjo, istorikų galimybės naudotis kartografijos metodais straipsniuose ir darbuose. Ne veltui jo įvesta dėstyti kartografijos programa Vilniaus universiteto istorijos fakulteto studentams buvo pripažinta ir patvirtinta. Tokia buvo I konferencija P. Gaučo garbei...

2005 m. balandžio 6 d. buvo sukviesti visi, kuriuos domino P. Gaučo nagrinėtos temos: į jo monografijos „Etnolingvistinė Rytų Lietuvos gyventojų raida (XVII a. antra pusė – 1939 m.)“ pristatymą. Tai Kartografijos centro vedėjo doc. dr. Albino Pilipaičio ir kolektyvo iniciatyva UAB „Inforastras“ išleido 1997 m. birželio 19 d. apgintos daktarinės disertacijos medžiagą atskira knyga (124 p.). Leidinio reikėjo įvairiam skaitytojų ratui, disertacijos duomenų, tekstų teiraudavosi studentai, mokytojai, tautinių mažumų klausimų specialistai, etnografai, istorikai ir t. t. Susirinko apie 60 įvairių specialybių ir profesijų atstovų; buvo pasidžiaugta gražiu leidiniu, įgyvendintais Petro planuotais svarbiausiais darbais. 2001 m. išleistas Petro iniciatyva ir vadovavimu sudarytas „Lietuvos istorijos atlasas“ (Vilnius, „Vaga“, išleistas po mirties). Daug metų Petrui buvo svarbiausia, kad Lietuva turėtų išsamų, tikrų tiesų, o ne primestų iš didžiųjų kaimyninių valstybių, savo didingos ir skaudžios istorijos atlasą. Apie istorijos atlasus sakydavo: „tai valstybės dokumentas amžiams“. Paminėta, pasidžiaugta išleistu „Visuotinės istorijos atlasas mokykloms“ („Šviesa“, 2004, 64 p.). P. Gaučas su mokytojomis ekspertėmis Jūrate Šačkute ir Sigita Kaikariene buvo sudaręs turinį, kokios svarbiausios temos turi atspindėti žmonijos vystymosi istoriją, ir kad mokiniams per visus mokymosi metus būtų įdomu nuosekliai pažinti ir vertinti visus istorinius faktus ir vingius. Šis atlasas iki šiol tiražuojamas kas kiekvieni metai – tai įrodymas kaip tinkamas pasaulio istorijos mokymui. Reikia pasakyti ir tai, kad šis atlasas išverstas į latvių kalbą „Zvaigzne ABC“ ir yra naudojamas Latvijos Respublikos mokyklose.

Per šį susitikimą Rita Trakymienė (Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas) supažindino su Visuotinės lietuvių enciklopedijos (2004 m.) 6-ame tome p. 454 esančia informacija apie P. Gaučą. Tai neilgas, bet daug pasakantis tekstas apie profesinę, švietėjišką, pilietiškai aktyvią ir mokslinę veiklą Vilniaus universitete, „Vilnijos“draugijoje, Vilniaus apskrities švietimo taryboje, lietuvių kalbos komisijoje ir t. t.

2010 m. lapkričio 19 d. Vilniaus universiteto Kartografijos centre ruošėmės susikaupimu, apmąstymais, prisiminimais paminėti tą lemtingą, prieš 10 metų įvykusios nelaimės, skaudžios netekties dieną. Išdėstėm nuotraukų, sutikom atėjusius svečius, tuoj susėsime santūriam pabendravimui, pokalbiui... Kolegė doc. dr. Dovilė Krupickaitė įeina su elegantišku jaunuoliu, kuris, pasirodo, studentas magistrantas iš Vengrijos, domisi P. Gaučo nagrinėtomis temomis, straipsniais, disertacijos medžiaga, žemėlapiais... Apsidžiaugė, galėjęs įsigyti knygą – monografiją ir kompaktinį diską, o mes, Kartografijos centro darbuotojai, šypsomės nuščiuvę: toks sutapimas, kokia mistika. Petro darbai reikalingi, aktualūs ir istorine-geografine analize padedantys „augantiems“ mokslininkams ir nesvarbu, kiek metų praėjo...

1997 m. Petras Gaučas rengiasi ginti daktaro disertaciją „Etnolingvistinė Rytų Lietuvos gyventojų raida XVII a. antroje pusėje–1939 m. (Istorinė-geografinė analizė)“

Tai ne pirmas ir ne vienintelis atvejis. Dar Petrui gyvam esant, dideliu draugu ir bendraminčiu buvo mgr Lech Haydukiewicz iš Krokuvos pedagogikos akademijos Geografijos instituto (Akademia Pedagogicna Instytut Geografii). Pripažinimą ir pagarbą P. Gaučui šis tada prieš keliolika metų jaunas mokslininkas parodė atveždamas sunkų ir didžiulį savo formatu atlasą dovanų „Atlas Rzeczypospolitej Polskiej“. Paskutiniu metu kreipėsi mokslininkai iš Baltarusijos Artur Judickij, Olga Geročinskaja, norėjo suderinti sąlygas ir turėti minėtos monografijos vertimo į rusų ir baltarusių kalbas teises, nes šie P. Gaučo darbai reikalingi Baltarusijos Universitetų studentams, doktorantams, jų moksliniams darbams...

Yra skaudžių temų, kurių be P. Gaučo dar niekas giliai, rimtai netyrinėja. Tai konfesijų, tikybų Rytų Lietuvos regione istorinė raida. Bendraujant su kunigais, gražiais susirašinėjimais buvo surinkta daug informacijos. Dideli užmojai, įdomios temos...pradėtos...

Vilniaus universiteto Kartografijos centre sudaryta ir išleista daug geografijos atlasų mokykloms; jau yra atlasai visų klasių mokiniams. Tai lyg mūsų mylimo Mokytojo, Kolegos P. Gaučo keltų tikslų, siekių, turėto kasdieninio rūpesčio dėl Lietuvos mokyklos ir mokinių švietimo išpildymas ir įgyvendinimas.

Dr. Petro Gaučo darbai ir mokymas, Jo Asmenybė skatina pažinti ir domėtis įvairiomis temomis, jas kartografuoti ir pateikti visuomenei, kad būtų ugdomas istorinis sąmoningumas, mokoma jaunoji karta.

Mažosios ir Didžiosios Lietuvos evangelikų liuteronų lietuvių raštijos veikėjų ir kiti jubiliejai. 2012 m. birželis

1912 06 02 Kuršeliuose (Klaipėdos aps.) gimė Ansas Trakis, Čikagos „Tėviškės“ parapijos kunigas, išeivijos lietuvių ev. liuteronų vyskupas (1984), spaudos darbuotojas.

Mirė 1986 06 22 Čikagoje (JAV).

1902 06 10 Garliavoje gimė **Margarita Vymerytė**, tautosakininkė, kunigo Augusto Vymerio dukra. Studijavo Vokietijos ir Kauno universitetuose, mokytojavo, dirbo MA. Paskelbė darbų apie lietuvių ir kitų tautų pasakas, dalyvavo rengiant „Lietuvos tautosakos rinktinę“ (1954) ir „Lietuvių tautosakos apybraižą“ (1963). Palaidota Tauragės senosiose kapinėse šalia tėvų. 1980 04 26 šeimos palaikai perkelti į Joniškės kapines.

Mirė 1965 12 03 Vilniuje.

1982 06 10 Vilniuje, atvykus 15 studentų grupei (vad. kunigas dr. Paulius Vijo (Wee)) iš Kanados ir JAV teologijos seminarijų, **pirmą kartą istorijoje** vyko **ev. liuteronų pamaldos stačiatikių katedroje** (Šv. Dvasios vienuolyne), kuriose dalyvavo vysk. J. Kalvanas su kunigais E. Roga, K. Moru, R. Moru ir grupe tikinčiųjų iš įvairių parapijų.

2007 06 10 Hagene (Vokietija) įšventintas į kunigus **Valdas Jelis (Žielis)**, čia nuo **1997 m.** dirbęs kunigu diakonu. Aptarnauja Hageno, Hüttenfeldo (Vasario 16-osios gimnazijos) regiono lietuviškai kalbančius liuteronus.

1982 06 13 Klaipėdoje įšventintas kunigas diak. **Reinholdas Moras**, gimęs 1958 07 04 Karklininkuose, kuriam 1981 05 11 išduotas pažymėjimas aptarnauti Švėkšnos parapijai, o 1981 06 14 Klaipėdoje suteiktas dvasinis palaiminimas. **1997** m. Klaipėdoje ordinuotas ev. liuteronų kunigu, suteikiant sidabrinį tarnybinį kryžių.

1892 06 19 Rokaičiuose (Pakalnės aps.) gimė **Dovas Zaunius**, visuomenės veikėjas, diplomatas, Lietuvos užsienio reikalų ministras (1929–1934).

Mirė 1940 02 22 Kaune.

1902 06 19 Klipštuose (Klaipėdos aps.) gimė **Jurgis Purvinas**, mokytojas, precentorius.

Mirė 1995 03 26 Adelaidėje (Australija).

1992 06 20 Mikytuose pašventintas **paminklinis kryžius** Rytprūsių vaikams, motinoms ir seneliams, mirusiems nuo bado po II pasaulinio karo, atminti.

1987 06 21 Tauragės bažnyčioje, minint parapijos įkūrimo 420–ąsias (1567 06 24) ir Pirmosios Martyno Mažvydo lietuviškos knygos 440–ąsias metines (1547 12 08), pašventintos pirmosios reformatorių Lietuvoje **Martyno Liuterio** ir **Martyno Mažvydo** skulptūros (galvos ir rankos išlietos iš bronzos, drabužiai sukalti iš vario), įstatytos abipus pagrindinio įėjimo fasado tuščiose nišose (dabar saugomos viduje nuo vagių), sukurtos tautodailininko Antano Bagdono. Dviejų metų darbą autorius su žmona padovanojo bažnyčiai.

1897 06 23 Lankučiuose (Kretingalės vlsč.) gimė **Mikas Šlaža**, pedagogas, visuomenės veikėjas, vadovėlių autorius, vokiečių k. parašė memuarinę kn. apie Sachsenhauseno koncentracijos stovyklą „Bestien in Menschengestalt“ („Žvėrys žmogaus pavidalu“, 1995).

Mirė 1955 09 03 Cerbste (Vokietija).

1567 06 24 įsteigta **Tauragės** ev. liuteronų parapija (Žemaitijos kaštelionas Jonas Šemeta dovanojo 2 ūbus žemės bažnyčios ir klebonijos statybai). 1843 05 21 pašventinta dabartinė mūrinė bažnyčia, **1947 10 31** pavadinta M. Mažvydo vardu, švenčiant jo knygos 400 m. jubiliejų. 2011 02 20 po pusės metų restauravimo darbų vėl vyksta pamaldos bažnyčioje.

1992 06 25 pasirodė Klaipėdos krašto evangelikų laikraštis (nuo 1993 m. nr. 5 – žurnalas) **„Keleivis“** (tir. 1 000 egz., red. kunigas diak. (nuo 1994 05 28 kunigas) Darius Petkūnas, Jonas Ohman). 1996 m. išleistas paskutinis 40 psl. Nr. 1 (17). Pirmąjį numerį finansavo Šilutės ev. liuteronų kunigas Ernst Roga.

1912 06 26 Dar es Salame (dab. Tanzanija), misioneriaus Martyno Kybelkos (1884–1945) šeimoje gimė **Marija Luiza Kibelkaitė-Kilienė**, liuteroniškos spaudos bendradarbė, giesmių kūrėja, Lauksargių ev. liuteronų kunigo Joachimo Hanso Kiliaus (1910–1995) našlė.

Mirė 2010 01 08 Liorache (Lörrach), (Švarclande, Pietų Vokietija).

Parengė Algirdas ŽEMAITAITIS, Birutė ŽEMAITAITYTĖ

Paskaitų ciklas Palaimintojo Jurgio Matulaičio metams

Petrapilio prof. kun. Jurgio Matulaičio vieša ir slapta veikla*

Kun. Vaclovas ALIULIS MIC, Vilnius

Atsimename iš pasakojimo apie Jurgio Matulaičio jaunystę, kad Imperatoriškoji Romos katalikų dvasinė akademija carinės Rusijos sostinėje Sankt Peterburge veikė nuo 1842 iki 1918 metų, kad Jurgis Matulaitis joje studijavo 1895–1989 m. ir čia buvo įšventintas kunigu. Paskui studijavo Šveicarijos Fribūre, ten 1902 m. gavo teologijos daktaro laipsnį. Grįžęs į Kielčių vyskupiją, pradėjo dėstyti kunigų seminarijoje, bet dėl stiprėjančios kaulų tuberkuliozės 1904 m. pateko į Varšuvos Viešpaties Gailestingumo (varguolių) ligoninę. Jau žinome, kad iš čia jį paėmė globoti slaptos vienuolės, vadovaujamos grafaitės Cecilijos Pliater-Zyberkaitės. Kunigas Matulaitis gydėsi, dėstė jų vidurinėje mokykloje, bičiuliavosi su katalikais studentais, o 1905 m. su kun. Marceliu Godlevskiu įkūrė Krikščionių darbininkų sąjungą, redagavo jos laikraštį. Draugija išplito keliose Lenkijos vyskupijose ir 1908 m. turėjo 79 būrelius ir 22 207 narius. Kartu su keliais bendraminčiais 1907 m. rugpjūtį Varšuvoje surengė pagarsėjusius Socialinius kursus. Juose buvo iš įvairių pusių nušviestas pastarųjų popiežių – Leono XIII ir Pijaus X – skelbiamas Katalikų Bažnyčios mokymas socialiniais klausimais, ypač nuosavybės ir darbininkijos reikalais.

Akademija

Senosios tvarkos, nežaboto kapitalizmo šalininkai, vadovaujami grafo Julijušo Ostrovskio, stipriai priešinosi Matulaičiui ir jo bendražygiams, net skundė jį dvasinei vyresnybei kaip *anarchistą, modernistą* ir *socialistą.* Tačiau vyresnybė buvo išmokusi 1905 metų Rusijos revoliucijos pamokas. Vyskupai ne tik parėmė J. Matulaičio ir M. Godlevskio vedamą kryptį, bet dar įsteigė Peterburgo dvasinėje akademijoje Sociologijos katedrą ir Jurgį Matulaitį pakvietė jai vadovauti. Būsimasis arkivyskupas Mečislovas Reinys, tuomet dar Akademijos studentas, buvo vienas iš pasirašiusiųjų prašymą vyskupams įsteigti Sociologijos katedrą. Akademijos profesoriai Jonas Mačiulis-Maironis ir Pranciškus Būčys parėmė J. Matulaičio kandidatūrą.

J. Matulaičio dėstymas nepaprastai sudomino studentus, jie vos tilpdavo į auditoriją ir daugelis puolė specialiai gilintis į sociologiją. Kai kuriuos jis pats turėjo nukreipti į kitas bažnytinių studijų sritis, pavyzdžiui, būsimajam profesoriui prelatui Blažiejui Česniui patarė pasilikti prie teologijos, kurią dėstė P. Būčys. Prel. B. Česnys vėliau rašė: *Visus žavėjo* [Matulevičiaus] *žinių gausumas ir dėstymo metodingumas... Tokio minties aiškumo, koks spindėjo prof. Matulevičiaus kalbose, kitur, rodos, neteko rasti*. Iš J. Matulaičio studentų išėjo keli žymūs Lietuvos dvasiniai vadovai ir keli kunigais netapę absolventai, kaip teisininkas Liudas Noreika (1884–1928), ar kunigystėje neįsitvirtinę valstybės veikėjai, kaip ekonomistas, *lito tėvas* Vladas Jurgutis (1885–1966).

Šv. Kotrynos bažnyčia

Kun. J. Matulaitis (Matulevičius) ne tik dėstė Akademijoje, ne tik pamokslavo garsiojoje Šv. Kotrynos bažnyčioje ir arkivyskupijos prokatedroje, bet ir užsiėmė visuomenine veikla. Talkino Šv. Vincento Pauliečio labdaros draugijai, katalikų švietimo ir labdaros draugijai *Oświata – Švietimas* (paskaitos lenkų ir rusų kalbomis), vilniečių studentų filaretų organizacijai *Odrodzenie – Atgimimas*. Yra žinoma ir apie jo religinius ryšius su rusų jaunimu.

Visuomenė

Peterburge, anuo metu lietuviškai vadintame Petrapilyje, buvo daug darbininkų, amatininkų, valdininkų lietuvių. Kun. profesorius Jurgis skaitydavo paskaitas visuomeniniam lietuvių katalikų klubui, laikydavo pamaldas ir sakydavo pamokslus vokiečių našlaičių prieglaudos koplyčioje susirenkantiems lietuviams. Minėtasis Liudas Noreika atsiminimuose liudijo, kad lietuviškasis jo patriotizmas nekliudė jam atsidėjusiai dirbti ir kitų tautų žmonėms. Kartojosi tai, ką yra apie J. Matulevičių Varšuvoje daug kartų susitikęs anuomet studentas, vėliau Oksfordo profesorius Eugenijušas Jarra sakęs: iš pokalbių apie Lenkijos problemas atrodė, kad kun. Jurgis geriau jas jaučia už pačius lenkus. Ne tik jaučia, bet ir rūpinasi padėti jas spręsti. J. Matulevičiaus ir M. Godlevskio propaguojama krikščioniškoji demokratija buvo atsvara plintančiai nacionalistinei *tautinei demokratijai*, vadinamiesiems endekams.

Iš visų jėgų besidarbuojant Bažnyčiai Lenkijoje, kunigo Jurgio širdis veržėsi į Tėvynę. 1907(?) m. laiške skundėsi bičiuliui kun. Pranciškui Būčiui, kad jis dūstąs Varšuvoje, kai tiek daug naujos veiklos galimybių iškyla Lietuvoje*: Jaučiuosi kaip šaka, nukirsta nuo medžio*. Peterburgas jam buvo šiuo požiūriu daugiau žadantis, nes daug gyvesni buvo Peterburgo ryšiai su Lietuva negu Varšuvos.

Varšuvos *Socialiniuose kursuose* dalyvavę Lietuvos šviesuoliai panorėjo surengti tokius pačius kursus Kaune ir sudarė jų komitetą, kuriam vadovavo kun. Kazimieras Šaulys, būsimasis 1918 m. vasario 16-osios Nepriklausomybės Akto signataras, vėliau ilgametis Kauno arkivyskupo generalinis vikaras. Kursus globojo vyskupai Mečislovas Paliulionis ir Gasparas Cirtautas.

Kursai buvo surengti Kaune 1909 m. sausio 16–18 d., juose pirmą dieną dalyvavo 200, antrą ir trečią dieną – po 250 asmenų, ir tai buvo pirmas tokio masto kultūrinis viešas renginys lietuvių kalba. Iš 7 pranešimų tris pagrindinius paskaitė J. Matulevičius, taip pat kalbėjo P. Būčys, J. Staugaitis ir J. Mačiulis-Maironis, o A. Jakštas perskaitė kunigo A. Kaupo atsiųstą pranešimą apie lietuvių išeiviją Amerikoje. Pranešimais buvo nušviestos esminės temos: socialinio klausimo kilmė ir perspektyvos, darbininkijos būklė, labdaros galimybės, nuosavybės teisė ir ją atitinkantys visuomeniniai įpareigojimai.

Marijonų atgaivinimas

Susitikdamas uždarame ratelyje su kunigais J. Matulaitis svarstė ir reikalą, kad atsirastų lietuviškų vienuolijų, bet pasipriešino siūlymui tiesiog dirbtinai paršaukti iš Lenkijos lietuvaites vienuoles į Lietuvą, nes tai nesiderino su bažnytinės teisės nuostatais ir tos seselės nebuvo pasirengusios organizaciniam darbui. Tai turėjo būti vietinio natūralaus augimo vaisius.

Šitai svarstydamas, J. Matulaitis dėl būtinos konspiracijos neužsiminė, kad pats jau yra pradėjęs žingsnius atgaivinti caro valdžios uždraustai ir baigiančiai išmirti marijonų vienuolijai. Pats juk buvo Marijampolės marijonų krikštytas, katechizuotas, dvasiškai ugdytas.

Pirmas žingsnis buvo J. Matulevičiaus 1908 m. rugsėjį rašytas laiškas vieninteliam likusiam gyvam *baltajam marijonui* bei vienuolijos generolui tėvui Vincentui Senkui (1840–1911). Tai buvo senelį generolą neapsakomai nudžiuginęs prašymas priimti į vienuoliją, kartu paminint, kad yra ir dar vienas kitas kandidatas. Deja, nei t. Senkaus ankstesnis prašymas su keliais tūkstančiais katalikų parašų, nei paties J. Matulaičio žygis į Dvasinių reikalų departamentą Peterburge nedavė jokių vaisių: lieka nepakeistas prieš pusę amžiaus paskelbtas katalikų vienuolynų uždraudimas.

Ką daryti? *Neleidžia įeiti pro duris – lipsime pro langą!* Lygiai pusei metų po minėtųjų Socialinių kursų praėjus, 1909 m. liepos pabaigoje J. Matulaitis leidžiasi į Romą, deramai apsiginklavęs tėvo Senkaus prašymu popiežiui ir slaptų vienuolijų globėjo, Varšuvos vyskupo sufragano Kazimiero Ruškio-Ruškevičiaus (marijampoliečio!) rekomendacija Apaštalų Sosto Vienuolių reikalų kongregacijai.

Romoje viskas klojosi puikiai. Prašytoją labai palankiai priėmė ir padrąsino tos Kongregacijos prefektas, ispanas kardinolas Chosė Yves y Tuto, pats vienuolis kapucinas. Jis nurodė senąją regulą laikyti kaip atminimą ir parašyti naują konstituciją pagal Apaštalų Sosto 1901 m. išleistas *Normas.* Taigi buvo leista nenešioti abitų, vietoj iškilmingųjų įžadų duoti paprastuosius, įsteigti Peterburge

Jurgis Matulaitis, Peterburgo Dvasinės Akademijos profesorius (1907–1911), AMPP

Kard. Chosė Vives y Tuto, Vienuolių kongregacijos prefektas, nulėmęs Marijonų atsinaujinimą. Romos Tėvų Kapucinų muziejus

laikiną noviciatą. Leista pačiam J. Matulaičiui duoti įžadus be noviciato, kun. P. Būčiui pradėti noviciatą, ir tai įgyvendinti įgaliotas vyskupas K. Ruškys-Ruškevičius. Šis tai ir atliko 1909 m. rugpjūčio 29 d. Varšuvoje, savo koplyčioje, buvusiame Kunigų misionierių vienuolyne, dalyvaujant t. generolui Senkui.

Sugrįžę į Peterburgą abu naujieji marijonai prisistatė Akademijos globėjui vyskupui Stefanui Denisevičiui (1836–1913). Šis pagyrė užmoji, tačiau nesutiko sumažinti Akademijoje jų darbo krūvio. Atvirkščiai, paskyrė J. Matulevičių inspektoriumi, o Būčį – dvasios tėvu. Taigi abu išsijuosę dirbo, studijavo tiek senąją marijonų regulą, tiek Apaštalų Sosto *Normas*, tiek jėzuitų ir kai kurių kitų veiklų vienuolijų konstitucijas bei instrukcijas. Stengėsi išlaikyti marijonų dvasinį paveldą ir jį pritaikyti esamoms Bažnyčios reikmėms bei apaštalavimo sąlygoms.

Per 1909 m. Kalėdų atostogas kun. P. Būčys nuvežė parengtąjį tekstą susipažinti kun. generolui Senkui, bet šis nebuvo sužavėtas, jam atrodė, kad per mažai likę senųjų, *baltųjų* marijonų gyvenimo taisyklių. J. Matulevičius pastebėjo, kad, atsižvelgiant į gyvenimo patirtį, konstitucija galės būti tobulinama, o t. Senkus vis dėlto leido ją spausdinti. Tai ir buvo padaryta vienoje Peterburgo spaustuvėje be valdžios leidimo. Matyt, sekliai buvo ne visa matantys, išspausdintieji įstatai ar konstitucija į valdžios akis nepateko.

Naujiesiems įstatams buvo parinktas pavadinimas *Institutum Fratrum Marianorum ab Immaculata Conceptione beatae Mariae Virginis* – Švč. Mergelės Marijos Nekaltojo Prasidėjimo brolių marijonų institutas. J. Matulevičius norėjo, kad ir kunigai, ir ne kunigai marijonai vadintųsi broliais ir visi turėtų vienodas teises. Tik generolas, jo pavaduotojas ir naujokų magistras turėjo būti kunigai. Dar reikėjo gauti Vienuolių reikalų kongregacijos patvirtinimą. Negalima tokio reikalo tvarkyti paštu, taigi pasiųsta per keliaujančius į Romą tarpininkus. Įstatai buvo patvirtinti tik 1910 m. lapkričio 28 d. Juos iš Romos parvežė kunigaikštienė Magdalena Radvilienė.

Prieš tvirtinant Kongregacijos patarėjas t. rezurekcionistas Vladislovas Maršalkevičius padarė juose svarbių pataisų: sugrąžino tris senųjų marijonų nuostatų taisykles. Sugrąžino skirtumą tarp vienuolijos narių kunigų ir nekunigų teisių, taip pat ypatingą įpareigojimą teikti pagalbą sieloms skaistykloje ir nurodymą skelbti tikėjimą pirmiausia „paprastajai liaudžiai“. J. Matulevičius buvo šį teiginį praleidęs. Jo manymu, pasiturintys ir išsilavinę žmonės religiniu atžvilgiu dažnai būna labiau apleisti negu paprasti žmonės. Savo *Užrašuose* jis numatė reikalą skverbtis prie mokslo įstaigų, prie inteligentų, nes per juos galima daryti platesnę įtaką visuomenėje. Patys įstatai dabar buvo pavadinti *Brolių marijonų instituto konstitucija*. Jie ne visiškai atitiko tėvo Jurgio troškimus. Vis dėlto šioje konstitucijoje buvo be galo išplėsti apaštalavimo užmojai: leisti ir platinti katalikiškas knygas bei laikraščius, kurti auklėjimo įstaigas, vadovauti jaunimo bei suaugusiųjų organizacijoms ir t. t., pagaliau priduriant: *Ir visokiais kitais būdais atkakliai darbuotis artimo išganymui ir jo tobulinimui.*

Naujokynas

1910 m. sausio 10 d. t. Senkus priėmė vienuoliškajam bandymui tris kunigus: Pijų Andziulį, dr. Antaną Civinską ir dr. Joną Totoraitį. Kun. A. Civinskas mirė 1913 m., nespėjęs duoti įžadų. Kun. P. Andziulis tegalės atlikti noviciatą Marijampolėje 1918 m., o kun. Totoraitis, slapčiomis prie prof. J. Matulaičio Petrapilyje atlikęs noviciatą, 1911 m. liepos 13 d. davė vienuolio marijono įžadus. Kaip tik tų metų balandžio 11 d., Didįjį pirmadienį, buvo miręs t. generolas Senkus. Todėl trys teisėti marijonai – J. Matulaitis, P. Būčys ir J. Totoraitis, viešėdami pas kun. P. Būčio dėdę, Gelgaudiškio kleboną, 1911 m. liepos 14 d. tenykšės bažnyčios zakristijoje slaptai atliko kapitulą ir J. Matulaitį išrinko generolu. Neišsipildė t. Senkaus nuogąstavimas, kad su jo mirtimi užges vienuolija.

Laimindamas vienuolijos atnaujinimą, minėtasis kardinolas Yves y Tuto buvo paraginęs rūpintis galimybe bendrai gyventi, *nes be to nėra vienuolijos*. Kur įsikurti? Valdžia aktyviai sekė įvairius slaptus susivienijimus, o per Seinų vyskupijos konsistoriją jau buvo pagarsėjęs marijonų atnaujinimas, taigi tapo visiškai nesaugu marijonams toliau telktis Peterburge, Marijampolėje ar kurioje nors kitoje Rusijos imperijos vietoje. Išaiškins, ištrems, išsklaidys ir visą užmojį užgesins. Mintys pakrypo į visiems trims iš studijų metų pažįstamą Šveicarijos Fribūrą. Nuspręsta keltis ten.

T. generolas Senkus buvo testamentu užrašęs J. Matulaičiui 6 tūkst. rublių, kuriuos būtų galėjęs panaudoti vienuolijos kūrimosi reikalams, bet valstybinės įstaigos testamento nepripažino todėl, kad jis buvo parašytas iškilmingųjų įžadų vienuolio, kuris pagal įstatymus neurėjo tam taisės. Taigi verstis reikės kone nuo nulio, mažumėlę pasitikint šv. Mišių stipendijomis ir Akademijos profesoriaus P. Būčio alga.

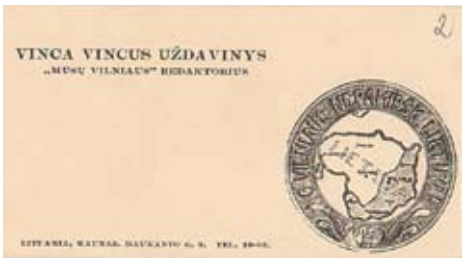
J. Matulaitis pasitraukė iš Akademijos, kur jam buvo pranašaujama rektoriaus karjera ir ateidavo daugiau viliojančių pasiūlymų, kad net jis pats stebėjosi. Kai tik užsimojo pasiaukoti vienuoliškumui, pasipylė garbingi pasiūlymai tam pačiam, kuris neseniai buvo šmeižikų paverstas vos ne Bažnyčios priešu.

*Su Autoriaus sutikimu spausdinama iš „Marijos radijo“ programų

Nuotr. iš T. Gorski MIC knygos „Palaimintasis Jurgis Matulaitis“(2009)

Vincas Uždavinys – žmogus, parašęs savo gyvenimo istoriją

Mindaugas SIMANAVIČIUS, Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekos Rankraščių skyriaus mokslo darbuotojas, Vilnius

Vinco Uždavinio vizitinė kortelė. LMAVB RS F183-3

Š. m. gegužės 16 d. sukako 110 metų, kai gimė Lietuvos publicistas, žurnalistas, keliautojas, fotografas Vincas Uždavinys. Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių biblioteka, kurios Rankraščių skyriuje saugomas gausus V. Uždavinio[1] palikimas, surengė parodėlę ir prisiminė šį įdomų ir kūrybingą žmogų.

V. Uždavinio rankraštinis palikimas primirštas tyrinėtojų, bet jis slepia neišsenkamus tyrinėjimų klodus, kuriuos apžvelgti prireiktų labai daug laiko. V. Uždavinys beveik kiekvieną dieną, kiekvieną kelionę stengėsi įprasminti savo dienoraščiuose (Silva rerum). Neužrašęs kokio nors įvykio arba ilgesnį laiką nerašęs labai sielodavosi ir išgyvendavo. Net ištremtas rašė laiškus, kurie yra tarsi jo dienoraščių pratęsimas, nes juose atsispindi visas jo kaip tremtinio gyvenimas. Grįžęs iš tremties toliau tęsė savo „darbą" ir rašė dienoraščius. Paskutinis jo dienoraštis parašytas 1982 m spalio 3 d[2]. Visą V. Uždavinio gyvenimą galimą atkurti pagal fonde sukauptus rankraščius, fotografijas, darbo dokumentus, korespondenciją. V. Uždavinys teigė:„ Rašau pats apie save, apie savo smulkmeniškus pasireiškimus. Taigi, atrodytų, kad pats save fotografuoju, o jei kas kada nors ir bandys pažinti mane ne visai tą, koks aš iš tikrųjų esu. Nemeluosiu. Rašau kasdien šviežius pergyvenimus, rašau teisingai, taip, kaip mano akys mato..."[3]. Bet jis aprašinėjo ne tik

Vincas Uždavinys

save. Kiekvienas svarbesnis istorinis įvykis neprasprūsdavo pro V. Uždavinio akis ir jis jį aprašydavo, surinkdavo kuo daugiau informacijos, nuotraukų, kurias paskui įklijuodavo į savo užrašus.

V. Uždavinys suvokė savo užrašų vertę ir jau 1933 m. bandė juos tvarkyti, perrašinėti, kad galėtų naudotis kopijomis, o originalus saugoti[4]. Taip pat domėjosi fotografijų tvarkymu, nes turėjo jų labai didelį fondą ir netgi tarėsi su prof. Steponu Kolupaila, kaip jas galima būtų susisteminti[5]. Prieš tremtį V. Uždavinys prašė vaikų išsaugoti jo knygas, juodraščius, rankraščius, dienraščius[6], o būdamas tremtyje domėjosi, ką galimą būtų padaryti su jo archyvais, kad šie išliktų[7]. Grįžęs iš tremties jis po truputį tvarkė savo archyvą, bet kaip pats pastebėjo, kad kai kurios dalys jau buvo dingusios. Džiugu tai, kad didelė archyvo dalis mus pasiekė. Pagal jį mes galime atkurti visą V. Uždavinio gyvenimą ir nuveiktus darbus.

V. Uždavinys gimė 1902 m. gegužės 16 dieną (pagal tuo metu galiojusį Julijaus kalendorių 1902 m. gegužės 3 d.) Paručių kaime (Varėnos r.). Augo neturtingoje šeimoje, kurioje be jo dar buvo devyni vaikai. V. Uždavinys buvo vyriausias vaikas šeimoje. Kadangi tėvai buvo neturtingi, jie emigravo į Jungtines Amerikos Valstijas, iš kurių sugrįžo tik 1909 m.[8], taip ir nepraturtėję. Pradinę mokyklą V. Uždavinys lankė Jakėnų kaime (Varėnos raj.) ir Varėnoje[9], kur mokslas buvo dėstomas rusų kalba[10]. V. Uždavinys buvo toks žingeidus, kad net vogdavo knygas iš mokytojo[11]. Vis tik varganas gyvenimas ir sunkus darbas atitraukdavo jį nuo mokslų, nes reikėjo išgyventi. Kaip V. Uždavinys prisimena, teko sunkiai dirbti piemeniu, o per vokiečių okupaciją –geležinkelio darbininku. Apie tai jis rašė: „išbadėjęs, paliegęs, nebaigęs dar pradžios mokyklos, bet skaityti mokėjau, po truputį rašiau ir iš „Lietuviškų – vokiškų pašnekesių" mokiausi vokiečių kalbos, buvau mažyčiu vertėju tarp draugų vyresniųjų darbininkų ir vokiečių viršininkų"[12]. Noras mokytis buvo didesnis ir 1918 m. rudenį jis išlaikė egzaminus į Aukštadvario prekybinės progimnazijos antrąją klasę. Mokslas progimnazijoje buvo mokamas, bet mokyklos taryba galėjo neturtingus gabius vaikus atleisti nuo mokesčio. Aukštadvario antrosios klasės pabaigti nepavyko, nes 1919 m. įsiveržus Raudonajai Armijai Aukštadvario komercinė progimnazija buvo paversta raudonarmiečių ligonine, o progimnazijos mokiniai išsibarstė po namus[13]. Taigi V. Uždaviniui teko grįžti pas tėvus, kurie jau buvo persikraustę į Marijampolės apskritį, ir vėl kibti į ūkio darbus. Lenkijai užėmus rytinę ir pietrytinę Lietuvos dalį su Vilniumi, nuo 1919 m. balandžio mėnesio Aukštadvario prekybinė progimnazija buvo uždaryta, o jos direktorių kunigą Juozą Grigonį areštavo ir išvežė į Vilnių. V. Uždavinys 1919 m. nuvykęs į Vilnių, vėl pradėjo iš pradžių mokytis nuo antros klasės I Vilniaus Vyrų gimnazijoje (nuo 1921 m. Vytauto Didžiojo vardo). Ten mokėsi iki 1925 m. V. Uždavinys buvo labai aktyvus, dalyvavo „Vyčių – Skautų" bei „Ateitininkų" veikloje[14], pradėjo savo žurnalistinę, literatūrinę veiklą. Vilniaus gimnazijos direktorius Mykolas Biržiška pasiūlė slapyvardį Sapniūnas ir išspausdino pirmąjį straipsnį „Vilniečio" laikraštyje „Į Vilniaus mokslą" 1921 lapkričio 5–7 d.[15]. Prasidėjo V. Uždavinio kūrybinis kelias. Jis spausdino straipsnius laikraščiuose „Vilniaus kelias", „Kelias", Rytų Lietuva", „Lietuvos rytai". V. Uždavinys gimnazijoje redagavo žurnalą „Milda", kurį konfiskavo lenkų okupacinė valdžia. Už šią veiklą grėsė teismas ir kalėjimas, todėl V. Uždavinys buvo nuolatinėje policijos priežiūroje. Jo advokatas Tadas Vrublevskis pasiūlė jam bėgti į Vakarų Lietuvą, nes Vilniuje jo karjera būtų sužlugdyta. V. Uždavinys išvyko į Varėną, o iš ten į Alytų ir po to į Kauną.

[1]Liebuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekos Rankraščių skyrius (toliau LMAVB RS). Vinco Uždavinio fondas (F183).
[2]LMAVB RS, f.183-510.
[3]LMAVB RS, f.183-586, lap.6.
[4]LMAVB RS, f.183-26, lap.151.
[5]LMAVB RS, f.183-29, lap.267.
[6]LMAVB RS, f183-431, 1945 m. gegužės 8 d. laiškas Saulei ir Sakalui Uždaviniams.
[7]LMAVB RS, f183-434, lap.9.
[8]LMAVB RS, f183-31, lap.34-35.
[9]LMAVB RS, f183-31, lap.34-35.
[10]LMAVB RS, f183-437, lap.51.
[11]LMAVB RS, f183-18, lap.138-145.
[12]LMAVB RS, f183-439, lap.20.
[13]LMAVB RS, f183-439, lap.20.
[14]LMAVB RS, f183-8, lap.10.
[15]LMAVB RS, f183-506, lap.41-42.

Tęsinys kitame numeryje

Akad. prof. habil. dr. Z. Zinkevičiui – Ukmergės r. Garbės piliečio vardas

Atkelta iš 1 p.

profesorius, 1973–1988 m. – Vilniaus universiteto Filosofijos fakulteto Lietuvių kalbos, 1988–1991 m. – Baltų filologijos katedros vedėjas. 1995–1996 m. Z. Zinkevičius dirbo Lietuvių kalbos instituto direktoriumi, 1996–1998 m. jis buvo LR švietimo ir mokslo ministras, 1998–1999 m. – valstybės konsultantas švietimo ir mokslo klausimais.

Z. Zinkevičius – habilituotas humanitarinių mokslų daktaras, Lietuvos mokslų akademijos akademikas, profesorius, Lietuvių katalikų mokslo akademijos narys, Švedijos Karališkosios humanitarinių mokslų akademijos, Norvegijos ir Latvijos mokslų akademijos narys. Kraštiečiui kalbininkui suteiktas Latvijos universiteto ir Vytauto Didžiojo universiteto garbės daktaro vardas, jis yra tapęs Herderio, Kazimiero Būgos, Nacionalinės mokslo pažangos premijų laureatu, apdovanotas Lietuvos Didžiojo kunigaikščio Gedimino ordino Komandoro kryžiumi. 2010 m. už knygą „Ukmergės rajono gyvenviečių vardynas: pavadinimų kilmė" habilituotam mokslų daktarui buvo skirta literatūrinė Vlado Šlaito premija.

Akademikas profesorius gilinasi į šias pagrindines mokslo sritis: lietuvių kalbos istoriją, dialektologiją, baltistiką. Z. Zinkevičius yra parašęs 65 knygas, tarp jų – ir šešių tomų lietuvių kalbos istoriją. Jos išleistos ne tik lietuvių, bet ir penkiomis užsienio kalbomis. Kalbininkas yra paskelbęs daugiau nei 1 200 mokslinių ir mokslo populiarinimo straipsnių lietuvių ir užsienio – net japonų kalbomis, recenzavęs daugybę lituanistikos veikalų, dalyvavęs mokslinėse lingvistikos konferencijose Lietuvoje ir svetur, skaitęs paskaitas žymiausiuose pasaulio universitetuose.

Paskutiniai garsaus kalbininko darbai yra sietini su Ukmergės kraštu. 2011 m. pasirodė minėta profesoriaus knyga „Ukmergės rajono gyvenviečių vardynas: pavadinimų kilmė", kuriai informacija buvo renkama kelis dešimtmečius. Rašydamas šią knygą Z. Zinkevičius ištyrė beveik 600 vietovardžių, kuriais pavadinta apie 700 gyvenviečių. Šis leidinys ukmergiškiams svarbus dar ir tuo, kad Ukmergė – pirmas Lietuvos rajonas, kuris turi savo krašto gyvenviečių kilmės knygą. Kaip sako pats jos autorius, tai tarsi duoklė savo gimtajam kraštui.

„Štai toks tas Lietuvos užaugintas sūnus – visame pasaulyje garsus kraštietis Z. Zinkevičius, kuris savo veikla ir darbais aukština mūsų šalies ir Ukmergės vardą… Didžiuojamės, kad XX amžiaus antrosios pusės ir XXI amžiaus pradžios lietuvių kalbininkas yra iš Ukmergės rajono, kad būtent mūsų gimtasis kraštas išugdė jam meilę kalbai bei pašaukimą jos tyrinėjimui. Kalba yra didis tautos statytas paminklas.

Savo akademine veikla, moksliniais veikalais profesorius rūpinosi, kad šis paminklas nuolat būtų tvirtas, gražus, kad jis skleistų garsą apie tėvynę Lietuvą pasaulio erdvėje. Mat neglobojamas, skriaudžiamas žodis pamažu numiršta, atimdamas iš mūsų dvasią, tautinį tapatumą. Žodį reikia vertinti, nes tai didžiausia dovana, kurią mums davė Dievas…" – pažymėjo V. Gendvilis.

Po Jono Basanavičiaus gimnazijos direktoriaus kalbos rajono meras Algirdas Kopūstas Z. Zinkevičiui įteikė rajono savivaldybės tarybos patvirtintą sprendimą dėl jam suteikiamo Ukmergės rajono Garbės piliečio vardo. Taip pat pasaulinio garso kalbininkas apdovanotas gėlių puokštėmis ir pakviestas pasirašyti Ukmergės rajono Garbės piliečių knygoje.

Akademiką rajono Vytautų klubo narių vardu pasveikinęs Vytautas Gipas negailėjo kritikos rajono savivaldybės tarybos nariams. Jis pastebėjo, jog Garbės piliečio vardas Z. Zinkevičiui suteiktas šiek tiek pavėluotai: „Šalies ir užsienio universitetai jau seniai kraštiečiui suteikė garbės daktaro vardą. O rajono Tarybos nariai jį, kaip Ukmergės rajono Garbės pilietį, apdovanojo tik dabar, nors šio titulo žymus kalbininkas nusipelnė gerokai anksčiau…"

Prie sveikintojų būrio prisidėjo ir rajono savivaldybės Vlado Šlaito viešosios bibliotekos direktorė Rasa Griškevičienė, kuri Z. Zinkevičių – nuolat jaunatviškai besišypsantį iškilųjį akademiką, įkopusį į pasaulio baltistų olimpą, pavadino baltų ir lietuvių kalbotyros enciklopedija ir palinkėjo jam ilgiausių metų, stiprybės, sveikatos ir Aukščiausiojo palaimos.

Apdovanotas Z. Zinkevičius, dėkodamas rajono Savivaldybės tarybai, jį sveikinusiems žmonėms ir linkėdamas visiems sėkmės, prisipažino, kad jis, nors ir yra šimtaprocentinis vilnietis, nes jau septyniasdešimt metų gyvena Vilniuje, tačiau širdyje visada išliko ukmergietis.

Iškilminga Garbės piliečio vardo suteikimo ceremonija tęsėsi per Miesto šventės atidarymą aikštėje prie Laisvės paminklo. Savivaldybės meras Z. Zinkevičiui įteikė Garbės piliečio regalijas – Garbės piliečio ženklą ir Garbės piliečio pažymėjimą.

Z. Zinkevičius – antrasis Ukmergės rajono Garbės pilietis. Pirmuoju šio titulo savininku praėjusių metų gruodį tapo Lietuvos pagyvenusių žmonių asociacijos Ukmergės skyriaus pirmininkas Alfonsas Bernotas.

Eglė KRIKŠTAPONYTĖ

Simonos Zvicevičiūtės nuotr.
Šaltinis: www.gzeme.lt

Vilniaus r. mokyklos

„Vilniaus jovarai“ subūrė jau ketvirtą kartą

Vytauto Landsbergio fondo valdybos pirmininkė prof. Gražina Landsbergienė „Vorutos“ ats. redaktorei pasakoja apie fondo veiklą

Kalvelių 2-osios vidurinės mokyklos mokinių šokis

Menas turtina žmogų, suteikia dvasinio peno, pakylėja virš kasdienybės, o svarbiausia – jungia žmones. Tai tik patvirtina Juodšilių „Šilo“ gimnazijoje gegužės 25 d., penktadienį, įvykusi jau tradicine tapusi ketvirtoji Vilniaus rajono lietuviškų mokyklų meno šventė „Vilniaus jovarai“, kurios tikslas puoselėti lietuvišką kultūrą. Šventę organizavo lietuvių švietimo draugija „Rytas“ ir Juodšilių „Šilo“ gimnazija.

Juodšilių lietuviška vidurinė mokykla įsteigta 1991 m. buvusios berniukų kolonijos vietoje, atskyrus lietuviškas klases. Tuomet valstybine kalba pradėjo mokytis 180 mokinių. Dabar gimnazijoje mokosi 406 mokiniai. Nuo 2011 m. gruodžio 1 d. veikia dvi ikimokyklinio ugdymo grupės (40 vaikų), o š. m. birželio 1 d. atidarytas Vaidotų skyrius (20 vaikų). Moksleiviai atvyksta iš įvairių apylinkių, tokių kaip Kalviškiai, Valčiūnai, Terešiškiai, Parudamina ir t. t.

Mokslo metus vainikavusioje meno šventėje dalyvavo Mickūnų vaikų lopšelis-darželis, Rudaminos vaikų darželis, Nemėžio šv. Rapolo Kalinausko gimnazija, Rudaminos „Ryto“ gimnazija, Buivydiškių pagrindinės mokyklos Karvio ir Čekoniškių skyriai, Riešės gimnazija, Kalvelių 2-oji vidurinė mokykla, Rukainių vidurinė mokykla, Marijampolio vidurinė mokykla, Maišiagalos Lietuvos didžiojo kunigaikščio Algirdo vidurinė mokykla, Juodšilių „Šilo“ gimnazija, Paberžės „Verdenės“ vidurinė mokykla, Eitminiškių vidurinė mokykla, Bezdonių „Saulėtekio“ pagrindinė ir Bezdonių vidurinė mokyklos, Nemenčinės Gedimino gimnazija. Visi pasirodę kolektyvai buvo apdovanoti. Šventę papuošė ir garbingi svečiai: Vytauto Landsbergio fondo valdybos pirmininkė prof. Gražina Landsbergienė, lietuvių švietimo draugijos „Rytas“ pirmininkas Algimantas Masaitis, ŠMM Regioninių mokyklų skyriaus vedėjas Jonas Vasiliauskas, Vilniaus apskrities švietimo tarybos pirmininkė Danguolė Sabienė, Trakų švietimo centro direktorė Nijolė Lisevičienė, Trakų r. Lentvario Motiejaus Šimelionio gimnazijos direktorius Jonas Kietavičius.

A. Masaitis šį renginį apibūdino kaip puikią gegužinę, kurioje mažieji gali pažaisti, o atvykę kolektyvai pasirodyti puikioje estradoje. Siekiama, kad mokiniai ir mokytojai pajaustų šventės nuotaiką, pailsėtų ir sėkmingai užbaigtų mokslo metus.

Viena iš šios šventės rėmėjų Vytauto Lansbergio fondo valdybos pirmininkė prof. G. Landsbergienė džiaugėsi mokytojų ir mokinių išradingumu, pasiruošimu, sugebėjimais, atsakomybe. Fondas įkurtas 1991 m. Daugiausia lėšų (tris ketvirtadalius) skiria vaikams su negalia, o likusi dalis atitenka jaunųjų menininkų reikmėms, įvairioms muzikos įstaigoms ir renginiams palaikyti. Kaip pasakojo prof. G. Landsbergienė, yra didelis noras bendrauti su Vilnijos kraštu. Dėmesys į šį kraštą buvo atkreiptas dėka Julijos ir Emilio Sinkių, kurie 1990 m. skyrė lėšų Vilnijos krašto mokyklų kompiuterizacijai. Tuomet G. Landsbergienė surado profesionalą, kuris apvažiavo 14 mokyklų ir nustatė, ko reikia kiekvienai mokymo įstaigai. Tokia programa pradėjo tęstis: paskelbti 7 konkursai, iš kurių vienas buvo skirtas tik Vilnijos kraštui. „Paskui skyriau dar 2 konkursus tik Vilnijos krašto moksleiviams, – apie fondo veiklą pasakojo prof. G. Landsbergienė. – Tai Vasario 16 d. ir Kovo 11 d. skirtas konkursas nepriklausomybės tema, antras konkursas – Žalgirio mūšio tema. Džiugu, kad šiame konkurse dalyvavo labai daug vaikų. Buvo įdomu sužinoti, kaip vaikai suvokia savo ateitį“.

Paskutinis projektas buvo Rytų Lietuvos mokyklų meninės raiškos programų konkursas „Kuo man graži Tėvynė Lietuva?“, kuriame dalyvavo 36 mokyklos. Vyko trys regioninės perklausos, o finalinis pasirodymas buvo LR Seimo rūmuose. Dėka LR kanclerio Deivido Matulionio, Astos Markevičienės ir kitų mokiniai ir mokytojai jautėsi pakylėtai, nuoširdžiai džiaugėsi, kad yra Lietuvos piliečiai.

Reiktų linkėti, kad būtų kuo daugiau tokių renginių, kurie atskleidžia jaunų žmonių meninius gebėjimus, ugdo tautinę savimonę, plačiau supažindina su krašto istorija.

Edita KOMAROVA
Juozo Vercinkevičiaus nuotr.

Napoleonas Lietuvoje

Prof. Aleksandras VITKUS, Kaunas

1812 m. birželio–gruodžio mėn. Prancūzijos-Rusijos karas istorijoje plačiai vadinamas antruoju lenkų karu (Ta,284); šis laikotarpis Lietuvos istoriografijoje vadinamas prancūzmečiu (Gum,208); šis karas dar vadinamas Tėvynės karu, Rusijos-Prancūzijos karu (LTE,11,288).

Napoleono Bonaparto karo kelias vedė ir per Lietuvą. Čia pateikiame pagrindinius įvykius vykusius Lietuvoje, kuri nuo 1795 m. spalio 24 d. per III Lietuvos padalijimą pateko į Rusijos imperijos sudėtį. Lietuvoje susidarė dvi bajorų grupuotės, kurios stengėsi sukurti Lenkijos karalystę, tik viena – valdoma Rusijos caro Aleksandro I, kita – visas viltis dėjo į Prancūzijos imperatorių Napoleoną Bonapartą.

Per vadinamąjį prancūzmetį vien Vilniaus gubernijoje kilnojamo turto ir gyvulių nuostoliai siekė 19 273 007 sidabro rublių, buvo sugriautas 9761 namas (Dund1,32), Vilniaus gubernijoje palaidota 75 571 įvairių tautybių karių ir užkasta 10 199 arkliai (A. P.).

Sunaikintų namų ir dingusių gyventojų skaičius
(Iš Vilniaus civilinio gubernatoriaus D. N. Bantyš-Kamenskio pranešimo)
LIŠ,404

Lentelė Nr. 1

Miestas	Buvę namai	Sunaikinta	Nuostoliai rubliais sidabru
Vilniaus apskrityje	-	295 kiemų ir smuklių	36 585
Vidžių mieste	450 kiemų	16 gyvenamų namų ir 1 vandens malūnas	-
Šiauliuose	220 namų	39 namai	26 431
Raseiniuose	289 namai	didžioji dalis gerokai sugriauti; kalėjimo pastatas visai sugriautas	-
Kaune	289 namai	24 sugriauti; 12 sudeginti	-
Kauno apskrityje		62 kiemai sudeginti	

Lentelė Nr. 2

Miestas	Gyventojų skaičius	Išnyko gyventojų
Šiaulių miestas	1 115	prieš 5 išvijus, visi pabėgę sugrįžo
Telšių apskrityje	-	2 000
Raseiniuose	-	60
Trakų apskrityje	-	nuo šiltinės žuvo trečdalis gyventojų

1812 m. Imperatorius Napoleonas Bonapartas Vilkaviškyje. Paskelbė Rusijai karą. Vilkaviškis tuo metu buvo Prūsijos karaliaus miestas. Atvykęs Napoleonas apsistojo dvaro rūmuose ir išbuvo čia 4 dienas **(ML,III,365, Š,445).**

Birželio 24 d. Imperatorius Napoleonas pradėjo karą prieš Rusiją. Kariuomenė forsavo Nemuną ir persikėlė ties Tilže, Kaunu, Prienais, Gardinu ir pradėjo žygį į Rusijos imperiją. Imperatorius Napoleonas įsiveržė į Lietuvą ir per kelias dienas be didesnių mūšių užėmė ją **(Gum,207, Dund1,11).**

Pagrindinės Rusijos jėgos atsitraukė Švenčionių-Drisos-Vitebsko kryptimi **(Juč,119).**

Prancūzų kariuomenės puolama Rusijos I Vakarų armijos iš Vilniaus pasitraukė į įtvirtintą Drisos stovyklą. Generolas T. Vavžeckis su kunigaikščiu M. K. Oginskiu pasitraukė iš Vilniaus su caro svita **(Al,117, LTE,11,288).**

Birželio 24–26 d. Kaune Karmelitų vienuolyne buvo apsistojęs imperatorius Napoleonas (dabar Kaunas, Kaunakiemio 40) **(Vit).**

Birželio 28 d. Prancūzai užėmė Vilnių. Čia Napoleonas I išbuvo 19 dienų **(Gum,207,LTE,11,290)**.

Imperatorius Napoleonas leido pirmam įžengti į Vilnių kunigaikščio D. Radvilos ulonų pulkui **(LTI1,252).**

Deltuvos (Ukmergės) kautynės tarp prancūzų maršalo M. Udino (Oudinot) korpuso avangardo ir rusų generolo P. Vitgenšteino korpuso avangardo. Tai buvo pačios didžiausios kautynės prancūzmetyje Lietuvos teritorijoje **(A. P., ML,II,476).**

Liepos 1 d. Vilniuje įsteigta prancūzų kontroliuojama Lietuvos Laikinoji Vyriausybės komisija, kuriai tapo pavaldžios departamentais pavadintos Vilniaus, Gardino, Minsko gubernijos bei Balstogės (Bialistoko) sritys. Ją sudarė septyni Lietuvos dvarininkai, kuriems pirmininkavo S. Soltanas (buvęs Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės rūmų maršalka). Lietuvos Laikinoji Vyriausybė turėjo tvarkyti krašto reikalus ir parūpinti armijai maisto. Tam tikslui buvo įvestos rekvizicijos. Į komisiją buvo paskirtas imperatoriaus Napoleono komisaras E. Binjonas (Bignon) **(Š,446, Dund1,11, LIŠ,396, LTI1,252).**

Liepos 2 d. Prancūzų generolas Žomini tapo Vilniaus departamento Gubernatoriumi **(LIŠ,397, Al,118).**

Liepos 5 d. Imperatorius Napoleonas Lietuvos Laikinosios Vyriausybės komisijai leido suformuoti iš lietuvių karininkų gvardijos kavalerijos pulką, iš lietuvių savanorių ir rekrutų penkis pėstininkų: 18-tą, 19-tą, 20-tą, 21-mą, 22-rą, ir keturis kavalerijos pulkus: 17-tą, 18-tą, 19-tą, 20-tą, 21-mą, bei kitus pagalbinius dalinius. Kariuomenę turėjo sudaryti apie 40 tūkst. vyrų **(LTI1,253, Sch,16-17).**

Liepos 6 d. Lietuvos Laikinosios Vyriausybės komisijos raštas vietos administracijai dėl valstiečių paklusnumo ir baudžiavinių prievolių atkūrimo **(LIŠ,397).**

Liepos 11 d. Imperatoriaus Napoleono armijos paskelbtame šeštame biuletenyje teigiama, kad Lietuvos valstiečiai tikisi, jog karo pabaiga atneš jiems laisvę **(Dund1,68).**

Liepos 14 d. Vilniaus universiteto jaunuomenės iniciatyva Vilniaus katedroje įvyko iškilmingas pasižadėjimas atnaujinti uniją su Lenkija **(LIŠ.398, Š,446).**

Lietuvos Laikinoji komisija paskelbė aktą dėl Lietuvos ir Lenkijos unijos. Tačiau imperatorius Napoleonas nesiskubino jo vykdyti **(Gum,208).**

Rugpjūčio 5 d. Žemaičių vyskupas J. A. Giedraitis laišku klebonams liepė įtikinėti parapijiečius, kad jie nemurmėdami klausytų dvarininkų ir Napoleono valdžios **(LTI1,253).**

Rugpjūčio 16–18 d. Smolensko kautynės. Prancūzijos-Rusijos kariuomenių mūšis prie Smolensko. Žlugo imperatoriaus Napoleono planas prasiveržti į Rusijos kariuomenės pagrindinių jėgų užnugarį ir jas sumušti ***(LTE,10,265).***

Rugpjūčio 22 d. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės Laikinosios Vyriausybės komisijos nutarimas dėl rinkimo nuo visų Lietuvos gyventojų mokesčių, pavadintų „asmenine vienkartine auka“, „kaip ... pagalba tėvynei“**(LIŠ,400).**

Rugpjūčio 24 d. Laikinajai komisijai ima vadovauti Lietuvos generalgubernatorius generolas, grafas D. Hogendorpas **(Gum,207).**

Tęsinys kitame numeryje

Suvalkų sutarties faktai ir interpretacijos

Ką primena Suvalkų sutartis?

Leonardas ALEKSIEJŪNAS, Vilnius

Lietuvos istorijos institute gegužės 4 d. pristatyta knyga „Suvalkų sutartis: faktai ir interpretacijos“* (lietuvių ir lenkų k.). Pristatymą pradėjusi Adomo Mickevičiaus Lietuvos ir Lenkijos santykių rėmimo fondo pirmininkė Gražina Drėmaitė priminė, kaip atsirado ši knyga. 2010 m. rugsėjo 10–11 d. Suvalkuose surengta Lietuvos ir Lenkijos istorikų konferencija, skirta aptarti tai, kas toje pačioje vietoje vyko prieš 90 metų. Anuomet, 1920 m. rugsėjo 30–spalio 8 d. (skelbiama ir kita data – rugsėjo 29 spalio 7 d.), vyko Lietuvos ir Lenkijos kariškių bei politikų derybos, kurių rezultatas – pasirašyta vadinamoji Suvalkų sutartis. Jos aptarimo konferenciją 2010-aisiais surengė Lietuvos istorijos institutas, Lenkijos istorijos draugijos Balstogės skyrius, Lenkijos valstybės archyvas ir apskrities muziejus Suvalkuose. Sutarta konferencijos medžiagą publikuoti, kad ji būtų prieinama platesnei visuomenei tiek Lietuvoje, tiek Lenkijoje. Ir štai turime leidinį, kuriame pateikiami per konferenciją skaitytų pranešimų pagrindu parengti Lietuvos ir Lenkijos istorikų straipsniai lietuvių bei lenkų kalbomis.

Per knygos sutiktuves Lietuvos istorijos institute kalbėjo šio instituto direktorius dr. Rimantas Miknys, Lenkijos Respublikos ambasadorius Lietuvoje Janušas Skolimovskis (Janusz Skolimowski), Lietuvos Respublikos užsienio reikalų viceministras Evaldas Ignatavičius, leidinio sudarytojas ir mokslinis redaktorius dr. Česlovas Laurinavičius, straipsnių autoriai iš Lenkijos prof. Janas Ježis Milevskis (Jan Jerzy Milewski), Tadeušas Radzivonovičius (Tadeusz Radziwonowicz), Suvalkų miesto prezidentas (taip Lenkijoje vadinami miestų merai) Marekas Bučinskis (Marek Buczynski), Lietuvos Respublikos ambasadorius Lenkijoje Egidijus Meilūnas. Pasidžiaugta, jog įgyvendintas sumanymas – išleista knyga, dėkota vilniškei „Versus aureus“ leidyklai, rėmėjams – Kultūros paveldo departamentui prie Lietuvos Respublikos Kultūros ministerijos, Lietuvos Respublikos Užsienio reikalų ministerijai, Lietuvos centriniam valstybės archyvui, Lenkijos valstybės archyvui ir apskrities muziejui Suvalkuose, Adomo Mickevičiaus Lietuvos ir Lenkijos santykių rėmimo fondui.

„Pirmiausia ačiū istorikams“, – sakė Lietuvos ambasadorius Lenkijoje E. Meilūnas. Prisimindamas 2010-ųjų konferenciją Suvalkuose dr. Česlovas Laurinavičius pabrėžė, kad Lietuvos ir Lenkijos istorikai susitiko aiškintis itin sudėtingų, neretai skausmingų, skirtingai vertinamų dalykų, bet prieita prie išvados, jog sąžiningumu, profesionalumu galima pasiekti rezultatą. O įvykiai, vykę beveik prieš 100 metų, pasak mokslininko, buvo labai svarbūs ir Lietuvai, ir Lenkijai. Derybos keistos: nei viena, nei kita pusė nepasakė jų, trukusių daugiau kaip savaitę, esmės.

Karo maišaty – Lenkija, Lietuva, Rusija

T. Radzivonovičius (Valstybės archyvas Suvalkuose) knygoje išspausdintame savo straipsnyje „Lenkijos ir Lietuvos derybos Suvalkuose 1920 metų rugsėjo 30 – spalio 8 dienomis“ teigia, jog Lenkijos ir Lietuvos konfliktas tuo laiku taip paaštrėjo, kad ne vieneriems metams buvo nubrauktas šansas susitaikyti ir abiem šalims bei tautoms normaliai kaimyniškai bendradarbiauti. Taip atsitiko ypač dėl Lenkijos valstybės viršininko ir vyresniojo vado Jozefo Pilsudskio plano 1920 metų spalio 9 dieną atimti iš Lietuvos Vilnių – tai turėjo įvykdyti „maištaujantys“ generolo Liucijano Želigovskio daliniai, taip pat dėl per anksti pasirašytos vadinamosios Suvalkų sutarties. Dar prieš derybas Suvalkuose svarbiausiu Lenkijos ir Lietuvos ginčo klausimu – Vilniaus ir Vilniaus krašto priklausymo vienai ar kitai valstybei – buvo priimtos nuostatos ir sprendimai, kurie, kaip paaiškėjo, nepalengvino šio klausimo sprendimo. 1920 m. liepą šis klausimas akivaizdžiai tapo tarptautinis.

Prie T. Radzivonovičiaus straipsnio dar grįšime. Dr. Č. Laurinavičius (str. „Probleminiai Lietuvos ir Lenkijos santykių 1920 m. aspektai“) rašo, kad ore tvyrojo ir Lietuvos neutralizavimo Lenkijos ir Sovietų Rusijos karo kontekste idėja. Bene raiškiausias poveikis Lietuvos neutralizavimo linkme – Antantės šalių konferencijos Spa mieste (Belgijoje) sprendimas 1920 m. liepos 10 d. Pagal jį Lenkija turėjo perleisti Vilnių Lietuvos valdymui ir atsitraukti už 1919 m. gruodžio 8 d. Antantės nustatytos Lenkijos rytinės sienos. Tikėtasi, kad tokiu atveju ties Vilniumi Raudonoji armija būtų sustojusi. Mat tuo metu Maskvoje vyko Lietuvos ir Sovietų Rusijos taikos derybos, per kurias sovietai leido suprasti, kad yra pasiruošę pripažinti Vilnių Lietuvai. Taigi pagal Spa sprendimo logiką Lietuva su Vilniumi turėjo savotiškai išskirti Sovietų Rusijos ir Lenkijos kariuomenes. Galutinis visų klausimų sprendimas turėjo būti pasiektas Londono konferencijoje pirmininkaujant Antantės šalims ir dalyvaujant Lenkijai, Sovietų Rusijai, Lietuvai, kitoms suinteresuotoms valstybėms. Lenkijos atstovas Vladislavas Grabskis (Wladyslaw Grabski) padėjo parašą po Spa konferencijos nutarimu. Tą pačią dieną Britanijos užsienio reikalų ministras lordas Džordžas Kerzonas (Georg Curzon) nusiuntė į Maskvą notą, kurioje informavo apie Spa sprendimą ir ragino sustabdyti Raudonąją armiją 50 km į rytus nuo gruodžio 8 d. linijos ir nuo geležinkelio Daugpilis – Vilnius – Gardinas.

Bet po dviejų dienų Spa koncepciją sugriovė Lietuvos ir Sovietų Rusijos sutartis, pasirašyta liepos 12 d. Maskvoje. Pagal tos sutarties priedą Raudonajai armijai, kovojančiai su Lenkijos kariuomene, buvo suteikta teisė įžengti į Lietuvos teritoriją. Kitaip tariant, Lietuva leido Raudonajai armijai peržengti Kerzono liniją ties Vilniumi ir Gardinu.

„Nusprendžiau Vilnių reikia pasiimti ginklu“

Apie tolesnę įvykių eigą – vėl iš T. Radzivonovičiaus straipsnio. Pagal Lietuvos ir Sovietų Rusijos sutartį rugpjūčio 26 ir 27 dienomis, anksčiau negu buvo ketinama, bet Raudonajai armijai jau pralaimėjus prie Varšuvos, rusai Vilnių perdavė lietuviams. Lenkijos užsienio reikalų ministras Eustachijus Sapiega vyriausybės vardu rugsėjo 4 d. pareiškė, jog Spa sutartis Lenkijos neįpareigoja, nes Didžioji Britanija neįstengė paveikti sovietinės Rusijos, kad ši neperžengtų Kerzono linijos. Tokias Lenkijos vyriausybės nuostatas suformavo Valstybės gynybos taryba 1920 m. rugpjūčio 27 d. posėdyje, kuriame dalyvavo ir J. Pilsudskis. Taryba pasisakė už galimybę peržengti Kerzono liniją, vadinasi, be kitų, užimti ir tas teritorijas, kurios pagal Sovietų Rusijos sutartį turėjo būti perduotos Lietuvai. Valstybės gynybos taryba taip pat nutarė, kad iš Suvalkų krašto reikia pašalinti Lietuvos kariuomenę. Paskutinėmis 1920 m. rugpjūčio dienomis Lenkijos kariniai daliniai užėmė šį kraštą, bet rugsėjo pradžioje lietuviai bandė jį atgauti. Nors lietuvių puolimas buvo atremtas, jis sukėlė rimtų politinių pasekmių. Ministras E. Sapiega rugsėjo 4 d. kreipėsi į Tautų Lygą su protestu ir prašymu įsikišti, bet pastaroji šiais dalykais nutarė užsiimti kiek vėliau.

Dėl nesėkmių kovose Suvalkų krašte ir veikiausiai E. Sapiegos iniciatyva Lietuvos užsienio reikalų ministras Juozas Purickis rugsėjo 6 d. pasiūlė nutraukti karo veiksmus ir pradėti derybas. J. Pilsudskiui įkalbėjus 1920 m. rugsėjo 8 dienos Valstybės gynybos tarybos posėdyje buvo priimtas Lietuvos pasiūlymas ir nuspręsta pradėti derybas, jų vieta nurodyta Kalvarija. Derybos Kalvarijoje, vykusios nuo rugsėjo 16 iki 18 d., nepasisekė, nes iš esmės nė viena iš šalių nebuvo suinteresuota pažanga. Savo ruožtu Lenkijos kariuomenės vyresnioji vadovybė baigė rengtis „Nemuno“ operacijai, kurios sėkmė turėjo nulemti, iki kur sieks Lenkijos valstybės teritorija šiaurės rytuose, atkirsti Lietuvą nuo Raudonosios armijos užimtos teritorijos, taip pat sukurti galimybę išspręsti Vilniaus ir Vilniaus krašto klausimą. Kaip išspręsti? „Tuo metu man nusišypsojo sėkmė kare – iškart nusprendžiau, kad Vilnių reikia pasiimti ginklu. Išsiruošiau pas tą generolą (Liucijaną) Želigovskį, nes pats, kaip Lenkijos valstybės viršininkas ir vyriausiasis vadas, laužyti įsipareigojimų negalėjau“, – 1923 m. rugpjūčio 25 d. Vilniuje prisiminė J. Pilsudskis.

Lietuvos ir Lenkijos derybų delegacijų susitikimas Suvalkuose 1920 m. spalio 7 d., kur buvo pasirašyta Suvalkų sutartis, nustačiusi laikinąją sieną tarp Lietuvos ir Lenkijos. Dešinėje pusėje – Lietuvos delegacija iš kairės: 1 – mjr. Aleksandras Šumskis, 2 – Lietuvos delegacijos vadovas, URM Politikos departamento direktorius diplomatas Bronius Kazys Balutis, 3 – gen. Maksimas Katchė, 4 – Steigiamojo Seimo narys, diplomatas Valdemaras Čarneckis, 5 – Laikinojo Vilniaus lietuvių komiteto pirmininkas prof. Mykolas Biržiška. Kairėje pusėje – Lenkijos delegacija iš kairės: 1 – W. Przesmycki, 2 – J. Lukasiewicz, 3 – plk. M. Mackiewicz, 4 – rotmistras A. Romer. Prie kito stalo (priekyje) sėdi derybų stebėtojai – Didžiosios Britanijos, Italijos, JAV kariniai atstovai. Vytauto Gavėno nuotr. LCVA. P.-238

1920 m. rugsėjo 22-ąją Valstybės gynybos tarybos posėdyje J. Pilsudskis pristatė „Nemuno“ operacijos planą, pagal kurį tą pačią dieną Lenkijos manevravimo grupė užpuolė lietuvius Seinų apylinkėse, pralaužė Lietuvos pozicijas ir pasuko į Druskininkus. Suvokiant šio žingsnio tarptautines pasekmes, tame pačiame posėdyje priimtas sprendimas išsiųsti beveik taikias notas Tautų Lygai ir Lietuvos Vyriausybei. Ši Vyriausybė pareiškė gana aštrų protestą Tautų Lygai, reikalaudama atsiųsti Kontrolės komisiją, o rugsėjo 24 dienos telegramoje į Varšuvą Lenkijos veiksmus pripažino kaip agresiją prieš lietuvių tautą. Kartu ji teigė, jog viliasi, kad Lenkijos pajėgos pasitrauks už 1919 m. gruodžio 8 d. pažymėtos linijos. Rugsėjo 26 dienos atsakyme ministras E.Sapiega, priekaištaudamas Lietuvai dėl daugelio dalykų, pasiūlė dar vienas derybas – šįkart Suvalkuose. Kitą dieną Lietuvos Vyriausybė sutiko su derybomis ir jų vieta.

J. Pilsudskio patarimai lenkų derybininkams

Galutiniu pasirengimu deryboms Suvalkuose J. Pilsudskis užsiėmė asmeniškai būdamas Balstogėje. Paskutinėmis rugsėjo dienomis jis susitiko su ministru E. Sapiega ir su juo aptarė svarbiausius derybų klausimus bei jų taktiką, rašoma T. Radzivonovičiaus straipsnyje. Rugsėjo 28 d. laiške Mečislavui Mackievičiui (Mieczyslaw Mackiewicz), kuris Suvalkuose atstovavo Lenkijos kariuomenės vyriausiajai vadovybei, Viršininkas surašė derybų direktyvas. Svarbiausiu, tai yra Vilniaus ir Vilniaus krašto, klausimu J. Pilsudskis patarė derybose apie tai neužsiminti, bet pabrėžti, kad šio krašto gyventojų nebuvo klausiama, kuriai valstybei jie nori priklausyti, o Lietuvos Vyriausybė, žinodama apie stipraus ginčo su Lenkija galimybę, net nebandė kalbėtis su šio regiono lenkų tautybės žmonėmis, net nesiskaitė su tuo, kad šis kraštas yra lenkiškas. Todėl jis įspėjo, jog „Lietuva turi būti pasirengusi tam, kad Lenkija kuo energingiau gins savo tautiečius Vilniaus krašte ir Gardino krašte“. Paskutiniame, dešimtajame, laiško punkte J. Pilsudskis patarė, kad delegatai išsigintų turį įgaliojimus, jeigu Lietuvos pusė užsimintų apie Vilniaus ir Vilniaus krašto priklausymą valstybei. Jis įgaliojo delegatus patarti lietuviams, kad „(...) dabar negalima įpleksti ginčo dėl šio reikalo, nes mūsų kariuomenėje, kovojančioje už Nemuno, yra daugybė gerai ginkluotų ir ištreniruotų kareivių ir karininkų, kilusių būtent iš ginčytino krašto, kurie veikiausiai kitaip norėtų ginti savo teises negu Suvalkuose ar kitose vietose vykstančiomis derybomis, o Lenkija, už kurią tie kareiviai ir karininkai praliejo daug kraujo, tikrai neturėtų galimybės kaip nors griežčiau prieš juos pasisakyti, nes Lietuva nori brutaliai sutrypti jų pilietines teises savo Tėvynėje.“

Derybos baigtos, sutartis pasirašyta, generolas L. Želigovskis pradeda žygį

Lietuvos ir Lenkijos delegacijos Suvalkuose susirinko 1920 m. rugsėjo 29-ąją, derybos prasidėjo kitądien ir vyko pastate Tado Kosciuškos gatvėje 69, kur tuo metu buvo Suvalkų apskrities teismas, taikos teismas ir notarų kanceliarijos, baudžiamosios teisės salėje. Lietuvos pasiuntiniai derybose: delegacijos vadovas – Užsienio reikalų ministerijos Politikos departamento direktorius Bronius Kazys Balutis, fronto vadas generolas Maksimas Katchė, Generalinio štabo Operacinio skyriaus viršininkas majoras Aleksandras Šumskis, Steigiamojo Seimo narys, diplomatas Valdemaras Čarneckis, Laikinojo Vilniaus

Nukelta į 15 p.

Lietuva – Ukraina

X tarptautinė mokslinė konferencija Šv. Bazilijaus Didžiojo ordinui Lucke

Dr. Aldona VASILIAUSKIENĖ, Vilnius

Tęsinys. Pradžia Nr. 10

Iš Lesios Ukrainkos kūrybos

Lesios kūrybos esmė, kaip 2011 m. vasario 25 d. Vilniuje Tautinių bendrijų namuose renginyje minint Lesės Ukrainkos poetės 140-ąsias gimimo metines, sakė Natalija Šertvytienė, poetės teiginys – keičiasi žmonės, laikas, problemos, o jausmai visad išlieka tie patys...

Kaip jau minėta pirmą eilėraštį „Nadija“ parašė, kai jai buvo devyneri – 1880 m. Lesios Ukrainkos pseudonimu eilėraščius išspausdino 1884 m. Lvovo žurnale „Zoria“. Pirmasis Lesios Ukrainkos rinkinys „Dainų sparnais“ išleistas 1893 m.

Ji kūrė gilios minties socialinę, politinę ir filosofinę lyriką. Ukrainkos kūryba prabilo apie kūrėją menininką, kuris, kaip ir Prometėjas, negaili savęs, kovoja ir nesitaiksto su padėtimi, nepaisant savo asmeninių kančių – jos poezija šviesi, viltinga.

L. Ukrainkos poemos: „Izolda Baltarankė“ (1912), poetinės dramos: „Apsėstoji“ (1905), „Kasandra“ (1907), „Kruviname lauke“ (1909), „Akmeninis svečias“ (1912) ir kt. Kūrybos viršūnė laikoma poetinė drama – fejerija „Girių giesmė“ (1911), kurią rašydama autorė, pasak jos pačios, negalėjusi naktį miegoti, dieną – valgyti. Pjesėje veikia gamta ir žmogus, čia keliami ir šiandien aktualūs žmogaus požiūrio į gamtą klausimai. Pjesės finalas – simboliška gėrio ir grožio pergalė, iškovota kančios ir gyvybės kaina.

L. Ukrainka, kaip rašė B. Masionienė, prabilo apie didžiąsias vertybes, jų hierarchiją, apie sunkų žmogaus kopimą link viršūnių, apie tiesos, gėrio ir grožio nemirtingumą.

Paminklai Lesei Ukrainkai Voluinėje

Lesės Ukrainkos vardas Voluinėje įamžintas ne tik universiteto pavadinimu, jos vardu Lucke pavadintas parkas, čia jai pastatyti 2 paminklai: 1964 m. (skulptorius Levas Muravinas, architektas Rostislavas Metelnickis) ir 1977 m. (skulptoriai Mykola Obeziukas ir Andrijus Nimenko, architektai Valentinas Žygulinas ir Sergijus Kilesso) bei biustas (1986 m.) netoli centrinio įėjimo į Voluinės nacionalinį Lesės Ukrainkos universitetą (skulptorė Halyna Kalčenko).

Lesei Ukrainkai pastatyti paminklas Kovelyje (1991 m., skulptorius Julijanas Savko) ir 1958 m. du biustai Kolodiažne: skulptoriaus Volodymyro Skolozdros ir skulptorės Halynos Kalčenko.

Lesės Ukrainkos literatūrinis muziejus Kolodiažne

Kolodiažnas – Voluinės srities Kovelio rajono kaimas esantis 8 km. rajono centro – Kovelio ir 69 km. nuo Lucko. Istoriniuose šaltiniuose Kolodiažnas pirmąsyk paminėtas 1583 m. lenkų karalius Žygimantas Augustas 1564 m. perdavė Kovelio sritį, kuriai priklausė ir Kolodiažnas. Kurbskis šį kaimą perdavė V. Kušnikovui ir G. Kajsarovui. 1583 m. jame gyveno 40 žmonių (trys šeimos užsiėmė verslu). 1854 m. per kaimą pradėjo tiesti geležinkelį, o paraleliai – kelią automobiliams.

Kolodiažne 1949 m. atidaryta Lesės Ukrainkos sodyba – muziejus ir biblioteka, o 1989 m. – literatūrinis muziejus.

Konferencijos „Šv. Bazilijaus Didžiojo ordinas Bažnyčios istorijoje“ dalyviams Kolodiažne ekskursiją vedė Marija Češuk, akcentuodama Lesės Ukrainkos visuomeniškumą, politiškumą ir tikėjimą, liudydama, kad poetės gyvenimo ir kūrybos bendrumas liudijo jos didžiulį – šimtmečio žingsnį į priekį europeizacijos kelyje. Per eskursiją pabuvota ne tik literatūriniame muziejuje, bet ir Lesės „baltajame“ dviejų kambarių namelyje, kuris specialiai buvo pastatytas sergančiai mergaitei, kad ji galėtų jaustis ramiau būdama toliau nuo gausios šeimos mažų vaikų triukšmo.

Muziejuje apie 6000 eksponatų (5000 pagalbiniame fonde), tarp kurių daugiau šimto unikalių memorialinių dokumentų bei daiktų. Kasmet muziejų aplanko apie 30000 lankytojų, atvyksta iki 1200 ekskursijų, vyksta mokslo tiriamasis darbas, švietėjiška, mokslo populiarinimo bei leidybinė veikla.

Konferencijų ciklas „Šv. Bazilijaus Didžiojo ordinas“

2001–2011 m. Šv. Bazilijaus Didžiojo ordino istorijos tematika, kaip jau minėta organizuota 10 konferencijų: 5-os Lietuvoje ir 5-os Ukrainoje. Trumpai apžvelgsime devynias konferencijas ir detalizuosime dešimtą.

2001 m. lapkričio 8–11 d. Lietuvoje (Šiauliuose, Bazilionuose ir Vilniuje) vykusi pirmoji tarptautinė mokslinė konferencija „Bazilijonai Lietuvoje ir Ukrainoje“, buvo skirta Šv. Trejybės Vilniuje grąžinimo bazilijonams dešimtmečiui. Konferencijoje dalyvavęs prof. kun. Porfirijus Pidručnyj *OSBM* iš Romos, pažymėjo, kad tai pirmoji pasaulyje konferencija, specialiai skirta vienuoliams bazilijonams. Per dvi dienas išklausyta 13 pranešimų, kuriuos skaitė mokslininkai iš Italijos (1), Lenkijos (1), Ukrainos (5) ir Lietuvos (6).

2003 m. įvyko net trys konferencijos.

2003 m. gegužės 15–17 d. Ukrainoje (Lvove, Krechive ir Dobromile) organizuota antroji konferencija, skirta Dobromilo reformos 120 metų jubiliejui bei Krechive įkurto naujokyno 100 m. jubiliejui. Perskaityta 15 pranešimų.

Tais pačiais, t. y. **2003 m. rugsėjo 18–21 d.** Lietuvoje (Šiaulių r. Bazilionai) įvyko trečioji tarptautinė mokslinė-praktinė konferencija „Šv. Bazilijaus Didžiojo ordinas: švietėjiška veikla“, skirta Bazilionų vidurinės mokyklos 230 metų jubiliejui. Perskaityta 16 pranešimų (8 skaitė mokslininkai iš Ukrainos, 8 – iš Lietuvos). Juos rengė pasauliečiai (8), tėvai ir broliai bazilijonai (6), seselė vienuolė iš Ukrainos (1) ir klierikas iš Lietuvos (1). 12 pranešimų perskaitė vyrai ir 4 – moterys.

Ir trečioji 2003 m. konferencija vyko **lapkričio 29–30 d.** Ukrainoje (Voluinės Volodymyre). Pagal eilę ši jau ketvirtoji tarptautinė konferencija buvo skirta Ivano Kuncevičiaus – Šv. Juozapato 380 mirties metinėms paminėti. Perskaityti 4 pranešimai.

2004 m. lapkričio 11–13 d. penktoji tarptautinė mokslinė-praktinė konferencija „Šv. Bazilijaus Didžiojo ordinas: istorija ir tyrimai“, skirta dvasinio įkvėpėjo Ivano Kuncevičiaus– Šv. Juozapato *OSBM* įstojimo į vienuolyną 400 m. jubiliejui vyko Lietuvoje (Šiauliuose, Vilniuje). Konferencijos dalyviai išklausė 11 pranešimų (5 skaitė mokslininkai iš Ukrainos, 4 – iš Lenkijos ir du – iš Lietuvos).

2005 m. gegužės 12–14 d. Ukrainoje (Bučiačyje) šeštoji tarptautinė mokslinė-praktinė konferencija „Šv. Bazilijaus Didžiojo ordinas: istorija ir švietėjiška veikla“, skirta atkurtos Bučiačio kolegijos veiklos dešimtmečiui. Pažymėtina, kad ši konferencija įsiliejo į Šiaulių universiteto dienų Metropolito Juozapo Veljamino Rutskio Filosofijos-teologijos studijų Bazilionų institute Briuchovičiuose bendrąją programą. Per tris dienas perskaityta devyniolika pranešimų (septyni – Briuchovičiuose).

2006 m. lapkričio 9–12 d. Lietuvoje (Šiauliai, Bazilionai, Vilnius) suorganizuota septintoji minėtam ciklui skirta konferencija „Lietuviai ir ukrainiečiai: istoriniai-kultūriniai ryšiai“. Per konferenciją Lvovo nacionalinis Ivano Franko universitetas organizavo savo dienas Šiaulių universitete, o Vilniuje baigiamoji konferencijos dalis vyko Ukrainos ambasadoje. Išklausyta 15 pranešimų (penki skaityti Šiaulių universitete).

2007 m. liepos 27–28 d. Staro Sambire ir Lavrive vyko jau VIII tarptautinė mokslinė konferencija iš ciklo „Šv. Bazilijaus Didžiojo ordinas“, skirta Šv. Onufrijaus vienuolyno 800 metų sukakčiai paminėti. Perskaityti 7 pranešimai. Pirmąsyk šio konferencijų ciklo istorijoje pristatyta dr. Michailo Švedo knyga-albumas „Šv. Onufrijaus bazilijonų vienuolynas Lavrive“ (112 p., išleido vienuolių bazilijonų leidykla „Misionierius“ Lvove). Leidinio idėjos autorius – Šv. Onufrijaus vienuolyno igumenas t. Mikalojus Kovalyšinas *OSBM*.

Šv. Juozapato vienuolyne Vladymyro Voluinėje. Vienuolyno igumenas t. Volodymyras Dovhaniukas OSBM (kairėje) su lauktuvėmis iš Lietuvos. Šalia jo prorektorius prof. Donatas Jurgaitis ir rektorius t. Robertas (Romanas Lysiejko) OSBM

Prie Voluinės nacionalinio Lesės Ukrainkos universiteto Lucke su prorektore prof. Svetlana Gavriliuk (viduryje), kairėje: t. Pavlo (Petro Jachimec) OSBM, dešinėje: t. Augustinas (Andrij Zapotočnyj) OSBM

2009 m. spalio 9–11 d. Bazilionų vidurinėje mokykloje suorganizuota IX tarptautinė mokslinė konferencija iš ciklo Šv. Bazilijaus Didžiojo ordinas, skirta vienuolių bazilijonų kultūrinės veiklos Padubysyje 260-mečiui. Konferencijoje pranešimus skaitė lietuvių (5) ir ukrainiečių (3) mokslininkai.

Konferencijoje buvo pristatyta knyga (maketas): dr. A. Vasiliauskienės monografija „Vasilijaus Zinko studija „Sesuo Rafaila“: istorinis biografinis kontekstas, mokslinis komentaras ir teologinė terminologija“.

Nauja konferencijų cikle – paminklo šventinimas. Bazilionų vidurinės mokyklos direktoriaus Rimanto Gorio iniciatyva prie mokyklos buvo pastatytas beveik 4 metrų aukščio ąžuolinis paminklas (skulptorė Birutė Kasperavičienė) Šv. Bazilijaus Didžiojo ordinui. Tai buvo pirmas paminklas ukrainiečiams Lietuvoje ir pirmas paminklas pasaulyje įamžinęs Šv. Bazilijaus Didžiojo ordiną. O ir pats miestelis – Bazilionai –, kaip minėta, vienintelė vietovė pasaulyje įamžinusi Rytų (arba Graikų) apeigų katalikų vienuolių vardą. Bazilionuose veikia Šv. Bazilijaus Didžiojo bažnyčia – tai vienintelė šventovė Lietuvoje turinti tokį titulą.

X konferencija vienuoliams bazilijonams Voluinės nacionaliniame Lesės Ukrainkos universitete Lucke

2011 m. spalio 6–8 dienomis tarptautinė mokslinė konferencija „Šv. Bazilijaus Didžiojo ordinas Bažnyčios istorijoje“ vyko Lucke Voluinės nacionaliniame Lesės Ukrainkos universitete.

Konferencijos organizatoriai

Konferenciją organizavo Voluinės srities valstybinė administracija, Voluinės nacionalinis Lesės Ukrainkos universitetas, Šiaulių universitetas, Metropolito Josifo Veljamino Rutskio Filosofijos-teologijos studijų bazilijonų institutas Briuchovičiuose, Lietuvių, ukrainiečių istorikų asociacija. Organizaciniame komitete dirbo t. Robertas (Romanas Lysiejko) *OSBM* (Briuchovičiai), prof. Svetlana Gavriliuk (Luckas), dr. Aldona Vasiliauskienė (Vilnius), doc. Anatolijus Švabas (Luckas) ir doc. Oksana Karlina (Luckas). Konferencijos finansinis rėmėjas – buvęs Ypatingasis ir Įgaliotasis Ukrainos ambasadorius Lietuvos Respublikoje 2004–2008 m., dabartinis Voluinės srities gubernatorius Borisas Petrovičius Klimčiukas.

Autorės nuotr.

Tęsinys kitame numeryje

Lietuvos bažnyčios istorija

Trakų Pusiasalio pilyje atnaujinta sakralinio meno ekspozicija

XVIII a. monstrancija, puošta Stebuklingosios Trakų Dievo Motinos su Kūdikiu atvaizdu

Atnaujinto sakralinio meno ekspozicijoje dalyvavo (iš kairės) VĮ „Lietuvos paminklai“ architektė Sigita Puodžiukaitė, Kultūros vertybių apsaugos departamento direktorė Diana Varnaitė, Trakų istorijos muziejaus direktorius Virgilijus Poviliūnas, VĮ „Lietuvos paminklai“ projektų vadovė Giedrė Filipavičienė, Lietuvos nacionalinio muziejaus direktorė Birutė Kulnytė, Trakų r. savivaldybės mero pavaduotoja Teresa Solovjova, Seimo narys Jonas Liesys

Trakų Pusiasalio pilyje, buv. Dominikonų vienuolyne, atnaujinta sakralinio meno ekspozicija. Gegužės 24 d. į Trakų istorijos muziejaus Pusiasalio pilį suvažiavo daug garbingų valdžios atstovų: LR Seimo narys Jonas Liesys, Trakų r. savivaldybės mero pavaduotoja Teresa Solovjova, LR kultūros ministerijos sekretorius Rolandas Kvietkauskas, Lietuvos nacionalinio muziejaus direktorė Birutė Kulnytė, Kultūros vertybių apsaugos departamento direktorė Diana Varnaitė, Valstybinio Kernavės kultūrinio rezervato direkcijos direktorius Saulius Vadišius, direktoriaus pavaduotoja aplinkosauginei, mokslinei ir muziejinei veiklai Dalia Grigonienė, vyr. muziejinių rinkinių saugotoja Jadvyga Purvaneckienė, svečiai iš Olštyno (Lenkija) muziejaus, VĮ „Lietuvos paminklai“ projektų vadovė Giedrė Filipavičienė, architektė Sigita Puodžiukaitė ir interjero projekto autorė Skirmantė Vaitkevičiūtė.

Sveikindamas svečius muziejaus direktorius Virgilijus Poviliūnas paminėjo, kad sakralinės ekspozicijos atnaujinimas ir atidarymas užbaigia vienuolyno pastatų rekonstrukciją ir sudaro geras sąlygas ekskursijoms, susipažinimui su Lietuvos sakraline kultūra, Lietuvos pilimis.

Pirmieji dominikonų vienuoliai į Trakus atsikraustė XVII a. Gavę žemės Trakų Pusiasalio pilies teritorijoje, 1779 m. pradėjo statyti klasicistinę trijų navų su dviem bokštais bažnyčią pagal A. Kosakovskio *(1737–1803)* ir M. Knakfuso *(1742–1821)* projektą. Nebaigta statyti bažnyčia dėl krašto suirutės ir lėšų trūkumo buvo apleista iki 1820 m.

Vienuolyno prioru tapus teologijos mokslų daktarui Liudvikui Glovickiui, bažnyčios navos perstatytos: pietinė – į vienuolyną su celėmis, šiaurinė – į koplyčią. 1822 m. rugpjūčio 4 d. koplyčia buvo pašventinta šv. Arkangelo Mykolo vardu. Po metų atidarytas vienuolynas su vienuolika celių, zakristija, valgomuoju ir virtuve. Prie vienuolyno veikė mokykla.

Trakų dominikonų vienuolynas buvo uždarytas po 1863–1864 m. sukilimo. Pastatai rekonstruoti ir perduoti įvairioms įstaigoms: Trakų policijos valstybės areštinei, archyvui. Tarpukariu čia buvo butų komisijos, teismo archyvo, policijos valdybos įstaigos. Okupavus Vilniaus kraštą, veikė Lenkijos pasienio policija. Sovietmečiu pastatas atiteko KGB ir milicijai, kalinti politiniai kaliniai.

1986 m. Trakų Pusiasalio pilies ir dominikonų vienuolyno architektūrinis kompleksas perduotas Trakų istorijos muziejui. 1990 m. iš dalies restauruotose buvusio dominikonų vienuolyno patalpose įsikūrė muziejaus administracija. Koplyčios interjeras, labai nukentėjęs po vienuolyno uždarymo, baigtas restauruoti 2004 metais. Muziejininkai restauruotoje koplyčioje įrengė Sakralinio meno ekspoziciją, kuri buvo atidaryta 2005 m. vasarą. Koplyčioje buvo atkurti tapyti sieniniai altoriai, langus papuošė vitražai su šv. Dominyko, šv. Jono Nepomuko, šv. Arkangelo Mykolo, šv. Kazimiero atvaizdais, sienas – religinio siužeto dailės kūriniai, eksponuojami liturginiai reikmenys.

„2010–2012 metais, vykdant Trakų Pusiasalio pilies pritaikymo turizmo reikmėms projektą, Europos Sąjungos lėšomis rekonstruotas buvęs Dominikonų vienuolynas ir išplėsta bei atnaujinta Sakralinio meno ekspozicija, – pasakoja Virgilijus Poviliūnas, Trakų istorijos muziejaus direktorius. – Prasiplėtė po koplyčia esančios erdvės ir atsirado galimybė praplėsti buvusią ekspoziciją. Dabar čia eksponuojami liturginiai reikmenys, bažnytinių procesijų atributai, šventųjų skulptūros, atkurtas vienuolyno virtuvės fragmentas.“

Koplyčios ekspozicijoje eksponuojama per 200 liturginių dirbinių, tarp jų – XVIII a. monstrancija, puošta Stebuklingosios Trakų Dievo Motinos su Kūdikiu atvaizdu, unikalus 1709 m. Trakų dominikonų vienuolyno spaudas, kielikas, pagamintas XVI a. II p. Vilniaus auksakalių ir kt. Koplyčios interjerą puošia XVI a. I p. Florencijos meistrų gaminta, intarsijos technika puošta, kasapanka.

Muziejaus dėka koplyčiai sugrąžinta sakralinė dvasia.

Trakų istorijos muziejaus ir TŽ informacija
Juozo Vercinkevičiaus nuotr.

Šaltinis: „Trakų žemė“, Nr. 22 (709), p. 3

Suvalkų sutarties faktai ir interpretacijos

Ką primena Suvalkų sutartis?

Leonardas ALEKSIEJŪNAS, Vilnius

Atkelta iš 13 p.

komiteto pirmininkas prof. Mykolas Biržiška. Lenkų delegatai: Lenkijos kariuomenės vyriausiosios vadovybės atstovai pulkininkas M. Mackievičius ir rotmistras Adamas Romeris, Užsienio reikalų ministerijos atstovai Juliušas Lukašievičius (Juliusz Lukasiewicz) ir Vaclavas Przesmickis (Waclaw Przesmycki). Be Lietuvos ir Lenkijos delegatų, posėdžiuose dalyvavo stebėtojai, neturintys balso teisės, Antantės šalių (JAV, Didžiosios Britanijos, Italijos) atstovai, taip pat Tautų Lygos Kontrolės komisijos nariai – prancūzas, anglas, italas, ispanas, japonas bei serbas.

Derybų eiga išsamiai aprašyta T. Radzivonovičiaus straipsnyje, visą jį paskaityti palikime įdomumą, malonumą knygos skaitytojams, o kol kas – bent šiek tiek.

Įvyko šeši abiejų delegacijų posėdžiai. Pirmąjį rugsėjo 30 d. pradėjo pulkininkas M. Mackevičius. Jis bei generolas M. Katchė pakaitomis ir vedė posėdžius. Tai rodė, kad kariškiai savo delegacijose buvo iš esmės pagrindiniai asmenys. Pirmąjį pareiškimą rugsėjo 30 d. pateikė lietuviai, konkrečiai – generolas M. Katchė. Išsakytas siekis abiem šalims kuo greičiau baigti kraujo praliejimą, kaip vaisingo tolesnio darbo sąlyga atnaujintas pasiūlymas, pateiktas rugsėjo 27 dienos Kauno notoje Varšuvai, kad būtų visiškai nutraukti karo veiksmai. Lenkų delegacija atsakė pareiškimu Nr. 1, kuriame sutiko visiškai susilaikyti nuo karo veiksmų Suvalkų krašte, kol Suvalkuose vyks derybos, ir pažadėjo kreiptis į kariuomenės vadovybę, kad duotų būtinus įsakymus. Toliau vykstant deryboms paaiškėjo, kad lenkų delegacija iš tikrųjų stengėsi vadovautis J.Pilsudskio nuorodomis ir sugestijomis, apie kurias jis rašė laiške pulkininkui M. Mackievičiui. Tad Viršininko įtaka deryboms, ypač iki atvykstant Tautų Lygos Kontrolės komisijai, buvo akivaizdi. Kai kurie fragmentai, suformuoti J. Pilsudskio, beveik pažodžiui vartojami pareiškimuose. Pažymėtina, kad žodžiai „Vilnius“, „Vilniaus kraštas“ nebuvo nei lenkų, nei lietuvių pavartoti oficialiose derybų kalbose bei oficialiuose dokumentuose.

Beje, naktį iš spalio 3-osios į 4-ąją lenkų delegatai J. Lukašievičius ir A. Romeris Balstogėje susitiko su J. Pilsudskiu, pateikė jam raportą apie derybų eigą, be kita ko, gavo instrukcijas, kad stengtųsi lenkų rankose išlaikyti Varėnos geležinkelio stotį ir kelią iš Varėnos į Bastūnus, kad nesutiktų derėtis dėl demarkacijos linijos nukėlimo į rytus nuo Varėnos bei slaptai informuotų Antantės atstovus, jog kairysis Lenkijos dalinių sparnas judės išilgai linijos Bastūnai – Salos. Nurodyta vilkinti pokalbius iki spalio 9 dienos.

Spalio 7-ąją 24 valandą Lietuvos ir Lenkijos delegacijos pasirašė sutarties tekstus. Sutartis susidėjo iš penkių straipsnių: „Apie demarkacinę liniją“, „Dėl karo veiksmų nutraukimo“, „Dėl Varėnos stoties“, „Dėl pasikeitimo karo belaisviais“, „Dėl sutarties termino“. Svarbiausiose dokumento vietose buvo nustatyta demarkacinė linija: Suvalkų krašte ji ėjo nuo Rytų Prūsijos sienos iki vietos, kur Juodoji Ančia įteka į Nemuną, toliau – šiaurės rytų kryptimi iki Bastūnų geležinkelio stoties. Dokumente apibrėžtas abiejų šalių kariuomenių karo veiksmų nutraukimas tam tikrose linijos atkarpose ir toliau, į rytus nuo Bastūnų: sureguliuotas Lietuvos traukinių, važiuojančių per Varėnos geležinkelio stotį, klausimas. Sutartyje paskirtas pasikeitimo karo belaisviais laikas – 1920 m. spalio 10 d. 12 val. – terminas, nuo kurio „bus pradėta vykdyti sutartis“.

O generolo L. Želigovskio pajėgos nuo spalio 8 dienos 6 valandos ryto jau judėjo Vilniaus link.

Knygoje – autorių ir straipsnių įvairovė

Pristatant leidinį Lietuvos istorijos institute, o ir šiame rašinyje daugiausia susitelkta ties pačia sutartimi, ano meto Lietuvos bei Lenkijos santykių peripetijomis. Knygoje taip pat didelę dalį užima straipsniai ta tema, kai kurie ją išplečia, nukelia į naujas erdves. Autoriai ir straipsniai verti, kad, be jau minėtų, būtų paskelbti visi. Štai jie tokia eile, kokia yra knygoje. Krzysztof Sklodowski („Suvalkų apskrities liaudies taryba – lenkų visuomenės atstovė Suvalkų krašte 1920 metų liepos–birželio mėnesiais“), Edmundas Gimžauskas („Suvalkų derybos ir sutartis M. Biržiškos ir B. Balučio atsiminimuose“), Wieslaw Boleslaw Lach („Tautų Lygos vaidmuo bandant spręsti Lenkijos ir Lietuvos teritorinį ginčą ir nubrėžti bendrą sieną - vertinimo bandymas“), Rimantas Miknys („Suvalkų sutarties M. Römerio dienoraštyje ir viešuose teisiniuose politiniuose vertinimuose“), Alvydas Nikžentaitis („Suvalkų sutartis reikšmė Lietuvos ir Lenkijos tarpvalstybiniams santykiams. Atminties kultūra ir užsienio politika Vidurio ir Rytų Europoje“), Krzysztof Buchowski („Konflikto su Lietuva vaizdas tarpukario lenkų istorinėje sąmonėje“), Jan Jerzy Milewski („Atminties konfliktai. Suvalkų sutarties pasirašymo vietos įamžinimo klausimas“), Halina Lach („Nuo Focho linijos dabartinės valstybinės Lenkijos ir Lietuvos sienos“), Vladas Sirutavičius („Suvalkų sutarties vertinimų vaidmuo, rengiant Lietuvoje 1994 m. Lietuvos ir Lenkijos sutartį“).

*Suvalkų sutartis: faktai ir interpretacijos: (straipsnių rinkinys). – Vilnius: Versus aureus, 2012 – 448 p.: iliustr.., faks ISBN 978-995-34-353-0

PADĖKA

Nuoširdžiai dėkojame kun. Alfonsui Babonui, Genoefai Eitmontienei, Algimantui Gureckui, Petrui Pagojui, Marijai Remienei, Broniui Sapliui, Tadui Stommai, Tautos fondui, graf. Josepui Tyškevič už paramą ir nuoširdų bendravimą.

„Vorutos“ redakcija

*2012 m. birželio 5 d. Lietuva neteko garbingo Sąjūdžio bendražygio **Petro Ivoškos**, gabaus pedagogo, politinio kalinio, Šiaulių miesto politinio ir visuomenės veikėjo. Dalį gyvenimo praleidęs kalėjimuose ir lageriuose, sąžiningai vykdė pareigą tėvynei. 1992 m. apdovanotas Sausio 13-osios atminimo medaliu. Petras Ivoškus savo gyvenimu įrodė, kas yra tikras tikėjimas laisvės idealu.*

Petro Ivoškos artimiesiems Lietuvos Sąjūdžio taryba reiškia nuoširdžią užuojautą

AUTORIŲ DĖMESIUI!

Dėkojame visiems, kurie „Vorutai“ siunčia savo sukurtus rašinius, ir primename, kad rašiniai turėtų būti ne didesni kaip 7 000–8 000 simbolių (spaudos ženklų), iliustracijos ir nuotraukos siunčiamos jpg, tiff formatu. Rašiniai siunčiami el. p. vorutosfondas@voruta.lt. Siunčiami straipsniai turi atitikti kalbos kultūros reikalavimus, t. y. suredaguoti, nuotraukos ir iliustracijos turi turėti metrikas, t. y. reikia nurodyti, kas yra tose nuotraukose, kas nuotraukų autoriai bei šaltiniai.

Kitiems laikraščiams siųsti straipsniai yra nepriimami.

Pagarbiai
Redakcija

PR

Nudžiugink tėtį dovanomis iš „Tele2“

Pasirinkus „Tele2“ mokėjimo planą „300“, „Samsung Galaxy S2“ arba „Nokia Lumia 800“ galima gauti už ypatingą kainą

Ko tėtis nori dovanų savo šventės proga? Telekomunikacijų bendrovės „Tele2“ atsakymas – tėtis nori visko: daug minučių pokalbiams, SMS ir megabaitų naršymui bei gero išmaniojo telefono. Tėvo dienos proga „Tele2“ viską, ko reikia tėčiui, siūlo už mažą kainą. Nudžiuginkite tėtį!

Daug už mažą kainą

Siūlomas „Tele2“ paslaugų planas „300“ leidžia kiekvieną mėnesį visuose Lietuvos tinkluose nemokamai kalbėti 300 minučių. Tai galima daryti už nedidelį minimalų prakalbamą mokestį – 15 litų per mėnesį.

Jei tėtis mėgsta ne tik skambinti, bet siųsti SMS bei naršyti internete, paslaugų atsargą galima papildyti už mažą kainą. Vos už 5 litus per mėnesį galima gauti net 100 megabaitų naršymui ir 1000 SMS žinučių. Arba už papildomus 7 litus per mėnesį galima iškart imti daugiau – 200 megabaitų naršymui ir 1000 SMS žinučių.

„Tėvo diena yra puiki proga jį nudžiuginti, ir mes galime padėti tai padaryti. Siūlome tėčiams mobiliuoju telefonu bendrauti už mažą kainą, nes tai aktualu visiems. Jei tėtis mėgsta bendrauti trumposiomis žinutėmis arba naršyti internete, galės mokėdamas nebrangiai daryti ir tai. Visiems tėčiams patiks tokia dovana“, – sako Tomas Burovas, „Tele2“ marketingo vadovas.

Specialiu šventiniu „Tele2“ pasiūlymu galima pasinaudoti sudarius sutartį internetu ar „Tele2“ prekybos vietose.

Geram tėčiui – geras telefonas

Mokėjimo planą „300“ pasirinkus dviejų metų laikotarpiui už 1 litą galima pasiimti išmanųjį telefoną „Huawei Honor“ arba „Samsung Galaxy Plus“. Už juos mokamas 35 litų telefono mėnesio mokestis.

Už 1 litą su dviejų metų sutartimi galima gauti ir dar geresnius telefonus „Samsung Galaxy S2“ arba „Nokia Lumia 800“. Mėnesio telefono mokestis už juos yra 60 litų.

Visi šie telefonai – išmanieji. Jais tėtis galės ne tik skambinti ir rašyti žinutes, bet ir naudotis visomis interneto ir papildomų parsiunčiamų programėlių teikiamomis galimybėmis.

Rinkos analizės ir tyrimų bendrovės RAIT kovo mėn. atliktos apklausos duomenimis, „Tele2“ yra populiariausias ir labiausiai rekomenduojamas operatorius Lietuvoje. Beveik pusė apklausos dalyvių teigė, kad naudojasi „Tele2“ paslaugomis. Du iš trijų apklaustųjų tvirtina, kad „Tele2“ siūloma paslaugų kaina – mažiausia.

Lietuvos partizanų palikuonims: „Iš kartos į kartą

Antanas BUNEVIČIUS, Lietuvos partizanų ir tremtinių palikuonių asociacijos steigimo rėmėjas

Šių metų gegužės 26 d. Alytaus šaulių namuose įvyko Lietuvos partizanų ir tremtinių palikuonių asociacijos steigiamasis susirinkimas. Asociacijos steigėjas – partizano vaikaitis Kęstutis Grudzinskas. Renginio vedėja – Kristina Miškinytė.

Asociacijos steigimo tikslas: perduoti Lietuvos jaunimui vyresnės kartos patriotizmo jausmą, dvasinę stiprybę, meilę Lietuvai ir kovinį jausmą ginant Tėvynę.

Lietuvos partizanų ir tremtinių vaikai, vaikaičiai bei jų šeimų nariai, taip pat jiems prijaučiantys asmenys kviečiami stoti į asociaciją, kurios nariais būdami galės įprasminti savo taurias mintis ir kilniausius jausmus, nukreiptus į tautinį patriotiškumą.

Susirinkime dalyvavo LR Seimo narė Auksutė Ramanauskaitė-Skokauskienė, Lietuvos partizanų atstovas Juozas Raklevičius, jaunesniosios kartos atstovas dr. Antanas Ciūnys. Buvo išrinkta ir patvirtinta asociacijos Taryba, revizijos komisija bei aptarti kiti organizaciniai klausimai.

Asociacijos įsteigimo iniciatorė partizano žmona Elena Grudzinskienė kreipėsi į susirinkusius su viltimi, kad kasmetinis asociacijos sąskrydis taps tradicija.

Susirinkimo meninė dalis – kapelos „Smiltelė“ pasirodymas (gyva muzika, dainos, šokiai). Prie vaišių stalo susirinkusieji dalijosi įspūdžiais, užmegzdami naujas pažintis. Dauguma apsikeitė vizitinėmis kortelėmis.

Susirinkimo dalyviai išsiskirstė įsitikinę, kad jaunesnioji karta perims kaip estafetę vyresnės kartos patriotizmą ir tartum laisvės fakelą neš tolyn.

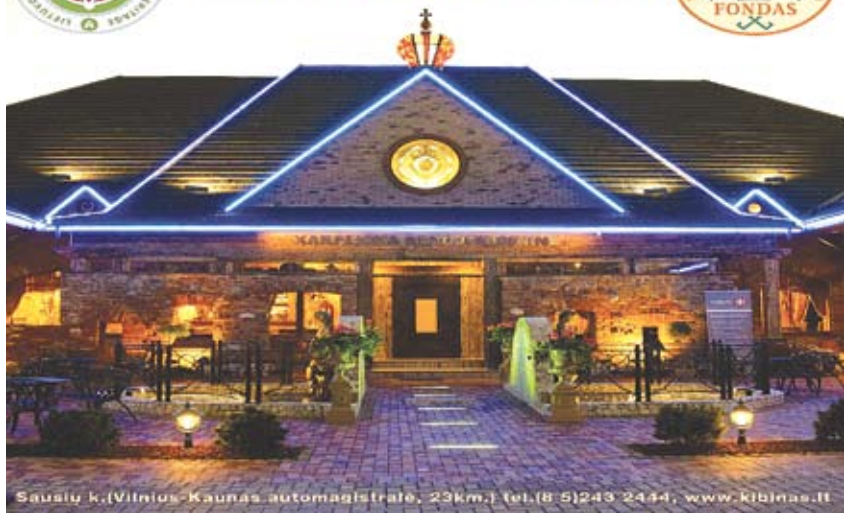
SENOJI KIBININĖ

Karališka prabanga – svarbiausioms Jūsų šventėms

Prabangi aplinka, karališkas aptarnavimas ir profesionalai, dirbantys virtuvėje. Norite švęsti tokioje vietoje? Apsilankykite „Karališkoje senojoje kibininėje“ arba „Senojoje kibininėje“ Trakuose ir palikite šiuos rūpesčius mums…

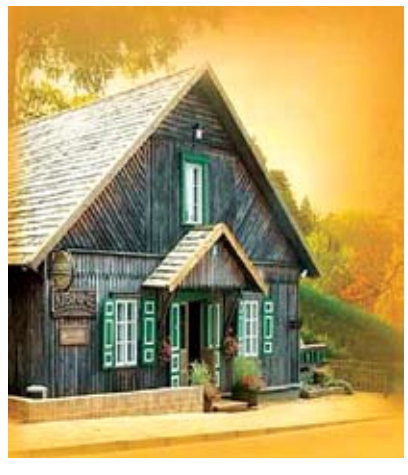
Mūsų personalas – tai ilgametę patirtį turintys, bei tradicijas puoselėjantys specialistai , kurie pasirūpins ir padės organizuoti vestuves, jubiliejus, asmenines šventes, vaikų gimtadienius, edukacines pamokėles ar įmonės renginius bei kitas Jums svarbias šventes.

www.kibinas.lt

Mūsų paslaugų spektrą sudaro:

- **Kompleksiniai ir verslo pietūs kiekvieną darbo dieną;**
- **Specialūs pasiūlymai turistinėms grupėms ir jų gidams;**
- **Edukacinė kibinų gaminimo pamokėlė „Paragauk istorijos“;**
- **Parodomoji (degustacinė) „Šimtalapio“ gaminimo pamokėlė;**
- **Autoparduotuvių „Senoji kibininė“ tinklas Vilniuje;**
- **Išskirtiniai pasiūlymai Jūsų šventėms ir pobūviams;**
- **Kibinų pristatymas į namus;**

Tad linkime akimis pamatyti, gomuriu pajusti, širdimi įsimylėti…

Užs. Nr. 510

Kitas „Vorutos“ numeris išeis 2012 m. birželio 23 d.

Voruta®
Visos prekių ženklo teisės saugomos

Prenumeratos indeksai 0135, 0136

Redakcinė kolegija:

Dr. Arūnas Bubnys, habil. dr. Kazimieras Garšva, Vytautas Gocentas, archit. Dainora Juchnevičiūtė-Vaivadienė, Viktoras Jencius, dr. Napoleonas Kitkauskas, Romualdas Ozolas, Gediminas Paviržis, akad. prof. habil. dr. Antanas Tyla, dr. Aldona Vasiliauskienė, akad. prof. habil. dr. Zigmas Zinkevičius, Algirdas Žemaitaitis, Juozas Vercinkevičius (vyriausiasis redaktorius).

Spaudos radijo ir televizijos rėmimo fondas remia projektą *Lietuvos istorinė lemtis*

Laiškams: **„Voruta“, Naujoji g. 16, LT-21111 Trakai, LIETUVA. Tel. faksas: (8 528) 5 12 66.**
El. paštas: **vorutosfondas@voruta.lt , voruta@voruta.lt.**
Interneto svetainės: **www.voruta.lt, www.mazoji-lietuva.lt**

© **Voruta 2012.** Visa medžiaga (rašiniai), pateikta laikraštyje „Voruta“, yra VšĮ „Vorutos“ fondas (įmonės kodas 181392738, PVM mokėtojo kodas LT813927314) nuosavybė. Laikraščio straipsnius kopijuojant ar platinant būtina nuoroda.

© Voruta, 2012. Leidžiamas nuo 1989 m. spalio 24 d. Dvidešimt ketvirtieji leidimo metai. Rengėjas (leidėjas) – VšĮ „Vorutos“ fondas, įmonės kodas 181392738. Direktorė Aušra Virvičienė. Adresas: Naujoji g. 16, Trakai. Laikraštis išeina kas antrą savaitę (šeštadieniais). Apimtis – 4 sp. l. Redakcijos adresas: Naujoji g. 16, Trakai, tel./ faks.: (8528)51266, „Tele2“ mob. (8 605) 11117.
Vyriausiasis redaktorius Juozas Vercinkevičius, tel.: 860519302
Spausdino Media Regionalne Sp. z.o.o. (RAB) (Lenkija). Tiražas 1600 egz.

Redakcija: Edita Komarova (ats. redaktorė, el. p. vorutosfondas@voruta.lt tel. 860311117), Birutė Žemaitaitytė (Mažoji Lietuva), Jolanta Vasiliauskaitė (dizainerė, el.p. leidykla@voruta.lt), Stanislava Žuravska (buhalterė, tel. 860311117, tel. faks.: (8 528) 51266, el. p. buhalterija@voruta.lt), Dana Zacharevičienė, Aušra Virvičienė (publicistika, el.p. avirviciene@voruta.lt), Jonas Česnavičius (fotografija), Vytautas Česnulis (bažnyčios istorija), Antanas Lesys (istorija), Martynas Buivys (internetas), Juozas Vercinkevičius (vyr. redaktorius, tel.: 860519302).